

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἔτος ΙΑ΄.

Ὀκτώβριος—Δεκέμβριος

Ὀλίγα περὶ σουτζᾶς.

Ὁ κ. Ε. Π. Φαρμακίδης γράφων περὶ σουτζᾶς, εἰς τὸ 10ον τεύχος τῶν Κυπρ. Γραμμμάτων σελ. 305, λέγει τὰ ἑξῆς:

«Ὅταν ἕνα πιστόλι ἢ τουφέκκι δὲν ἐκपुरσοκροτεῖ, σπάζει δηλ. τὸ καψούλι χωρὶς νὰ μεταδοθεῖ ἢ φωτιά στὸ μπαρούτι, τότε αὐτὸ λέγεται σουτζᾶ. ὅσοι εἶναι παρόντες εἰρωνεύονται κείνον ποὺ πυροβολεῖ, χωρὶς τὸ ὄπλο του νὰ ἐκपुरσοκροτεῖ, φωνάζοντας σουτζᾶά! Ἄν ξαναδοκιμάζοντας δὲν ἐκपुरσοκροτήσῃ, ἐπαναλαμβάνουν μεγαλόφωνα σουτζᾶά.. δηλ. τὸ ὄπλο δὲν παράγει καρπὸ (κρότο), σὰν τὴν σουκιά ποὺ ξεράθηκε ἀπ' τὸ Χριστὸ καὶ δὲν ἔκανε καρπὸ».

Ἡ γνώμη, πὼς παρομοιάζουν τὸ ὄπλο ποὺ δὲν παράγει καρπὸ (κρότο) μετ' τὴν σουκιά, ποὺ ξεράθηκε ἀπ' τὸ Χριστὸ, μοῦ φαίνεται, πὼς δὲν εἶναι σωστή.

Τὴν ἰδίαν ἐπιφώνησιν ἔχουν καὶ στὰ παιγνίδια τοὺς τὰ παιδιά, εἰς κάθε ἀποτυχίαν κανενὸς ἀπὸ τοὺς παίκτας· κάποτε μάλιστα, τὴν ἐπιφώνησιν αὐτὴν τὴν ἀντικαθιστοῦν με χειρονομίας, αἱ ὁποῖαι ὑποδηλοῦν τὰ ἀνδρικὰ γεννητικὰ ὄργανα καὶ κάποτε τὰς χειρονομίας αὐτὰς τὰς συνοδεύουν με ῥυθμικὴν ἐκφώνησιν τῆς λέξεως «σουτζᾶ».

Ὅτι ἡ λέξις «σουτζᾶ» ἔχει σχέσιν μετὰ τὰ ἀνδρικὰ ὄργανα καὶ ὄχι μετὰ τὴν ξηρανθεῖσαν σουκίην, καταφαίνεται, καὶ ἐκ τοῦ ἑξῆς.

Ὁ ὄρομυλος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μολόπετρες (βλ. Κ. Χατζηϊωάννου, Γεωργικὰ καὶ ποιμενικὰ τῆς Κύπρου, σελ. 19), ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν ἄνω λέγεται καὶ «θηλυκὸν τοῦ ὄρομύλου» ἢ δὲ κάτω «ἀρσενικὸν τοῦ ὄρομύλου». Τὸ «ἀρσενικὸν τοῦ ὄρομύλου» ἔχει εἰς τὸ μέσον προεξέχον ξύλον, ἐκ πρίνου συνήθως ἢ ἄλλου στερεοῦ ξύλου, πέριξ τοῦ ὁποίου, ὡς περὶ ἄξονα, περιστρέ-

φεται ἡ ἄνω μυλοπέτρα. Τὸ προεξέχον αὐτὸ ξύλον λέγεται «συτῆζά τοῦ ὄρομόλου». Εἶναι καταφανές ὅτι, τὸ ὄνομα τοῦ ξύλου τούτου—τὸ ὅποιο οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ κατασκευασθῇ ἐκ τοῦ μαλακοῦ ξύλου τῆς συκῆς—δὲν δύναται νὰ σχετισθῇ μὲ τὴν ἄκαρπον συκῆν. Τούναντίον, ὡς ἐκ τοῦ σχήματός του, πρέπει νὰ σχετισθῇ μὲ τὰ ἀνδρικὰ ὄργανα καὶ ὑπὸ τὴν σημασίαν ταύτην πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ἢ ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας ἐπιφώνησις «συτῆζά», ἢ ὅποια πολλάκις ἀντικαθίσταται καὶ μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα τῶν ἀνδρικῶν ὀργάνων ἢ καὶ μὲ λέξεις παρομοίας σημασίας (π.ρ.β.λ. ἀγγούρι, βεπάνια..). Εἰς τὸ «λιγκρίν» λ.χ. εἰς κάθε ἀποτυχίαν τοῦ παίζοντος, τοῦ φωνάζουν «ἐκοψες συτῆζάν» ἢ «ἐκοψες ἀγγούραν», ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι «συτῆζά» καὶ «ἀγγούρα» εἶναι ἐντελῶς ταυτόσημα.

Τὴν ἀρχὴν τῆς σημασίας ταύτης, μοῦ φαίνεται πὺς πρέπει νὰ τὴν ἀναζητήσωμεν εἰς τοὺς προχριστιανικοὺς χρόνους, εἰς τὰς Βακχικὰς δηλ. ἐορτὰς τῶν φαλλοφορίων, κατὰ τὰς ὁποίας ὑφ' ἐκάστου τῶν λαμβανόντων μέρος εἰς τὴν ἐορτὴν περιήγετο φαλλός, μίμημα δηλ. ἀνδρικοῦ αἰδοίου σκύτινον ἢ σύκινον, ἕπερ περιέφερον εἰς τὰς πομπὰς τοῦ Διονύσου, ὡς σύμβολον τῆς γονιμότητος τῆς φύσεως. Ἐκ τοῦ σκύτινου ἀκριδῶς φαλλοῦ φαίνεται, ὅτι ἔλαβε, κατὰ συνεκδοχὴν, καὶ «ἡ συτῆζά» τὴν σημασίαν τοῦ ἀνδρικοῦ αἰδοίου καὶ πιθανῶς, ἀπὸ τὴν σημασίαν αὐτὴν ἐπέξετάθη καὶ εἰς τὰ αἰδοῖα τοῦ ἐτέρου φύλου, ὡς ἀπαντᾷ εἰς πολλοὺς λαοὺς (fica, figue., die Feige . . . π.ρ.β. Ν. Πολίτου, ὕθριστακὰ σχήματα).

Σύκκα παρ' ἡμῖν λέγονται καὶ οἱ μαστοὶ τῆς γυναικός, ὅταν λ.χ. βλέπουν νεωστὶ μνηστευθέντα νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸν οἶκον τῆς μνηστῆς τὸν ἐρωτοῦν ἀστειεύμενοι, ἐὰν ἔφθασε στὰ σύκκα, ὑπονοῦντες διὰ τούτου τὰς μέχρι τῶν μαστῶν ἐρωτικὰς ἀψιμαχίας.

Ἴσως, πρὸς τὰ ἀνωτέρω δέον νὰ σχετισθῇ καὶ ἡ λέξις συκοφάντης, ἐὰν θεδαίως παραδεχθῶμεν ὡς ὀρθὴν τὴν γνώμην ὅτι ἡ λέξις σημαίνει κυρίως τὸν ἀνιδῆ.

14. 8. 935

Γ. ΠΑΠΑΧΑΛΑΡΑΜΠΟΥΣ.

Μία σελὶς τῶν χρόνων τοῦ 1821.

Α' Ὁ αἶς Γεώργιος τοῦ Λαπιέρ.

Βορειοδυτικῶς τοῦ ναοῦ Σωτήρος ἐν Λάρνακι, συνεχόμενον μὲ τὴν Μητρόπολιν, ὑψοῦται διόροφον κτίριον, τὸ ὅποιον, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πρὸ ἡμῶν αἰῶνος, ἐχρησιμοποιήθη μὲ μικρὰ διαλείμματα διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Παιδείας, ὅτε μὲν ὡς Ἑλληνικὴ Σχολή· εἶτε καὶ ὡς οἰκοτροφεῖον τοῦ Ἐμπορικοῦ Λυκείου, ὅτε δὲ ὡς Παρθεναγωγεῖον καὶ τελευταίως ὡς Ἀστικὴ Λάρνακος. Τὸ κτίριον τοῦτο ἐνδιαφέρει τὴν ἱστορίαν τόσον τῆς Λάρνακος ὅσον καὶ τῆς Κύπρου γενικώτερον διὰ διαφόρους λόγους.

Παράδοσις.

Κατὰ κρατοῦσαν παράδοσιν πιστεύεται ὅτι τοῦτο ὑπῆρξεν ἄλλοτε μοναστήριον τῶν Καθολικῶν. Καίτοι ἀλλεπάλληλοι προσθήκαι καὶ μετατροπαὶ μετέβαλον τὴν ἀρχικὴν του μορφήν προσεκτικῆ μελέτη πείθει, ὅτι ἀρχικῶς τὸ οἰκημα εἶχε δύο εἰσώγεια δωμάτια, τετραγώνων τὸ ἐν καὶ, πρὸς δυσμὰς τούτου, ἕτερον ἐπίμηκες ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον. Τοῦτο, χωριζόμενον ἀπὸ τὸ πρῶτον διὰ διαδρόμου φέροντος πρὸς ἀλλήν, φαίνεται ἐκ τοῦ σχήματός του καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηρίων ὅτι ἐχρησίμευεν ὡς τραπεζαρία διὰ τοὺς μοναχοὺς, οἱ ὅποιοι διεβίου ἐνταῦθα κατὰ τὴν κρατοῦσαν παράδοσιν.

Τὸ τοιοῦτο δὲν εἶναι ἀπίθανον διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους. Ἐκτὸς τῆς μορφῆς τοῦ εἰσωγείου, παρέχοντος τὴν ἐντύπωσιν κοινοδίου, πολὺ πλησίον καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ κτιρίου τούτου κεῖται ἡ μοναχικὴ τῆς Λάρνακος τζαμῆ, ἢ ὅποια παλαιότερον ἦτο ὁ λατινικὸς ναὸς Santa Croce, μετατραπείς εἰς τουρκικὸν τέμενος ἀφοῦ ἀφηρέθη ἀπὸ τοὺς λατίνους κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κύπρου τὸ 1570. Καίτοι τὸ ὡς μοναστήριον φερόμενον οἰκημα καὶ ἡ τζαμῆ χωρίζονται σήμερον διὰ λίαν στενοῦ δρόμου, παλαιὰ θεμέλια, ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς κατὰ τὸν δρόμον, καὶ τὸ ἀντίκρουσμα τῶν πρὸς Β. καὶ Ν. τοίχων ἀμφοτέρων, μαρτυροῦσιν ὅτι τὰ δύο αὐτὰ ἰδρύματα κάποτε προγενεστέρως θὰ ἦσαν συνηνωμένα. Τὴν παράδοσιν καθιστᾷ πιθανοτέραν ἀκόμη καὶ τὸ γεγονός ὅτι αἱ πρὸς νότον τοῦ εἰσωγείου τῆς οἰκίας ἀψίδες στηρίζονται ἐπὶ κίονων ἐκ μέλανος γρανίτου, ὕψους 1. 30, περιμέτρου 1.61, τοιοῦτου δὲ σχήματος ὅποιον συνήθως ἀπαντᾶται εἰς μοναστήρια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ παράδοσις αὕτη πολὺ πιθανὸν νὰ μὴ ἀ-

φίσταται τῆς ἀληθείας καίτοι δὲν ἐνισχύεται ἐξ ἄλλων μαρτυριῶν, ἐκτὸς τῶν παραθεθεισῶν, καθόσον γνωρίζομεν.

Ὁ ναός.

Εἰς τὸ εἰσώγειον τοῦ κτιρίου καὶ κατὰ τὸ πρὸς βορρᾶν ἄκρον τοῦ ἐπιμήκουσ δωματίου ὑπάρχει σήμερον τετράγωνον δωματίον διαστάσεων 4.20×4.30. Τοῦτο εἶναι προφανές ὅτι ἐδημιουργήθη εἰς ὑστέρους χρόνους, διότι ἀποτελεῖται, κατὰ σημαντικὸν αὐτοῦ μέρος, ἐκ τοῦ τμήματος τοῦ ἐπιμήκουσ δωματίου, διασκευασθέντος εἰς ναῖσκον, γνωστὸν κοινῶς ὡς «Ἄϊς Γεώργης τοῦ Λαπιέρ» ἢ τῆς Λαπιερούς, διότι, ἐκτὸς ἄλλων φορητῶν εἰκόνων τοῦ ναοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων μία τοῦ Σωτήρος (1.15×0.79) πολὺ ἐνδιαφέρουσα καὶ διὰ τοῦτο ἀξιόζουσα τὸν κόπον νὰ διαφυλαχθῇ ἀσφαλέστερον, ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ διαχωρίσματος τῶν δύο συνεχόμενων δωματίων ἀπεικόνισις τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἰδιστάτῳ 1.50×1.25. Εἰς τὸ κάτω ἄκρον αὐτῆς ἀνεγράφετο ἄλλοτε δέησις τοῦ Φιλίππου Βάρδα, τοῦ ἐν Λάρνακι προξένου τῆς Ἑλλάδος (1850—1863) ἀποσβεθεῖσα ὕστερον ἐπιδιορθωθείσης τῆς εἰκόνης. Οὗτος πλὴν τοῦ Ἀριστείδη εἶχε καὶ δύο ἄλλα τέκνα, τὴν Ἀμαλίαν καὶ τὸν Ὅθωνα, μετονομασθέντας Ἐλευθερία καὶ Ὀδυσσεὺς μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν ὁμωνύμων βασιλέων τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τῶν τέκνων τοῦ Φ. Βάρδα ἔπασχεν ἐξ ἐπιληψίας, δι' ἧ καὶ ἡ δέησις.

Εἰς τὸν ναῖσκον τοῦτον συνηθίζουσι νὰ προσέρχονται, κατὰ προτίμησιν ἕκαστον Σάββατον, προσκυνηταὶ καὶ ἐκ τῶν δύο πόλεων, Σκάλας καὶ Λάρνακος, ἰδίᾳ ἐκ τοῦ ὠραίου φύλου, διότι κατὰ δεισιδαίμονα πίστιν εἰς τὸν εἶν Γεώργην τοῦ Λαπιέρ ἀποδίδεται δύναμις συμφιλιωτοῦ ἐρωτικῶν ζευγῶν εἶτε καὶ εἰς γάμον προαγωγῆς. Ὑψίστατο μάλιστα καὶ ἡ συνήθεια αἰ ὑπὸ τοῦ πτερωτοῦ τῆς Ἀφροδίτης υἱοῦ τρωθεῖσαι νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν ποσότητα ἐλαίου διὰ νὰ ἀνάψωσι τὸ καντύλι τοῦ ἁγίου, καὶ νὰ συμπληροῦσι τὸ προσκύνημά των μετὰ τὸ ζύσιμον τῆς εἰκόνης τοῦ ἁγίου, εἰκονιζομένου ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἵνα φέρουσαι τὸ ἀπόξεσμα ποτίσωσι τὸ φιλούμενον πρόσωπον καθ' ἕνα ὁλον δῆποτε τρόπον, θεωρουμένου τοῦ τοιοῦτου ὡς φίλτρου ἀνεκτιμῆτου. Διὰ νὰ προφυλάξῃ τὴν εἰκόνα ἀπὸ τὴν καταστροφὴν, συνεπεῖα τῆς δεισιδαιμονίας ταύτης, ἠναγκάσθη ἡ Μητρόπολις νὰ καλύψῃ αὐτὴν διὰ δικτυωτοῦ μεταλλίνου.

Γενᾶται ὁμως ἡ ἀπορία ὑπὸ τίνος τάχα θεοσεβοῦς ἀνηγέρθη τὸ δωματίον διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ναῖσκος, καὶ διατι, ἀφοῦ ἐγγύτατα αὐτοῦ κεῖται ὁ ναός τοῦ Σωτήρος. Ὑπάρχει ἡ

«Τὸ ἐπονείδιστον (infame) τοῦτο ἐμπόριον τοῦ Μονοπωλίου κατέλειπεν ἀπαισίαν μνήμη καθ' ὅλην τὴν Κύπρον. Διὰ τοῦτο δὲν συναντᾶ κανεὶς παρα ἰσωρὺς λίθων καλουμένους ἀναθεματοῦρια(13), ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ καθένας, ποῦ θὰ συνέβαινε νὰ συναντήσῃ τοιοῦτους σωροὺς ἀναθέματος, ὥφειλε νὰ εἴξῃ λίθον τινὰ λέγων συγχρόνως: «Ἀνάθεμα εἰς τὸν Lapierre, ἢ τὸν Giacomo Mattei καὶ συντροφίαν».

«Κάποιαν ἡμέραν ὁ ἀποθανὼν ἀδελφός μου Ἡλίας, παιδάκι ἐπτὰ ἢ ὀκτῶ ἐτῶν(14), ἐνῶ διήρχετο τὸν δρόμον τὸν φέροντα ἀπὸ τὴν Λάρνακα εἰς τὰ Λειβάδια (15), ἔροξε καὶ αὐτὸς τὸν συνηθισμένον λίθον ἀναθέματος προφέρων συγχρόνως καὶ τὴν ὡς ἀνωτέρω κατάραν. Κατὰ σύμπτω-

13) Ἀναθεματοῦρια, δι' ἄτομα ἰδίως δεινῶς βλάψαντα καθ' ἕνα ὁλον δῆποτε τρόπον τοὺς Κυπρίους, πολὺ συχνὰ ἀνεγείροντο τότε, διότι αὐτὰ ἦσαν ὁ μόνος τρόπος ἱκανοποιήσεως, ἐκδικήσεως οὕτως εἰπεῖν, τῶν δεινοπαθησάντων. Ἐγίνοντο δὲ συνήθως ὡς ἐξῆς. Ἱερεῖς ἢ ἱερεὺς, ἐφ' οὗ τόπου ἀπεφασίζετο νὰ ἀνεγερθῇ τὸ ἀνάθεμα τοῦ ἁγίου, ἀνεγίνωσκεν εὐχὰς ἀναθέματος καὶ πρῶτος τοποθετῶν λίθον τινὰ ἐπανελάμβανε ἱερεῖς: Ἀνάθεμα εἶη τῷ...» ρίπτων συγχρόνως λίθους, τῶν παρισταμένων μιμουμένων τὸ παράδειγμά του. Πολλάκις ὁμως τὰ ἀναθεματοῦρια ἐγίνοντο ἀπλούστερον. Ἄλλοτε πάλιν ἐρρίπτετο λίθος ἀναθέματος ὑπὸ τίνος καὶ ἄλλοι ἐμιμοῦντο τοῦ πρώτου τὸ παράδειγμα, ὅταν τὸ ἀδίκημα ἔθιγε περισσοτέρως.

14) Ὁ Ἡλίας αὐτὸς ἦτο τῆς οἰκογενείας Cirilli. Κατὰ τὰς σημειώσεις τοῦ ἀδελφοῦ του Giuseppe, τοῦ γράφοντος τὰ ἀνωτέρω, ὁ Ἡλίας ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1818. Συνεπῶς τὸ ἀναφερόμενον ἐπεισόδιον, ἐφόσον ὁ Ἡλίας ἦτο ἐπτὰ ἢ ὀκτῶ ἐτῶν ὅτε ἐπεσυνέθη τὸ ὡς ἄνω διηγούμενον γεγονός, θὰ ἔγινε κατὰ τὸ 1825 ἢ 1826, ὅτε καὶ ἐνυμφεύθη τὴν Jeannette Saint Amand ἐκεῖ που κατοικοῦσαν. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ ἀναθεματοῦρι θὰ ἐγένετο ἕνα χρόνον πρότερον καὶ συνεπῶς ὅτι τὸ Μονοπώλιον θὰ ἤρχισε λειτουργοῦν κατὰ τὸ 1824 ἢ καὶ ἐνωρίτερον ἀκόμη, ὥστε ἐκ τῆς ἐξ αὐτοῦ δυσφορίας νὰ ὠριμάσῃ ὁ πόθος καὶ νὰ διενεργηθῇ τὸ ἀναθεματοῦρι.

15) Μέτρα τινὰ πέραν τῆς κατοικίας τοῦ Borckā, ἡ ὁποία τότε ἀνήκεν εἰς τὸν Saint Amand, πενθερὸν τοῦ Lapierre, δύο δρόμοι φέρουσιν ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἰωάννην πρὸς τὰ Λειβάδια, ὁ

σιν τὴν στιγμήν ἀκριβῶς ἐκείνην κατέφθασεν αὐτὸν ὁ G. Lapierre, ὁ ὁποῖος τὸν ἠρώτησε διατὶ ἔρριπτε τὸν λίθον. Ὁ μικρὸς, μὴ γνωρίζων αὐτὸν, ἀπήντησεν ἀφέλεστατα: «Διὰ τὴν ἀναθεματίσω τὸν Lapierre». — Ὁ Lapierre ἠρώτησεν αὐτόν: «Καὶ γνωρίζεις ἐσὺ τὸν Lapierre;» — «Ὅχι» ἀπήντησεν ὁ μικροῦλης «ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλοι ἀναθεματίζουσιν αὐτὸν, ἕκαμα καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον». Καὶ ἀπεχωρίσθησαν.

«Ἀπὸ τοὺς πολυαριθμοὺς ἐμπόρους δὲν ἠδύνατο κανεῖς νὰ ἀγοράσῃ ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς καὶ τὸ ἐλάχιστον, ἀλλὰ βεβαίως μόνον ἀπὸ τὴν ἐπονεϊδιστὸν ἐταιρείαν, ἢ ὅποια περιελάμβανε καὶ τὸν κυβερνήτην τῆς Κύπρου. Αὐτὴ ἐκανόνιζε τὴν τιμὴν τῆς ἀγορᾶς καὶ τὴν τιμὴν τῆς πωλήσεως, ἀλοίμονον δὲ εἰς ἐκείνον, ὁ ὁποῖος θὰ συνελαμβάνετο λαθρεμπορευόμενος.

» Ἐν συντόμῳ αἱ τόσαι ὕβρεις, τὰ τόσα μαρτύρια τῶν ἀτυχῶν χωρικῶν, ἐπλήρουν αὐτοὺς τρόμου, ἐνθυμομένους τὶ εἶχον ὑποστῆ οἱ Λευκαῖται, τὰ ἀτυχή θύματα τοῦ ἐπονεϊδιστοῦ τούτου ἐμπορίου».

Ν. ΚΥΡΙΑΖΗΣ.

ἕνας διὰ τῆς Ξύμουλης καὶ ὁ ἄλλος, ὁ νεώτερος, τρεπόμενος πρὸς ἀνατολὰς καὶ συναντῶν τὴν ἀμαξιτὸν Σκάλας—Ἀμμοχώστου. Παρὰ τὴν ἀφειτηρίαν τῶν δύο τούτων δρόμων ὑπάρχει σήμερον τὸ «περβόλιν» μὲ λάκκον τοῦ Τοφαλή Μανώλη, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἀνῆκεν εἰς τὸν γέρο Σανταμᾶ, ἡλικίας 93 ἐτῶν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἠγόρασε καὶ μετεπώλησε τὸ κτῆμα τοῦτο ὁ Εὐτύχιος Παρασκευόπουλος, ταλλιαδῶρος. Εἰς τὸ κτῆμα τοῦτο, πού ἄλλοτε ἐκατοικοῦσε κάποιος δοῦλος τοῦ G. Lapierre, ἐπικαλούμενος Μιχαὴλ Καμηλαγᾶς, ὕψοῦτο ἄλλοτε ὁ σωρὸς τῶν λίθων τοῦ ἀναθέματος. Τοῦτου οὐδὲν ἴχνος διασώζεται σήμερον, ἐλάχιστοι δὲ τῶν ἐνοριτῶν ἐσχατόγηροι ἐνθυμοῦνται, ἐκ παραδόσεως, ὅτι ὑπῆρχε πού ἐκεῖ τοιοῦτο ἀναθεματοῦρι.

Ἐν Λάρνακι τὴν 25 Δεκεμβρίου 1822.

Προσβευτὴν Γαλλίας. Κπολιν.

Δὲν δύναμαι νὰ ἀποκρῶψω ἀπὸ τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὴν ἐκπληξιν, τὴν ὁποῖαν μοῦ ἐπροξένησεν ἡ δευτέρα παράγραφος τῆς ἐπιστολῆς σας τῆς 18^{ης} Ἰουλίου. Σᾶς παρακαλῶ νὰ ἐνθυμηθῆτε ὅτι εἰς τὴν ἐπιστολήν μου δὲν παρεπονούμην διὰ καμμίαν προσωπικὴν συζήτησιν μεταξὺ Μουχασίλη καὶ ἐμοῦ. Κατ' ἐπανάληψιν ἐπληροφόρησα τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα περὶ σφαγῶν, ληστεύσεων καὶ φρικαλεοτήτων παντὸς εἶδους, πού ἐρήμωσαν τὴν χώραν αὐτὴν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ταραχῶν τούτων ἡ σημαία, τὸ προξενεῖον, γάλλοι ἀξιωματικοί, ὑδρίσθησαν. Ἡ ὑπαρξίς μου καὶ ἡ τῶν γάλλων πολλάκις ἐτέθη εἰς κίνδυνον. Τὸ ἐμπόριον ὑπέστη πολλὰς καὶ μεγάλας ζημίας, ἰδίως ἀπὸ τὰ πρὸς τοὺς Ἕλληνας δάμνηα. Τὰ παράπονα εἶναι δημόσια καὶ ὄχι προσωπικά. Αἱ ἀπαιτήσεις ἀναφέρονται εἰς τὸ συμφέρον τοῦ ἐμπορίου καὶ ὄχι τοῦ ἰδιοῦ μου. Τὰ διαβήματα, εἰς τὰ ὁποῖα, ὡς πρόξενος, προέβην, συνειπῶς ἀνιδιοτελῶς, δὲν ἐσημείωσεν καμμίαν ἐπιτυχίαν παρὰ τῆ Μουχασίλη εἴτε παρὰ τῆ Capidgi Bachi. Ἐδέησεν ἐπομένως νὰ ἀναφέρω εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὰς παντὸς εἶδους ἀπαιτήσεις αὐτάς, καὶ εἰς ἐκάστην περίπτωσιν τὸ κάθε ζήτημα τελειώνει δι' ἐμὲ, ὅταν τοῦτο ὑποβληθῆ εἰς ὑμᾶς. Ἐκ τῆς ζωηρότερως ἐπιδράσεώς σας ἀναμένουσιν οἱ ὑπήκοοι τοῦ βασιλέως τὴν δικαιοσύνην, τὴν ὁποῖαν δὲν ἠδυνήθη νὰ τοὺς πράσχω ἐδῶ.

Ὁ Mehemet ἀγᾶς προσελήφθη εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς Κύπρου. Ἡ ἐγκαθίδρυσις του ἐγένετο μετὰ πολλῆς πομπῆς. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἦλθεν εἰς Λάρνακα διὰ νὰ δεχθῆ τὰ συγχαρητήρια τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν προξένων. Συμμορφούμενος πρὸς τὰς κρατούσας συνηθείας τοῦ ἀπέστειλα δῶρον, τὸ ὁποῖον ἀπεδέχθη. Ἐγενόμην δεκτὸς πρῶτος εἰς ἀκρόασιν, συναδᾶ τῶ δικαιοῦματι πρωτοκαθεδρίας. Κατόπιν ἔτυχον δύο ἰδιαιτέρων μετὰ τοῦ Μουχασίλη συνεντεύξεων, τὴν μὲν μίαν εἰς τὸ κονάκι αὐτοῦ, τὴν δὲ ἄλλην διαρκούσης μιᾶς διασκεδάσεως, εἰς τὴν ὁποῖαν προσεκλήθη καθὼς καὶ ὁ κυβερνῶν τὰ αἰγυπτιακὰ στρατεύματα, μετ' ὁποῖον στενῶς συνδέομαι. Κατὰ τὰς διαφόρους μου συνομιλίας ἐνήργησα μόνος καὶ ἐχρησιμοποίησα ξένους δραγομάνους. Ὁ κύριος Lapierre δὲν δύναται πλέον νὰ ἔχη τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐμοῦ. Ἐρρίφθη εἰς ἄλλα, μεγαλήτερα συμφέροντα. Ὅσον ἀφορᾶ ἐμὲ, ὅστις εἰμαι ὑπεύθυνος νὰ ἔχω δραγομάνον, δὲν δύναμαι νὰ χρησιμοποιοῦ καγκελλάριον, ὁ

όποιος μεταλλάσσει ύπουργήματα, και να συναντώ, εν τω ύριστα-
μένω μου, πλούσιον εμπόρον, ένοικιαστήν των δημοσίων προσό-
δων, άνθρωπον τέλος ισχυρόν, χρησιμοποιούσιν δια τας εργασίας
του αριθμόν γιαννιτάρων, μεγαλύτερον εκείνου, που όλοι όμοιο οι
πρόξενοι έχουσι (16). Έπιθυμώ να αποφύγω τὰ σκάνδαλα και να
ικανοποιήσω τας δικαίας απαιτήσεις των γάλλων εμπόρων, συγ-
χρόνως δε να ανταποκριθώ εις τας απαιτήσεις της ύπηρεσίας, έ-
ξέφρασα την εύχην, να απομικρυνθή της Κύπρου ο κ. Lapierre
και να χρησιμοποιηθή εις άλλο πρόξενιον. Δέ, δύναμαι παρά να
επαναλάβω την εύχην αυτήν. Η έπιστολή μου τού Δεκεμβρίου
1821, σχετική προς τούτο, διακοινώθη από άτρονον της πρεσβείας
εις τας γονεάς του Lapierre, οι όποιοι μου απέστειλαν πιστόν
αντίγραφον με λεπτομερείας των διαδημάτων που έκαμα προς
την Έμετ. Έξοχότητα και την ύψειαν της απαντήσεώς σας που
έλαβον δύο μήνας κατόπιν.

Mechain.

Έν Λάρνακι τῆ 14 Νοεμβρίου 1826.

.... Ο κ. Lapierre, χῆρος από έτους, έζήτησεν εις γάμον
την θυγατέρα του γάλλου εμπόρου Saint Amand. Έυαθον τούτο
από την οικογένειαν του τελευταίου τούτου. Ο κ. Lapierre δέν
έζήτησεν άκόμη καμμίαν άδειαν, δέν έκαμα κανέν διάδημα προς
έμέ. Η δεσποσύνη είναι 24 έτων και χωρίς προικα. Ο μελλό-
νυμφος ύπεσχέθη εις αυτήν να της γράψη είκοσι χιλιάδες γρόσια.
Ο κ. Lapierre έχει τρία τέκνα εις μικράν ηλικίαν, έξ ών μία
κόρη(17). Παρκαλώ ζωηρώς την Έξοχότητα να μου διαγράψη την

16) Καθ' ήν στιγμήν συρροή εύνοϊκῶν περιστάσεων παρείχεν
άσφάλειαν εύκόλου πλουτισμού, δέν είναι έκπληκτικόν ότι ο
Lapierre, δια πολλούς λόγους παντοδύναμος έν Κύπρω, παρημέ-
λησε τὰ καθήκοντά του, έξ ών έπορίζετο μισθόν 3,600 φράγκων
έτησίως και έπεδόθη εις παντός είδους κερδοσκοπίας εύρείας ά-
κτίνοσ. Με τὰ μέσα δε τὰ όποια ειχεν εις την διάθεσίν του δέν
είναι έκπληκτικόν άν εύρέθη αντιμέτωπος του προξένου της
Γαλλίας και άν ύπεσκέλισε τούτου την έπιβολήν. Μέτρον της
δυνάμεως και των μέσων, που ήδύνατο να διαθέση ο Lapierre
είναι και αι λεπτομέρειαι που ειχεν εκ της γαλλικής έν Κπόλει
πρεσβείας, δια την άφορώσαν αυτόν άλληλογραφίαν του έν Κύ-
πρω γαλλικού προξενείου.

17) Ο Lapierre είχε δε υίους και μιαν θυγατέρα.

στάσιν, την όποιαν πρέπει να τηρήσω, όταν ο κ. Lapierre θα πα-
ρουσιασθή εις την κάγκελαρίαν δια να εκπληρώση τους τύπους,
και να με έξουσιοδοτήση, άν τὸ κρίνη προσήκον, να επικυρώσω
την ένωσιν αυτήν κατά τους νομικούς τύπους. Πρέπει ή Έ.Ε. να
άποφασίση, επειδή ο κ. Lapierre δέν είναι πλέον αξιωματούχος
του Βασιλέως, τοσοῦτον μάλλον καθόσον ή οικογένειά του, κα-
ταγομένη εκ Σκύρου, και προηγουμένως ύπήκοος του Μεγάλου
Αυθέντου, κατοικεί εις Κπ, ως και ή οικογένεια της άπροθανού-
σης συζύγου του (Perré), ή όποια δικαιούται να έποπτεύη τὰ
συμφέροντα των τριών άηελίκων, δια τὰ όποια δέν έζητήθη κανέν
μέτρον διαφυλάξεως.

No 192 Mr. l' ambassadeur du Roy à C(ple No 20.

Έν Λάρνακι την 27 Αυγούστου 1835.

κ. Πρεσβευτά.

Έχω την τιμήν να αναγγείλω παραλαβήν τριών έπιστολών
τας όποιās μου έκάματε την τιμήν να μου άπευθύνετε δια του
κ. Georges Diab υπό χρονολογίαν 26 Ιουνίου, 3 και 11 του
μήνος Αυγούστου.

Η της 26 Ιουνίου μου ύπενθυμίζει την άρχήν, να παραπέμπω
να παρουσιασθώσιν εις τον Μεκκεμέν τους ραγιαδες, τους έχοντας
άξιώσεις κατά των όμοιθων μας, άρχήν την όποιαν θεωρώ άνε-
φάρμοστον εις την νήσον ταύτην, όπου ή συνήθεια είναι μάλλον
ισχύουσα παρά ο νόμος, και ήτις εις την ύπόθεσιν του Γεωργιά-
δου με τον George Lapierre, ήτο έτι μάλλον άνεφάρμοστος, της
άπαιτήσεως του πρώτου έγερθείσης και ληφθείσης υπό του δια-
χειριζομένου τὰ του προξενείου από τον Σεπτέμβριον μήνα του
1834, δύο δηλαδή μήνας προ της άφιξεώς μου. Τὸ παρά τῶ κυ-
βερνήτη της Κύπρου διάδημά μου δέν ήτο παρά φυσική συνέπεια
εκείνου, που έπηκολούθησε την έπίσκεψιν που μου έκαμε την 12
Νοεμβρίου μετά τινων προκρίτων έλλήνων, προς τον σκοπόν να
προλάβη και να έμποδίση την επάνοδον του κ. G. Lapierre εις
Κύπρον. Προέβλεπον ότι δέν θα αφήνοντο να συγκατανεύσωσιν,
όπότε δέν θα ήδυνάμην να έπιτρέψω την ζητηθεισαν κατάσχισιν.
Έάν συγκατένευεν, ή συγκατάθεσίς του απέβαινε μηδέν χωρίς την
της Έμ. Έξοχότητος, ήτις θα συγκατένευε ή θα ήρνεϊτο, ως θα
έκρινε πρέπον, άλλ' ούτως ή άλλως θα άπέρευγον την βλάβην
εύθύην να άποφασίω έναντίον άτόμου άπόντου και μη συνιμέ-
νου να ύπερασπισθῆ. Ός προς τον κ. Gimiini, άποστερών αυτόν

της προστασίας ὄφειλον νὰ τὸν γνωρίζω ὑπὸ τὴν ἀληθῆ μορφήν τοῦ τυχοδιώκτου, τοῦ δολοπλόκου, τοῦ ἀνθρώπου ὅστις δὲν ἐξηρτήθη ἀπὸ τὸ γαλλικὸν προξενεῖον, κατὰ τὸ μεταξὺ τοῦ κ. Pilavoine καὶ τοῦ κ. Bottu διάστημα, παρὰ διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν καταδίωξιν τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, καὶ νὰ τεθῆ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μελῶν τοῦ κοιμιτάτου τῆς δυσφημῆσεως, καὶ ὅστις σταθερῶς ὠθήθη πρὸ αὐτῶν πάντοτε, ὡς ἂν ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ δείγματα ἀπρονοησίας καὶ ἰταμότητος. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεταμέλειάν μου, ποῦ ἐξέφρασα εἰς τὴν Ὑμ. Ἐξοχότητα εἰς τὴν ἐπιστολήν μου τῆς 19 Μαρτίου, καὶ διὰ τὴν ὁποῖαν ἐκπλήττεσθε(18), δὲν δύναμαι νὰ δικαιολογήσω ἄλλως παρὰ διαβεβαιῶν ὑμᾶς ὅτι, ὅσον περισσότερο ἢ ἐνταῦθα διαμονή μου παρατείνεται, τόσο περισσότερο ἐκδιπλώνονται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου ἡ μαυρίλα τῆς κοινῆς δολοπλοκίας, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καταστροφῆς τοῦ κ. Lapiere, τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζω, καὶ τῆς ἀρπαγῆς τῶν λειψάνων του. Ἐὰν ἐδοθητοῦσα τοὺς ἐχθροὺς του, οἵτινες κρύπτονται ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεωργιάδης ὅπως πρότερον ἐκρύβησαν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρμενίου Κιρκόρ, θὰ ἤμην δι' αὐτοὺς κατ' ἐξοχὴν ἐξαίρετος ἄνθρωπος(19). Ἀλλὰ κατενόησα τὴν δολιότητα, καὶ κατείδον τὰ ἐλατήρια της, καὶ τὴν ἐξεμῆδενισα, καὶ διότι δὲν ἐπέτρεψα γαλλικὴ οἰκογένεια νὰ καταστραφῇ, ἕνας ἐμπορικὸς οἶκος νὰ καταστραφῇ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἀρχηγοῦ του, ὁ κ. Guillois τολμᾷ νὰ ἰσχυρίζεται, εἰς τὴν ἐπιστολήν του τῆς 24 Μαρτίου, ὅτι ἠνώθην με τοὺς ἐχθροὺς τοὺς ἐκμεταλλευτὰς τῶν γάλλων, με τοὺς ὑπαιτίους τοῦ θανάτου (20) τοῦ Bottu !!! Αἰσχος, τὸ ὁποῖον ἐλπίζω μετ' ὀλίγον νὰ πέσῃ ἐπ' αὐτοῦ.

Ἡ ἐπιστολή σας τῆς 3 Αὐγούστου εἶναι σχετικὴ μετὰ τὴν ἀπαίτησιν, τὴν ὁποῖαν ὁ οἶκος Felix Robert et Cie τῆς Κπόλεως

18) Βλέπε «Κ.Χ.» τόμ. Ζ. 1931, σελ. 111, 117 κέξ.

19) Βλέπε «Κ.Χ.» τόμ. Ζ. 1931 σελ. 116 καὶ 117. Ἄλλα ἔγγραφα σχετικὰ μετὰ τὸν Μονόχειρα καὶ τὸν Κ. Πετσοπούλη θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν καιρῷ.

20) Ὁ Πρόξενος τῆς Γαλλίας Bottu, ἀπέθανεν αἰφνιδίως ἐκ νόσου μὴ διαγνωσθείσης. Τὸ γεγονός τοῦτο ἔκαμε νὰ πιστευθῇ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ δηλητηρίασεως. Ἐπειδὴ καὶ ἄλλοι ἀπέθανον αἰφνιδίως καὶ ἄνευ διαγνώσεως, ὡς ὁ Πρόξενος τῆς Ἀγγλίας Lilburn, δύο Καλογραφαὶ ἐντὸς μιᾶς ἐβδομάδος, εἶναι ἐνδεχόμενον ὁ θάνατός των νὰ ὀφείλετο εἰς κακοήθη πυρετόν. Βλέπε ἀνωτέρω σελ. 226.

ἐσκέπετο νὰ ἐγείρῃ κατὰ τοῦ Vincent Rey et Cie τῆς νήσου ταύτης. Ἡ Ὑ.Ε. με καλεῖ νὰ λάβω καὶ νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς ἄτομον τῆς ἐμπιστοσύνης μου τὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ὁ οἶκος Robert et Cie ἐπροτίθειτο νὰ μοῦ διαβιβάσῃ εἰς ὑποστήριξιν τῆς ἀπαιτήσεώς του. Πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν ἔλαβον πράγματι τὰ ἔγγραφα αὐτὰ, ἀλλ' ἴδου ἡ θέσις τοῦ Vincent Rey. Ὁ ἐμπορικὸς αὐτοῦ οἶκος ἔχει ἤδη διαλυθῆ, καίτοι ἀπὸ συνήθειαν γίνεται ἀκόμη χρήσις τῆς ὑπογραφῆς του: Vincent Rey et Cie. Αἱ ἐμπορικαὶ του σχέσεις κατέπαυσαν, οἱ χρηματικοὶ του πόροι μῆδ' ἄμην, ἡ πίστις του ἐξεμῆδενίσθη εἰς σημεῖον νὰ μὴ εὐρίσκει εἰς τὴν ἀγορὰν δάνειον οὔτε ἑκατὸν ταλλήρων. Ἡ οἰκογένειά του, πολυμελής, ἐξηναγκάσθη νὰ κάμῃ π α ξ ι μ ἄ δ ι, τὸ ὁποῖον πωλεῖ, ἐν συναγωγῇ μετὰ πολλοῦς ἄλλους, εἰς τὰ ἐλλιμενισμένα πλοῖα, ὅσα ἔχουσιν ἀνάγκην. Ἐνα κτῆμα, τὸ ὁποῖον ἐστοίχισε περισσότερο παρ' ὅτι ἀξίζει καὶ τὸ ὁποῖον ὁ κ. Vincent Rey ἐξηναγκάσθη νὰ ὑποθηκεύσῃ διὰ ποσὸν 470 ταλλήρων, κατεσχέθη τὸν παρελθόντα μῆνα κατ' ἀπαίτησιν τῶν δανειστῶν καὶ θὰ πωληθῇ τὸν προσεχῆ μῆνα κατὰ δικαστικὴν ἐντολήν. Ἀμφιβάλλουσι, θεβαιούσι μάλιστα ὅτι τὸ προῖον τῆς πωλήσεως δὲν θὰ καλύψῃ τοὺς δανειστὰς διὰ τὸ ἀπαιτούμενον ποσόν, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ πληρωθῇ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1832(21).

Εὐχαριστῶ τὴν Ὑ.Ε. διὰ τὴν ἐξουσιοδότησιν νὰ ἀρνοῦμαι εἰς τὸ μέλλον προστασίαν εἰς τοὺς ὑπηκόους Ἑλληνας, καὶ νὰ ἀφήνω εἰς τὴν ἐπιτόπιον ἀρχὴν τὴν φροντίδα τῆς τιμωρίας τῶν παρεκτροπῶν των.

Διατελῶ βαθυσεβῶτως, κ. Πρεσβευτά, Δ. V. E.

Vasse Saint Ouen

Παρίσι 11 Ἰουλίου 1839.

Προκύπτει, κύριε, ἐξ ἀποφάσεως ἐκδοθείσης τὴν 20 Φεβρουαρίου λήξαντος ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ δικαστηρίου τῆς Αἰξ, ὅτι κατεκρατήσατε, χωρὶς νὰ εἴχετε πρὸς τοῦτο δικαίωμα, τοὺς τίτλους καὶ τὰ ἀπαρχιτήτα εἰς τὸν κ. Lapiere ἔγγραφα διὰ νὰ ἐνερ-

21) Εἰς τὴν σελίδα 279 ἐθεωρήσαμεν καλὸν νὰ προσθέσωμεν σχετικὰς λεπτομερείας μετὰ τὸ ἀναφερόμενον κτῆμα τοῦ Vincent λόγω τῶν τοπωνυμίων τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς σχετικὸν ἔγγραφο, ἐκ τοῦ προξενικοῦ τῆς Γαλλίας ἀρχείου.

γήση την έφεσιν τής αποφάσεως τού προξενείου— τής έκδοθείσης κατ' αὐτοῦ τῆν 14 Σεπτεμβρίου 1837. Ἐπί πλέον φαίνεται ὅτι τὸ διατακτικὸν τῆς αποφάσεως αὐτῆς, ποῦ διατάττει τὴν εἰς τὸν κ. Lapierre πρᾶξασιν τῶν διαφόρων τούτων ἐγγράφων, παρέμεινε μέχρι τῶν τελευταίων τούτων ἡμερῶν ἀνεκτέλεστον ὑφ' ὑμῶν, ἀν καὶ σᾶς μετεδιβάθη ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ Μαρτίου.

Δυσκολεύομαι, κύριε, νὰ πιστεύσω, ὅτι ὡς πρὸς τὴν περιτῆς πρόκειται ἀπόφασιν, ἢ ὁποῖα σᾶς ἐκοινοποιήθη κανονικῶς, δὲν ἐκρίνατε καθήκον σας νὰ συμμορφώητε ἀμέσως. Κάθε δικταγμὸς, κάθε ἐκουσίαν ἀργοπορία, θὰ ἦτο σοβαρῶς ἀξιοκκτάκριτος, καὶ θὰ σᾶς ἐξέθετε εἰς τὸσον σοβαρὴν εὐθύνην, ποῦ προτιμῶ, τὴν στιγμὴν αὐτὴν, νὰ ἀποδώσω τὴν ἀναβολὴν, δι' ἣν παραπονοῦνται οἱ σύμβουλοι τοῦ κ. Lapierre, εἰς λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς σας. Ἄλλ' ὀφείλω ἀπὸ τούδε νὰ σᾶς φανερώσω τὴν δυσἀρέσειάν μου διὰ τὴν αὐθιχέρον ἀρνησίαν σας, ποῦ ἀντετάξετε ἀρχικῶς εἰς τὴν αἴτησιν τῶν δικαστικῶν ἐγγράφων, τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ κ. Lapierre, ἀρνησίαν, ἣτις δικαίως ἐπέσυρε καθ' ἡμῶν τὴν μομφὴν τοῦ βασιλικοῦ δικαστηρίου τῆς Αἰκ. Ἀκριθῶς ἐπειδὴ ἡ ἐν πρωτοδικεῖῳ ἀπόφασιν προήρχετο ἀπὸ σᾶς, εἶχετε ὑποχρέωσιν νὰ φανῆτε μᾶλλον πρόθυμος εἰς προκοχὴν τῶν τίτλων καὶ τῶν ἀπαραιτήτων ἐγγράφων διὰ τὴν ἔφεσιν, καὶ εἶνε φανερόν, ὡς ἐσημειώθη καὶ ἀπὸ τὸ δικαστήριον τῆς Αἰκ, ὅτι ἡ παραχώρησις τῶν ἐγγράφων τούτων δὲν ἦτο ἀσυμβίβαστος μετὰ τὴν προσωρινὴν ἐκτέλεσιν τῆς αποφάσεώς σας. Ἐνηργήσατε λοιπόν, κύριε, ὡς ἄνθρωπος πολὺ ὀλίγον ἐνδιαφερόμενος διὰ τὸ ἀδέκαστον τοῦ δικαστικοῦ ἀξιώματος μετὰ τὸ ὁποῖον περιεβλήθητε, καὶ ἐκείνο ποῦ καθιστᾶ ἔτι μᾶλλον σοβαρὸν τὸ λάθος σας, εἶνε ἡ φύσις αὐτῆ τῶν σχέσεων ποῦ ὑπῆρξαν μεταξὺ τοῦ προξενείου Κύπρου καὶ τοῦ κ. Lapierre, δι' ὃ ζήτημα σᾶς γράφω σήμερον τὸ δεύτερον ἡδῆ.

Ἄν ἔχετε νὰ μοῦ διαδιβάσετε ἐξηγήσεις τινὰς ἐλαφρυντικὰς τοῦ λάθους σας, δύνασθε νὰ εἰσθε βέβαιος ὅτι θὰ προσεῖχον εἰς αὐτάς. Λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τοὺς λόγους υγιείας, ποῦ σᾶς κάμνου νὰ ἐπιθυμῆτε τὴν ἐκ Κύπρου ἀπομάκρυσίν σας, σᾶς ἐνεπιστεύθη τὴν διαχείρησιν τοῦ ἐν Τριπόλει τῆς Συρίας προξενείου, καὶ σᾶς πρόσκαλῶ νὰ ἀπέλθῃτε εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν εὐθὺς ὡς παραδώσητε τὰ τοῦ προξενείου Λάρνακος εἰς τὸν κ. de Clairambault, ὑπαδειχθέντα διάδοχόν σας. Πέποιθα ἐπὶ τὴν προθυμίαν σας νὰ συμμορφώητε πρὸς τὴν διατάχην αὐτὴν, ὡς καὶ ἐπὶ τὴν φροντίδα σας νὰ δώσητε εἰς τὸν κ. de Clairambault κάθε πληροφορίαν ποῦ θὰ τοῦ ἦτο χρήσιμος. Μὴ λησμονεῖτε πρὸ παντὸς νὰ ἐπισύ-

ρητε τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν δευτέραν μου ἐπιστολήν, σημερινῆς ἡμερομηνίας.

Δεχθῆτε, κύριε, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου μου ὑπολήψεως Ὑπογραφή: Mal duc de Dalmatie.

Παρίσιοι 11 Ἰουλίου 1839.

Κον Guillois, Gérant le consulat de France à L'ca

Λαμβάνων, κύριε, ὑπ' ὄψιν μου τὴν βλάβην, τὴν προκύπτουσαν διὰ τοὺς πιστωτὰς τοῦ κ. Lapierre ἐκ τῆς ἀδυναμίας, εἰς ἣν οὗτος εὐρίσκειται νὰ μεταβῇ εἰς Κύπρον, ἐνόμισα ἀναγκαστὸν νὰ ἀναστείλω τὸ ληφθὲν ἐναντίον του κατὰ τὸ 1834 μέτρον, καὶ τοῦ ἐπέτρεψα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Λάρνακα, διὰ τὰ μερίμνησιν διὰ τὴν διευθέτησιν τῶν ὑποθέσεων του. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐπιθυμῶ αἱ δυσἀρεστοὶ σκηναί, αἱ ὑπ' αὐτοῦ προκληθεῖσαι πρὸ τινῶν ἐτῶν, νὰ ἐπαναληφθῶσιν προειδοποίησα αὐτὸν ὅτι ἡ βασιλικὴ πρεσβεῖα ἐν Κπ. καὶ τὸ προξενεῖον τῆς Λάρνακος εἶχον ἐντολήν νὰ ἐνεργήσωσιν τὴν ἐκ νέου ἐξορίαν του μετὰ τὴν πρώτην ἀρρομήν πρᾶξασιν ποῦ θὰ ἐδίδεδε. Ἡ προειδοποίησις αὐτῆ, ἐλπίζω, μετὰ τὴν ἐπιβλαβὴ εἰς τὰ συμφέροντά του ἀπουσίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν ὑπεχρεώθη ἀπὸ πέντε ἐτῶν, θὰ ἀρκέσῃ νὰ τὸν συγκρατήσῃ εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ καθήκοντος. Ἄλλως τε εἶναι ἀπαραίτητον, μετὰ τὴν εἰς Κύπρον ἐπάνοδον τοῦ κ. Lapierre, τὸ προξενεῖον ἐπιμελῶς νὰ ἀποφύγῃ κάθε ἀνάμειξιν εἰς οἷαν δὴποτε ὑπόθεσιν, ἔχουσαν σχέσιν μετὰ οἷαν δὴποτε κατχρηστικὴν ἀπόκτησιν, γενομένην ἀπὸ τὸν ἔμπορον τοῦτον, διὰ τινὰς τῶν κυριωτέρων ἰδιοκτησιῶν τῆς νήσου, αἵτινες φαίνονται φύσει νὰ προκαλέσωσιν ἀκόμη πολυαριθμοὺς συζητήσεις.

Ὑπογραφή: Mal Duc de Dalmatie.]

Mr. le Gouverneur Général à Nicosie

Ἐν Λάρνακι τὴν 28 Μαρτίου 1835.

Κε Γενικὸ Κυβερνήτα,

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποῖαν ἡ Ὑμ. Ἐξοχότης μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ μοῦ διευθύνῃ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρομίου μου, ἀποσταλέντος ἐντεῦθεν τὴν 15, ὡς καὶ τὴν ἐπιστολήν διὰ τοῦ κ. Vincent Rey. Νομικὸς μεσιτεῦν, ἐν τῇ ιδιότητι μου ὡς προξένου, μεταξὺ τῶν ὁμοειδῶν μου καὶ τῆς ἐπιτοπίου ἀρχῆς, ἔπρεπε νὰ γνωρίσω τὸ περιεχόμενον τῆς τελευταίας ἐπιστο-

λης και να διαβιβάσω μετάφρασιν της εις τον Vincent Rey, υποχρεώνων αυτών να συμμορφωθῆ με την αίτησιν, ἢν ἡ Ὑμ. Ἐξοχότης τοῦ ἔκαμνε, τῶν τίτλων τῆς ἐν Μαζωτῶ ἰδιοκτησίας του, διὰ τὴν πώλησιν σύμφωνα με τοὺς ἔρους τοῦ φερμανίου, τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Πρεσβευτοῦ διαβιβασθέντος.... Ἄλλ' ὁ Vincent Rey ἐπιμένει ἀρνούμενος, καὶ δηλώνει ὅτι δὲν θὰ τοὺς καταθέσῃ. Παρέχει γελοῖον παράδειγμα κακῶς συμβουλευομένου γέροντος, ἐναντιουμένου εἰς τὸν Πρόξενόν του καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ὑμ. Ἐξοχότητα, εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Α. Ὑψηλότητος, ἀφοῦ περεβίασε τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του καὶ τὰς ἐν ἰσχύϊ συμβάσεις τῶν δύο Δυναμειῶν. Ἡ Ὑμ. Ἐξοχότης πρέπει νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ φερμάνι. Δὲν δύναμαι παρὰ νὰ ἐπιμείνω εἰς τοῦτο καὶ νὰ σὰς ἀποστείλω ἐγκλειστῶς ὡδε καταγραφὴν τοῦ ἐν λόγῳ κτήματος, ἀντίγραφον τοῦ γενομένου ὑπὸ τοῦ καγκελλαρίου τοῦ προξενείου τούτου, κατὰ τὸν Αὐγουστον μῆνα τοῦ παρελθόντος ἔτους, τοῦ ὀνομαζομένου Χριστοφῆ ἐνοικιαστοῦ τοῦ τσιφλικιοῦ.

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ ἐπικαλέσω εἰς τὴν Ὑμ. Ἐξοχότητα τὰ αἰσθήματα σεβασμοῦ καὶ θαθείας ἐκτιμήσεως, μετὰ τὰ ὁποῖα ὑποσημειοῦται, κ. γενικῆ κυβερνήτη, ὁ ἀφοσιωμένος δοῦλος καὶ πιστὸς φίλος σας

Ὑπογραφή : A. L. Vasse Saint Ouen

Ἐγγραφον προσηρητημένον : καταγραφὴ τοῦ κτήματος τοῦ Vincent Rey, κειμένου εἰς τὸ χωρίον Μαζωτῶς :

Μία αὐλὴ με καμαρόπορταν. δύο μαγαζιά μέσα τ' ἄλλου, εἰς τὰ ὁποῖα δύο παλαιὰ ἀμοῖς, deux facelles et deux Jarres. Ἐνα μακρυὰ ριμὲ ταιμιγιάν, με εἰσοδον εἰς μαγαζι δ' ἄλλου ὑπάρχουν δύο τζάρρες. Ἐν μαγαζι γεμάτων ἄχυρον. Μίαν μάνδραν, δύο σταύλους, ὅλα εἰς τὸ εἰσώγειον, με σύνορα πρὸς ἀνατολὰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σάββα, πρὸς νότον τὸν δρόμον, πρὸς δυσμὰς τοὺς ἀγροὺς, καὶ πρὸς βορρᾶν ἀπότομον λόφον.

Ἐργαλεῖα. Ἐν ζευγος βωδιῶν, δύο ἄροτρα, ἕνα ζυγόν, ἕνα δουκάνι, ἕνα ἀμάξι, 40 λάκκους ἐν ἐκκαφῆ.

Ἐξαρτήματα. Ὀκτώ σκάλες βαμβακοχώραφα καλούμενα Λιβὰδία. συνορεύοντα μετὰ τὰ χωράφια τοῦ Νικολῆ Ἑλλιά, καὶ Γεωρκῆ.—Ἐξ σκάλες τὸ ἴδιον, καλούμενα Riry, κοντὰ εἰς τοὺς ἰδίους γείτονας.—Ἐπτὰ σκάλες τὸ ἴδιον, καλούμενον Strak y, κοντὰ στοὺς καλουμένους Παναγι καὶ Χατζη Δημήτρην.—Ὀκτώ σκάλες τὸ ἴδιον, καλουμένας Χατζηλήλια, με

παράδοσις ὅτι ἡ ἀνέγερσις τοῦ ναυτικοῦ οφείλεται εἰς τὸν George Lapiere, εἰς τὸν ὁποῖον φέρεται ὅτι κάποτε ἀνήκεν ἡ κατοικία αὐτῆ, διότι τάχα εἶδεν ὄνειρον, εἴτε μάλλον διότι ἐκ θαύματος ἐξηναγκάσθη εἰς τοῦτο. Λέγεται δηλαδὴ ὅτι ὁ Λαπιέρ εἶχεν ὑπερήτριαν τῆς ὁποίας ὁ υἱὸς Χατζητοφῆς, ἀποθανὼν πρὸ 25 ἐτῶν ἐνενηκοντοῦτης, ἐπασχεν ἐξ ἐπιληψίας. Ἐπειδὴ ὁ Χατζητοφῆς, ἀπουσιάζων συχνὰ καὶ ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Lapiere ποῦ ἦτο, ἀπήντα «εἰς τὸ ἀφεντικόν μου τὸν ἅγιον Γεώργιον» (1) θυμωθεὶς κάποτε τὸν ἐπέκλεισεν εἰς τὴν σορῆν. Κατὰ τι ἕμως Σάββατοβραδόν εἰς τὰς φωνὰς τοῦ Χατζητοφῆ προστρέξας ὁ Λαπιέρ λέγεται ὅτι εὗρεν αὐτὸν διὰ βροχόν, ὡς ἐμβαπτισθέντα εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὸ τοῦ ἀγίου Γεωργίου, ὁδηγήσαντος αὐτὸν εἰς Βηρυτὸν καὶ μετανεγκόντος αὐτὸν πάλιν εἰς Κύπρον. Ἡ παράδοσις αὕτη δὲν στηρίζεται, διότι, ἐκτὸς ἄλλων λόγων, ἡ αὐτῆ παράδοσις ἀναφέρεται ὡς ἐπισυμβᾶσα καὶ εἰς τὴν πλησίον τῆς Μητροπόλεως οἰκίαν τοῦ σιῶρ Μπάλτου μετὰ τὸν αὐτὸν Χατζητοφῆν. Διὰ τοῦτο νομίζομεν ὅτι ὁ γινὸς κληθεὶς τοιοῦτοτρόπως μάλλον διότι ἡ οἰκία, ἐν ἣ καίται, ἀνήκεν εἰς τὸν G. Lapiere, ὅστις πλὴν αὐτῆς ἐπέκτητο συγχρόνως καὶ ἄλλην, ἔπου πρὸ τινος χρόνου τὸ ἱεροδιδασκαλεῖον, ἐτέραν δὲ εἰς τὴν ἐνορίαν ἀγίου Ἰωάννου, κατοικίαν τὴν σήμερον τοῦ Βορκα, ἡ ὁποία ἕμως ἀνήκεν ἐκ κληρονομίας εἰς τὴν σύζυγον του Jeanette, τὸ γένος Saint Amand.

Πληροφορίας τινὰς περὶ τῆς οἰκίας ταύτης ἔχομεν ἀπὸ τοῦ 1782 καὶ ἐντεῦθεν. Ἐκ τῶν γνωστῶν κατόχων αὐτῆς, ἀν μὴ ὑποθέσωμεν τοὺς πιθανῶς κατὰ παράδοσιν οἰκοῦντας ἐνταῦθα μοναχοὺς ἀντικαταστήσαντας θραδύτερον, καὶ ἀδεία τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, τὸν ναὸν Santa Croce διὰ τοῦ εὐκτήριου τοῦτου οἴκου, μόνον ἡ Μαρία ἡ μήτηρ τοῦ μητροπολίτου Κιτίου καὶ ἀδελφὴ συγχρόνως τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χρυσάνθου ἀπὸ τοῦς γνωστοῦς ἰδιοκτῆτας τοῦ οἰκήματος θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνεγείρῃ εὐκτήριον οἶκον. Διότι, πλὴν τοῦ Λαπιέρ καὶ τοῦ ναοῦ Σωτήρος, ἀπὸ αἰῶνος περιέπου ἰδιοκτῆται τοῦ οἰκήματος τούτου ἐγένοντο ἢ ὡς ἄνω Μαρία καὶ τὸς Κτηρὸς, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποῖου καὶ ἀπεκαλεῖτο ὁ ναὸς αὐτὸς ἅγιος Γεώργιος τοῦ Κτώ.

1) Ὁ ἅγιος Γεώργιος εἶναι ὁ προστάτης καὶ ἱατὴρ τῶν ἐπιληπτικῶν. Περὶ τοῦ ἀγίου Γεωργίου τοῦ Κοντοῦ πιστεύεται ὅτι συχνάκις τὸ Σάββατον μεταβαίνει εἰς Βηρυτὸν φέρων μαζί του κάποτε ἐπιληπτικούς.

ρου. Τὴν λεπτομέρειαν αὐτὴν ἔχομεν ἀπὸ τὴν σεβαστὴν χήραν Ἄνναν Κ. Βοντιτσιάνου, ἢ ὁποῖα, παρ' ὅλα τὰ ὀγδοήκοντά της ἔτη, ἔχει ζωηρὰν τὴν μνήμην, ἐπιβεβαιωθεῖσαν ἀπὸ τὸν γεροντότερον αὐτῆς κ. Antoine Cirilli. Ὁμολογοῦμεν ὅτι, παρ' ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην τὴν ὁποῖαν μᾶς ἐνέπνεον οἱ πρῶτον ἔχομεν τὴν πληροφορίαν ταύτην θαλεροὶ γέροντες, οἱ καλῶς δυνάμενοι νὰ γνωρίζωσι καὶ ἐνθυμούμενοι πολλὰ καὶ λεπτομερῶς, ἀμφεβάλλομεν, διότι ὁ οἶκος παγκοίνως εἶναι γνωστὸς ὡς ἅγιος Γεώργιος τοῦ Λαπιέρ.

Μελετώντες ὅμως τελευταίως ἐκ δευτέρου τοὺς κώδικας τῆς Μητροπόλεως Κιτίου εἰς ἐκεῖνον τοῦ αφοῦ (1777) εἰς τὸν ὁποῖον περιέχονται «καὶ τυχοῦσαι κληρονομίαι ἐκάστου, ὅσαι δι' ἡμῶν γίνονται δι' ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν χρεῖας οὔσης τῶν κληρονόμων ἢ τῶν τέκνων αὐτῶν», καὶ εἰς τὴν σελ. 104 τούτου εὑρομεν τὸ ἐξῆς ἐνδιαφέρον τὴν ὑπόθεσιν μᾶς σημειώμα, διὰ τοῦ ὁποῖου διαφωτίζονται δύο σημεία, ἢ λεπτομέρεια περὶ Κτώρου καὶ συγχρόνως ἢ παλαιότερα χρονολογία ὑπάρξεως τοῦ ναῦσκου :

«1812, Ἰανουαρίου 12. Καταγραφὴ τὸ ὅσον πράγμα ἐυρέθη τῆς μακαρίτισσας Μαρουδιάς κυρίου Χριστοδοῦλου Κτώρου, εἰς τὸ ὁσπήτιον τῆς κυρίας Μαριούς Πιεράκη (2) καὶ τὸ ἐπερίλαβεν ὁ Κύριος Ἀνδρέας Βοντιτσιάνος»

Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους περίπου ποὺ ἔζησεν εἰς Κύπρον ὁ Λαπιέρ ὑπῆρχεν εἰς τὴν ἐνορίαν Σωτήρος, ὅπου ἢ οἰκία Μαριούς Πιεράκη, Κτώρος τις, ἐνοριάτης Σωτήρος θεβαίως καὶ ἐκ τῶν προϋχόντων ἀσφαλῶς, ἂν κρίνομεν ἐκ τῶν δύο ὡς ἀνωτέρω ὀνομάτων. Ἐνδέχεται ὁ Χριστόδουλος Κτώρος οὗτος, ὁ ὁποῖος ἔζη τὸ 1812, νὰ εἶχεν ἀγοράσῃ τὴν οἰκίαν ἀπὸ τὴν Μαρίαν, μητέρα τοῦ μητροπολίτου Χρυσάνθου, καὶ νὰ μετεπώλησεν αὐτὴν εἰς τὸν Λαπιέρ χρόνους τινὰς θραυτέρων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τελευταῖος ὑπῆρξε πρόσωπον πολὺ γνωστὸν παγκοίνως καὶ ἰσχυρόν, ἐπέζησε δὲ τοῦ Κτώρου, ἀνεφέρετο ἐπικρατέστερον ὡς ἅγιος Γεώργιος τοῦ Λαπιέρ παρὰ ὡς τοιοῦτος τοῦ ἀσημοτέρου πρώην ἰδιοκτῆτου τοῦ Κτώρου, καὶ συνεπῶς διεσώθη μέχρις ἡμῶν οὕτω.

2) Τὸ ὁσπήτιον τοῦτο, εἶναι τὸ χρησιμοποιούμενον σήμερον ὡς Πτωχοκομεῖον. Κατοικία προγονικὴ τοῦ Ι. Πιερίδου ἐδωρήθη πρὸ εικοσαετίας εἰς μνήμην Μαρίας Ι. Πιερίδου, ἐγγονῆς τῆς ἀναφερομένης.

Ἐφόσον ὁ ναῦσκος ἀπεκαλεῖτο ὡς τοιοῦτος τοῦ Κτώρου ἐπειθὲν ὅτι δὲν εἶναι δημιούργημα τοῦ Λαπιέρ, συνεπῶς καὶ ἢ παράδοσις περὶ ἀνεγέρσεως τούτου ὑπὸ τοῦ Λαπιέρ, διὰ τοὺς ὡς ἀνωτέρω λόγους, δὲν εἶναι ἀληθής. Ἄλλ' οὔτε καὶ ὑπὸ τοῦ Κτώρου ἀνηγέρθη. Διὰ τοῦτο ὑποθέτομεν ὅτι ἰδρυτὴς αὐτοῦ θὰ εἶναι ἢ Μαρία, ἢ τοῦ Κιτίου μήτηρ, ἂν μὴ τις ἄλλος πρὸ αὐτῆς ἀνήγειρε τὸν ναὸν, ὅπερ πιθανότερον (3)

Ἡ οἰκία αὕτη εἶναι σήμερον ἰδιοκτησία τοῦ ναοῦ Σωτήρος. Ἐνῶ τὸ εἰσώγειον ἐλαχίστας μεταβολὰς ὑπέστη, τὸ ἀνώγειον ἔχει τροποποιηθῆ μεγάλην διὰ προσθήκης καὶ ἄλλων δωματίων μετὰ ἡλιακοῦ καὶ ὑποδιαιρέσεως τῶν ἀρχικῶν δωματίων, λίαν εὐρυχωρῶν, κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ σκοποῦ διὰ τὸν ὁποῖον ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐχρησιμοποιεῖτο ἢ οἰκία αὕτη. Εἰς τοὺς ὡς ἀνωτέρω μνημονευομένους ἰδιοκτῆτας τῆς οἰκίας πρέπει νὰ προστεθῆ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γάλλου, πιθανῶς, André Pelli, ἐμπορευομένου ἐν Λάρνακι, ὅστις ἐπώλησεν αὐτὴν εἰς τὴν μητέρα τοῦ Χρυσάνθου, μητροπολίτου Κιτίου, ὡς μαρτυρεῖ τὸ κατωτέρω σημειώμα ἐκ τοῦ χειρογράφου τοῦ G. Cirilli, ποὺ μεταφράζομεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ : (4)

«Ὁ André Pelli ἐπώλησεν τὴν οἰκίαν του τὴν 16' Ἀπριλίου 1782 εἰς τὴν Μαρίαν, ἀδελφὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Λευκοσίας, καὶ μητέρα τοῦ ἐπισκόπου Λάρνακος, κειμένην εἰς τὸν Σωτήρα, μετὰ σύνορα πρὸς δυσμὰς τὴν ἔξαμην(5), πρὸς βορρᾶν τὴν ἀγορὰν, πρὸς ἀνατολὰς τὴν ἐπισκοπὴν καὶ πρὸς νότον τὴν λεωφόρον».

Καὶ πράγματι πρὸς Β. τῆς οἰκίας ταύτης ἐξετείνετο ἄλλοτε ἢ ζωηρὰν ἔχουσα τότε κίνησιν ἀγορὰ τῆς παλαιᾶς Λάρνακος, ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ, ποὺ ὑπάρχει διὰ τὴν ἀστυνομίαν σήμερον, μέχρι τοῦ Μοναστηρίου τῆς Terra—Santa, διότι ὡς πόλις ἤχμαζεν ἢ παλαιὰ Λάρνακα.

3) Ὁ ναὸς τοῦ Σωτήρος ὑφίστατο πολλοὺς βεβαίως χρόνους πρὸ τοῦ 1782, ὥστε νὰ ἰδρῦθη ὁ ναῦσκος ὑπὸ τῆς Μαρίας διὰ τὰς θρησκευτικὰς τῆς ἀνάγκας. (Βλέπε «Κ.Χ.» Στ'. 1929 σελ. 22 κέξ).

4) Ἴσως ὑπήκοος ἐνετὸς, διότι μετὰ τοῦ Emmanuele Vassalo εἶναι ajutantí τοῦ Giacomo Caprara ἐκλεγέντος proconsole Veneto μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του Bernardo (1778).

5) Ὁ πρῶν ναὸς Santa Croce.

B'. George Lapierre.

Ὁ ἄλλοτε ἰδιοκτῆτης τοῦ ναοῦ καὶ τῆς περιλαμβανοῦσης αὐτὸν οἰκίας George Lapierre ἔχει στενότερα συνδεθῆ μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Κύπρου κατὰ τὴν πολυτάραχον ἐποχὴν τοῦ 1815-1827, καταστάς διὰ πολλοὺς λόγους μίαν πολὺ ἐνδιαφέρουσα τὴν ἱστορίαν τῆς Κύπρου προσωπικότης. Τὰ κατ' αὐτὸν εἶναι γνωστὰ εἰς ἀδράς μόνον γραμμὰς καὶ ἐκ παραδόσεως μᾶλλον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἐγγράφα, ὅπως δὴποτε διαφωτιστικὰ τόσον τοῦ ἰδιωτικοῦ ὅσον καὶ τοῦ δημοσίου βίου τοῦ ἀνδρός, δὲν φαίνεται: νὰ ἔχωσι διασωθῆ, ὅσα δὲ ἐδημοσιεύθησαν ἤδη καὶ εἶναι εἰς ἡμᾶς γνωστὰ ὑπάρχουσι ψυχία μᾶλλον πληροφοριῶν ἀνεπαρκέστατα διαφωτίζοντα τὴν παροιμιώδη αὐτὴν φυσιογνωμίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἱστορία τῆς Κύπρου, ὡς πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ σημεῖον, παρέμεινέ πως σκοτεινὴ. Ἐπειδὴ ἡ ὅπως δὴποτε διαφώτισις τῶν κατὰ τὴν ἐν Κύπρῳ δρασίῳ τοῦ Lapierre θὰ ἦτο ἐνδιαφέρουσα, μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐπεδιώξαμεν καὶ ἐμελετήσαμεν κάθε ἀρχεῖον καὶ κάθε διασωζόμενον ἔγγραφον τὸ ὁποῖον ἦτο εἰς τὴν διάθεσίν μας καὶ ἠδύνατο νὰ συμβάλῃ εἰς τὸν σκοπὸν μας. Ὅτι ἐπετεύχθη νὰ περισυλλεγῆ ἀσφαλῶς δὲν εἶναι ἐκεῖνο ποῦ θὰ παρείχεν ἀνάγλυφον τοῦ ἀνδρός τὴν δρασίῳ ἰδίᾳ κατὰ τὴν πρὸ τοῦ 1827 δεκαετίαν τῆς ἐν Κύπρῳ ζωῆς του, ἢ ὅποια εἶναι περίοδος ἀπὸ τὰς σοβαρῶς ἐνδιαφερούσας τὴν κυριακὴν ἱστορίαν, καθόσον κατ' αὐτὴν διεδραματίσθησαν τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τόσον τῆς ζωῆς τοῦ Lapierre ὅσον καὶ τοῦ ἐθνικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ τῶν Κυπρίων βίου. Δὲν νομίζομεν ὅμως πῶς εἶναι καὶ λόγου ἀνάξια τὰ ἀποθησαυρισθέντα. Τουναντίον. Πιστεύομεν μάλιστα ὅτι δι' αὐτῶν ρίπτεται ἀρκετὸν φῶς καὶ παρέχεται ἀφορμὴ καὶ μίτος ἴσως καθοδηγητικὸς ἐκείνων ποῦ θὰ ἠθέλον νὰ ἐγκύψωσιν εἰς περαιτέρω μελέτην καὶ διασάφησιν τῶν κατὰ τὸν Lapierre.

Ἐκ τῆς ἐρεύνης μας φέρεται ὅτι ὁ George Lapierre ἦτο υἱὸς τοῦ G. Battista, ὁ ὁποῖος, κάτοικος ἄλλοτε τῆς νήσου Σκύρου, ἐγκατεστάθη βραδύτερον μονίμως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς πότε ἐπακριβῶς καὶ διατί. Ἄγνοοῦμεν ἐπίσης καὶ ποία ἦτο ἡ μήτηρ του. Ἴσως νὰ ἦτο Κωνσταντινοπολίτις, ἄν καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπανδρεύθη εἰς Σκύρον. Ὁ George Lapierre ἐγεννήθη εἰς Κων)πολιν (1789—1846). Πότε ἦλθεν εἰς Κύπρον δὲν ἔχομεν ἐξακριβώση. Ἐπειδὴ ὅμως διεσώζετο εἰς τὸ προξενικὸν ἐν Λάρνακί τῆς Γαλλίας ἀρχεῖον ἔγγραφον σχετικόν, χρονολογούμενον ἀπὸ τῆς 11 Φεβρουαρίου 1815, τὸ ὁποῖον

ὑπογράφει ὁ Lapierre ὡς chancellier provisoire τοῦ γαλλικοῦ προξενείου τῆς Λάρνακος, φρονούμεν ὅτι ἔπρεπε νὰ εὕρισκετο εἰς Κύπρον τοῦλάχιστον διαρκούντος τοῦ 1814. Γδ ἔγγραφον τοῦτο ἔχει ὡς ἐξῆς:

Ordonnance Consulaire

Affaires Etrangères

De par le Rois

Le consul de S.M. en l' île de Chypre defend à tous les sujets français, sous les peines portées par les ordonnances royales de jouer en ce tems de carême à quelque jeu de hazard que ce soit et d' entrer dans le cazins où l' on joue le pharaon (6)

Donné à Larnaca le 11 Fevrier 1815.

Signé à l' original

Regnault

Collationné à l' original par nous chancellier provisoire du Consulat de France en cette ville soussigné.

Larnaca le onze fevrier mil huit cent quinze.

Ges Lapierre.

Ὁ Lapierre ἐγκατασταθεὶς εἰς Λάρνακα κατάρθρωσε νὰ καταλάβῃ θέσιν Chancellier provisoire εἰς τὸ γαλλικὸν προξενεῖον, ὑπηρετήσας ἐπὶ ἔτος καὶ πλέον ἀμισθί, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, καὶ ἀνεπισήμως τὸ γαλλικὸν προξενεῖον. Βραδύτερον, ἀσφαλῶς κατόπιν προσπαθειῶν καὶ προτάσεως τοῦ προξένου Ratez (1815-1817), ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας Richelieu δι' ἐπιστολῆς του, χρονολογουμένης ἀπὸ τῆς 13 Ἰουλίου 1816, ἀνήγγελλεν ὅτι «ὁ διορισμὸς τοῦ La Pierre καὶ τοῦ Dupont, ὡς drogman provisoire, ἐγένετο ἀποδεκτός». Δύο μῆνας ὑστερότερον δι' ἄλλης ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, τὴν φορὰν αὐτὴν προσωπικῶς πρὸς τὸν G. Lapierre ἀπευθυνομένης, ἀνηγγέλλετο ὁ ἐπίσημος διορισμὸς του, καὶ προσετίθετο ἡ λεπτομέρεια ὅτι: θὰ ἐλάμβανεν ἐτήσιον μισθὸν ἐκ 3.600 φράγκων. Ἡ ἐνδιαφέρουσα αὐτὴ ἐπιστολὴ ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Registre des actes Publique B.

6) Ἡ καθολικὴ ἀλλὰ καὶ ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἀπαγορεύει τὸν χορὸν, χαρτοπαίξιαν καὶ ἄλλας διασκεδάσεις, διαρκούσης τῆς νηστείας τῆς Τεσσαρακοστῆς.

Affaires Etrangères
Division Commerciale

Paris 11 Septem-
bre 1816.

Monsieur Lapierre,

J'ai l'honneur de vous annoncer, Monsieur, que par Ordonnance du 4 de ce mois le Roy a daigné vous nommer aux fonctions de drogman auprès de son consul à Larnaca avec un traitement annuel de 3.600 francs dont vous jouirez à partir du premier Juillet dernier.

Ο Lapierre είναι μάλλον βέβαιον, εξ όσων έχομεν στοιχείων, ότι ήλθεν εις Κύπρον άγων τó 25 έτος τής ήλικίας του και νυμφευμένος. Περι τής συζύγου του άντλοϋμεν τás άκλούθους λεπτομερείας από τó χειρόγραφον του Giuseppe Cirilli, άφ' όθεν έχομεν και τás περισσοτέρας περι του G. Lapierre πληροφορίας: «Paolina, Brindisi, moglie Cospoli 1795—1825» Υποθέτομεν ότι ή Paolina αύτη, τó γένος Perré, θά έγεννήθη εις τó Brindisi τής Ιταλίας τó 1795, και ότι έγκατασταθέντων τών γονέων αύτής εις Κ)πολιν έζητήθη εις γάμον υπό του G. Lapierre, μεθ' ου ύπανδρευθείσα περι τó 1814 ήλθεν εις Κύπρον τó αυτό τών γάμων τής έτος. Έκ τής ένώσεώς των ταύτης ό Lapierre απέκτησε τρία τέκνα (7) άπαντα γεννηθέντα εις Κύπρον τήν Emilie (1815), τήν Melanie (1820) και τόν Alexandre (1821). Άγνωστον άν εκ νόσου και τινος απέθνησκεν έν Λάρνακι τó 1825 ή Paolina νεωτάτη, άγουσα άκριβώς τó τριακοστόν τής ήλικίας αύτής έτος.

Μόλις παρήλθεν έν έτος από του θανάτου τής συζύγου του ό Lapierre έζήτησε και ήλθεν εις δεύτερον γάμον με τήν Jeannette, θυγατέρα του έν Λάρνακι έμπορευομένου και εκ των διακεκριμένων τής Λάρνακος οίκογενειών Francois Saint Amand, κατοικοϋντός εις τήν οικίαν, ή όποια είναι σήμεραν ιδιοκτησία του Βορκά, κατά τήν ένορίαν άγίου Ιωάννου. Εις τήν Jeannette αύτην μόλις είκοσαετή (1806—1883) και άνευ προικός ύπανδρευθείσα, ύπεσχέθη ό Lapierre γαμήλιον δωρεάν 24.000 γροσίων,

7) Εις τινα τών έπιστολών ό πρόξενος τής Γαλλίας σημειοί δύο υιούς και μίαν θυγατέρα, κατά λάθος ύποθέτομεν. Εις τó χειρόγραφον G. Cirilli σημειοϋται και τó: έξής: «Lapierre Giorgio 1789, Lapierre Constantino Cospoli 1807». Πρόκειται πιθανώτερον περι άδελφοϋ του Lapierre' ή άλλου τινος συγγενούς του. Διότι δέν ύποθέτομεν ότι πρόκειται περι υιοϋ του.

ποσόν βεβαίως άρκοϋντως σημαντικόν δια τήν έπσχήν εκείνην. Έκ τής ένώσεως ταύτης, ή όποια πιθανώτατα έπραγματοποιήθη κατά τó 1827, έγεννήθησαν, εκτός τής Κύπρου, ασφαλώς μάλιστα εις Κ)πολιν όπου κατέφυγεν ό Lapierre κατό 1828, 1ον) ή Apollonie (1831), έξ ής ύπανδρευθείσης μετά του Giusseppe Pascotini, του έπι δεκαετηρίδας προξένου τής Αύστρίας έν Λάρνακι, έλθόντος εις δεύτερον γάμον, έγεννήθησαν ή Marie Feneck—Stini (1868) και ή Emma (1870), 2) ή Adela (1833) και 3) ή Paolina (1835).

Ο Lapierre μετά τó 1821, άγνωστον πότε άκριβώς, ίσως άρχομένου του 1823, έπαυσε κατέχων τήν θέσιν του δραγομένου εις τó γαλλικόν προξενείον. Ο πρόξενος Mechain εις έπιστολάς του προς τήν γαλλικήν κυβέρνησιν (Δεκ. 1821 και 25 Δεκ. 1822) εξέφραζε τήν άδυναμίαν του να κρατήση παρ' αύτῶ τόν Lapierre και εξέφερε τήν εύχήν να άπομακρυνθή ούτος τής Κύπρου. Εις έτέραν έπιστολήν του ίδιου προξένου Mechain, χρονολογούμενην από τής 8ης Φεβρουαρίου 1823 και άπευθυομένην προς τόν έν Κ)πόλει πρεσβευτήν τής Γαλλίας, αναφέρεται ότι έζητήθη από τó οικειον Υπουργείον ή άλλαγή θέσεως του Lapierre. Έπίσης εις έτέραν έπιστολήν του γάλλου προξένου, ήμερομηνίας 3 Νοεμβρίου 1823, αναφέρεται ότι ό Lapierre προσελήφθη ως δραγομένου του προξένου τής Ρωσίας Περιστιάνη, όντος τοιούτου και δια τήν Σουηδίαν έν Λάρνακι. Εις τήν θέσιν όμως ταύτην ασφαλώς δέν θά παρέμενε πλέον του έτους. Έκ τούτων δυνάμεθα να συμπεράνωμεν ότι ό Lapierre έπαυσε συγκαταλεγόμενος μεταξϋ του προσωπικοϋ του γαλλικοϋ προξενείου ίσως κατ' Ιούνιον του 1823 και ότι προσελήφθη εις τó προξενείον τής Σουηδίας και Ρωσίας κατά Οκτώβριον, άποκτήσας Ισπανικήν προστασίαν, δια να έπιδοθη μετά τινα χρόνον εις κερδοσκοπικάς έπιχειρήσεις (8).

Έπιτυχών να πραγματοποιήση κολοσσιαίαν περιουσίαν, εκμεταλλευθείς τά διαδραματισθέντα τó 1821, έπολλαπλασίασεν αύτην δια τής δημιουργίας και τής λειτουργίας του περιφήμου του Μονοπωλίου, εις τά εκ του όποίου κέρδη είναι βέβαιοι ότι σημαντικόν μερίδιον είχε και ό κυβερνήτης τής Κύπρου, υπό τήν σκέπην και τήν προστασίαν του όποίου έλειτούργησε τó Παγκύπριον Μονοπώλιον. Τó παγκύπριον, τó όποιον πολλαχώς και πο-

8) Άλλα έγγραφα σχετιζόμενα με τόν Lapierre θά δημοσιευθώσι βραδύτερον, προκειμένου περι του Κ. Πετσοπούλη και τών δανείων τών Μητροπολιτικῶν θρόνων τής Κύπρου.

λυτρόπως έδοκιμάσθη από το 1821 και έντεθθεν υπό το 5 άνδρός, έπ' άφορμή τής έκ το 5 Μονοπωλίου καταθλίψεως, έξηγέρθη σύσσωμον και έξεδήλωσεν άπεριφράστως ζωηράν τήν έπιθυμίαν του να άπαλλαγή διά παντός τρόπου από τήν έν Κύπρω παρουσίαν το 5 Laperie, ή όποία δεινά μόνον άνυπόφορα ήδύνατο να δημιουργή. Η τοπική κυβέρνησις πιεζομένη από τήν ήρόθυμον, έπίμονον και ζωηράν κατακραυγήν άπαξάπαντος το 5 παγκυπρίου, έχουσα συγχρόνως και αυτή ίδίους λόγους να εύνοείται τήν έπιθυμίαν αυτήν τής άπομακρύνσεως το 5 άνδρός, ένεστερνίσθη τήν έφεσιν ταύτην το 5 παγκυπρίου. Έξ άλλου συνέπεσε και αυτή ή γαλλική κυβέρνησις να έχη λόγους να έπιθυμή έξ' ίσου ζωηρώς και οι άλλοι τήν έκ τής Κύπρου άπομάκρυνσιν το 5 Laperie, το 5 όπολους συνελάμπεν έπιτηδείως υπό τήν πρόφασιν άφ' ένός τής παραδιάσεως τάχα ώρισμένων νόμων, οι όποιοι έκανόνιζον τήν διαδίωσιν τών γάλλων και τήν υπό αυτών διεξαγωγήν έμπορίου εις τό έξωτερικόν, και άφ' έτέρου λόγω τάχα τής μεγάλης ζημίας το 5 γαλλικού έμπορίου, ή όποία επρόκυπεν από τήν υπό το 5 Laperie ίδρυσιν και λειτουργίαν το 5 Μονοπωλίου έν Κύπρω.

Αί κατά το 5 Laperie αιτιάσεις τών Κυπρίων άνεφέροντο, εις γενικάς γραμμάς, εις τά ακόλουθα. Ίδις τήν ύπηρεσίαν εύρισκόμενος το 5 γαλλικού προξενείου ό Laperie συνήθροζε τάς πιστωτικάς έπιστολάς όλων τών έμπόρων και, αντί άμοιβής 2 ολο έταξίδευσε πολλάκις εις Λευκωσίαν διά να φέρη τά χρήματα και να έγγραυθή τήν παράτασιν είτε και τήν μη πληρωμήν. Ούτω έσχε τήν εύκαιρίαν να γνωρισθής και να συνάψη κάλώς σχέσεις μετά πολλών και ισχυρών, έπισύρας τήν εκτίμησιν των έπ' αυτόν ως όντα πρόσωπον έμπιστοσύνης και έχοντα τά μέσα. Είναι ευνόητον πώς υπό τοιούτους όρους κατά τάς δραματικάς σημάς το 5 1821 έξεμεταλλεύθη τήν κατάπληξιν και τήν έκστασιν φρενών, υπό τήν όποίαν εδρίσκοντο οι πλούσιοι και οι έξέχοντες, έκ τών έλλήνων, οι έπιζητούντες μέσον φυγής και διασώσεώς των αντί πάσης θυσίας και καταφεύγοντες διά το 5 εις τά προξενεία και δη εις τό τής Γαλλίας. Έλάμβανε, πλην άλλων δωρεών δι' αυτόν, γρο 5 πους χρημάτων διά να το 5 διαφυλάξη τάχα από τήν διαρπαγήν, και να το 5 αποδώσιν έν καιρώ, διά το 5 όποιους έμως ο 5 έποτε έλογοδότησε. Συνενοχή τής τοπικής κυβερνήσεως είχε ιδιοποιηθή διαφόρους τίτλους ιδιοκτησίας, το 5 όποιους οι πλείστοι τών φευγόντων τήν δίωξιν και τόν θάνατον ένεπιστεύοντο εις αυτόν πρ 5 διάσωσιν. Έπέτυχε να δημιουργήσιν Μονοπώλιον όλων τών προϊ-

όντων, αγοράζων αυτά άπ' ευθείας από το 5 παραγωγούς και εις ευτελεστάτας τιμάς, και μεταπωλών κατοπίν τα 5 πολ 5 ακριβώτερον, κάταστρέφων τοιουτοτρόπως τόν ιθαγενή παραγωγόν και τόν ξένον έμπορον. Τέλος διά να ένοχοποιήσιν και όπως δήποτε διά να καταστρέψη κάθε ισχυρόν ή και εκείνους, τών όποιων τήν δύναμιν υπέβλεπε και έφθόνει τήν περιουσίαν, έδημιούργει ταρχάς και στάσεις παρέχων, τοιουτοτρόπως, πράγματα και ένοχλήσεις και εις αυτήν τήν τοπικήν άρχήν.

Φαίνεται δε ότι και άπομακρυνθείς επί τέλους τής Κύπρου ό Laperie, κατά πάσαν πιθανότητα μετά τόν Ιούλιον το 5 1828, δέν κατέπαυσε ραδιουργών εις Κ)πολιν, όπου κατέφυγε, και προσπαθών διά παντός τρόπου να επανέλθη εις Κύπρον. Φαίνεται ότι αι προσπάθειαι του έμελλον κάποτε να άπολήξωσιν εις άποτελέσμα, διότι κατά τό 1834 έσημειώθη πολ 5 ζωηρά άνησυχία καθ' όλην τήν Νήσον, έξ' ειδήσεως το 5 δυνατο 5 τής επιστροφής του εις Κύπρον. Συνέπεια τής άνησυχίας ταύτης υπήρξεν και ή έν Λάρνακι παρασκευασθείσα συνάντησις το 5 κυβερνήτου και τριών έλλήνων προεστών μετά το 5 προξένου τής Γαλλίας, το 5 Laperie όντος γάλλου ύπηκόου, τήν νύκτα τής 28 Νοεμβρίου 1834, διά τήν εξασφάλισιν τής άποτροπής το 5 ζωηρώς προβάλλοντος κινδύνου επανόδου το 5 Laperie. Άποτέλεσμα τής σοδαράς ταύτης συσκέψεως έγέμετο ή υπό το 5 προξένου τής Γαλλίας άποστολή πρ 5 τόν έν Κ)πόλει προεβευτήν του φακέλλου περιέχοντος 18 έγγραφα σχετικά με τήν δράσιν του Laperie έν Κύπρω. Έκ τούτων τά κατ' αύξοντα αριθμόν 1—8 ήσαν άποσπάσματα έκ τών άρχείων άλληλογραφίας το 5 προξενείου (9). Οι αριθμοί 9—10 άνεφέροντο εις τάς έκ το 5 Μονοπωλίου πιέσεις. Ο αριθμός 11 ήτο αντίγραφον μι 5ς έπισημοποιημένης εκθέσεως τών Κυπρίων πρ 5 τήν Ύψηλήν Πύλην, εξιστορούσης τήν εις βάρος τών Νησιωτών διαγωγήν το 5 Laperie. Ο αριθμός 12 ήτο αντίγραφον εκθέσεως τής Ιεραρχίας και τών προεστών πρ 5 τόν Ambassadeur du Roi [τής Γαλλίας] ά Cnople (17—29 Μαί 1834). Ο αριθμός 13 ήτο αντίγραφον σχετικής εκθέσεως τών Κυπρίων πρ 5 τόν Οικουμενικόν Πατριάρχην (10). Ο αριθμός 14 ήτο αίτησις τής Ιεραρχίας

9) Ο 5 δέν αντίγραφον έκ τών σημειομένων έγγραφων εύρέθη εις τό άρχειον το 5 γαλλικού προξενείου.

10) Δέν έχει σχέσιν πρ 5 τό υπό το 5 Ιεροθέου Κυκκώτου δημοσιευθέν εις τό Περιοδικόν «Γνωσις» (1934 σελ. 120—123). Τό ως άνω μνημογευόμενον είναι το 5 1834 έν 5 τό άλλο είναι το 5 1837.

καὶ τῶν προεστῶν πρὸς τὸν πρόξενον τῆς Γαλλίας ἐν Λάρνακι, παρακαλούμενον νὰ ὑποστηρίξῃ θερμῶς τὴν ζωηρὰν τωγ. ἐπιθυμίαν νὰ μὴ ἐπιτραπῇ εἰς τὸν Lapierre νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κύπρον. Οἱ ἀριθμοὶ 15—17 ἦσαν πρακτικὰ, διαπιστοῦντα ὅτι κατὰ τὸ 1827 ὁ Lapierre διηύθυνε Μονοπώλιον καὶ τέλος ὁ ἀριθμὸς 18 ἦτο ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας, χρονολογουμένης ἀπὸ τὴν 3 Δεκεμβρίου 1827 καὶ βεβαιούσης ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐγένοντο εἰς αὐτὸν παράπονα διὰ τὸ Μονοπώλιον.

Ἔτι διὰ τῶν ἐνεργειῶν τούτων τῶν Κυπρίων ἀπεσοδήθη ὁ ἐπικρεμμασθεὶς κίνδυνος ἐπανάδου τοῦ Lapierre εἰς τὴν Νῆσον εἶναι βέβαιον, ἐφ' ὅσον καὶ αὐτὸς ὁ «vice amiral ambassadeur de France à Cnople» γράφων πρὸς τὸν ἐν Λάρνακι πρόξενον κατεδίκασε τὸν Lapierre καὶ ἐθεώρει ἐπιβαλλόμενον νὰ τιμωρηθῇ δι' ὅσα ἔπραξεν. Ἄλλ' ἂν κατὰ τὸ 1834 κατορθώθῃ νὰ ἀποτραπῇ ἢ εἰς Κύπρον ἐπάνοδος τοῦ Lapierre δὲν ἐπραγματοποιήθη τάχα αὕτη βραδύτερον; Ἄγνοοῦμεν. Ἐκ τινος ἐπιστολῆς τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν (No 47) χρονολογουμένης ἀπὸ τῆς 11 Ἰουλίου 1839 καὶ ὑπογραφομένης ἀπὸ τὸν Duc de Dalmatie φαίνεται ὅτι ἀνεστάλη τὸ κατὰ τῆς ἐπανάδου τοῦ Lapierre ληφθὲν κατὰ τὸ 1834 μέτρον, καὶ ὅτι ἐπετράπη ἢ εἰς Κύπρον ἔλευσις του, διὰ τὴν προβάλλουσαν ἀνάγκην τῆς παρουσίας του πρὸς διευθέτησιν τῶν ὑποθέσεών του. Ἦλθεν ζῶντις εἰς Κύπρον; Οὐδεμίαν περὶ τούτου γνωρίζομεν μαρτυρίαν. Ὁ Lapierre ἀπέδωσε τὸ 1846

Ἄπὸ τὸ χειρόγραφον τοῦ Giuseppe Cirilli (τομ. Β' σελ. 253) ἀποσπῶμεν τὰς ἀκολουθοῦσας ἐνδιαφερούσας λεπτομερείας περὶ Lapierre, Μονοπωλίου καὶ ἄλλων τινῶν.

«Ὁ Κραμβῆς, πατὴρ τοῦ ἤδη δικαστοῦ παρῆδρου (11). Οὗτος ἀπέκτησε τὴν περιουσίαν του ἀπὸ τὸν Lapierre καὶ τὸν Mattei ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μονοπωλίου» (12).

11) Ὁ μνημονευόμενος Κραμβῆς εἶναι ὁ γνωστὸς Λοιζῆς Κραμβῆς, ὁ ὁποῖος κατῴκει εἰς Σκάλαν, κατὰ τὴν παραλιακὴν ὁδὸν, εἰς τὴν οἰκίαν του παραπλευρῶς τοῦ καὶ ἐσχάτως λειτουργοῦντος «Ναυτικοῦ Κέντρου». Εἶναι πατὴρ τοῦ Μιχαλάκη καὶ Κλε. οβούλου Κραμβῆ δικαστοῦ καὶ ἦτο ἐκ τῶν σημαίνοντων Κυπρίων Διετέλεσε (1830) ἐπὶ ἀρχιεπισκόπου Παναρέτου «Ἐπίτροπος τοῦ Κοινοῦ» ἢ Ἐφορος τῶν κεντρικῶν ἢ κατὰ τόπους δημογερόντων καὶ Ἐπίτροπος Σχολείου καὶ Νοσοκομείου (Λεπροκομείου).

12) Τὸ σημεῖωμα ἔχει γραφῇ Ἰταλιστί. Μετεφράσαμεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν διὰ τοὺς ἐκ τῶν συνδρομητῶν μας ἀγνοοῦντας τὴν Ἰταλικήν.

σύνορα Μουσταφᾶ Σπαχῆ, Νικολὸ καὶ Ζεβεῖρη.—Πενήντα σκάλες διὰ σιτᾶρι ἢ κριθᾶρι, καλούμενες Π λ α κ ἰ ν. πλησίον τοῦ Σάββα καὶ Χριστοφῆ Κάττου.—Δεκαεννέα σκάλες, τὸ ἴδιον, καλούμενας Ἄ ρ κ ἄ τ ζ η ν τῆς Ἐ λ ι ᾶ ς, πλησίον εἰς τοὺς Ἰδίους.—Ὀκτῶ σκάλες, καλούμενες Κ α υ κ ἄ λ ι α, συνορευούσας μετὰ κτήματα τοῦ Κιόννα καὶ Χριστοφῆ Σκούρου.—Δέκα σκάλες καλούμενες Π λ α κ ἰ ν, κοντὰ εἰς τὸν Ζαφίρην καὶ Μουσταφᾶ Σπαχῆν.—Δέκα ἐννέα σκάλες, καλούμενες C a r p a n A l y, κοντὰ στοὺς Κιόνια καὶ Νικολὸ Τόπολος.—45 σκάλες, καλούμενες Λ ι β ἄ δ ι α, μεταξύ Γεωρκῆ Κίσσα, βουνόν, ἀλώνια καὶ Νικολῆ Παναῆ.—12 σκάλες, καλούμενες Μ ο υ σ κ ἄ λ ι α κοντὰ στὸν δρόμον τοῦ Κιβισίλι καὶ Ἄ ἱ Μ η ν ᾶ.—Ὀκτῶ σκάλες, καλούμενες Π ὀ ρ τ α τ ο ὦ Π ο ὕ ζ η, εἰς τὸ μέσον ἀκαλλιεργῆτων χωραφῶν ἀδεσπότην.—Δώδεκα σκάλες, καλούμενες C a f c a l i a E x e r i n o [Καυκάλλα (ἀγίου Γεωργίου) Ξορινοῦ;] κοντὰ στὸν Μουσταφᾶ Σπαχῆ καὶ Γεωρκῆ Κίσσια.—Δώδεκα σκάλες Σ ἰ δ ε ρ ο ρ ω ρ ἄ φ ι (Cidero Corafy) καλούμενες Χατζῆ ἡλία κοντὰ εἰς τὸν Μουσταφᾶ Σπαχῆ, Τόπολον καὶ Δημήτριν. Ἄλλα κτήματα κείμενα εἰς Λατούρου(22) ἓνα οἰκοδόμημα συγκείμενον ἀπὸ δύο μαγαζιά ἢ σταύλους εἰς ἐρείπια μετὰ 50 σκάλες διὰ σιτᾶρι ἢ κριθᾶρι, περιβαλλομένης ἀπὸ τὸν δρόμον Λεμεσοῦ, καὶ τὸ βουνόν.

Διὰ τὸ πιστὸν τῆς ἀντιγραφῆς ὁ πρόξενος τῆς Γαλλίας

Ἐπογραφή : A. L. Vasse Saint Ouen.

22) Τοποθεσία μεταξύ Μαζωτοῦ καὶ Ἀλαμινοῦ παρὰ τὴν θάλασσαν, ἀφ' ὅθεν διήρχετο ὁ δρόμος Λεμεσοῦ, ὅστις τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκ Σκάλας διήρχετο διὰ Κιτίου, Μαζωτοῦ, Λατούρου, Ζυγιοῦ, ἀκολουθῶν εἶτα περίπου τὸν σημερινὸν δρόμον.

Οἱ Μαρωνῖται ἐν Κύπρῳ.

Οἱ Μαρωνῖται εἶναι οἱ μόνοι σχεδὸν ἀποικοὶ, οἱ ὅπως δὴ ποτε μέχρι σήμερον διατηρήσαντες, ἔστω καὶ ὀλιγαριθμοτέραν, τὴν κοινότητά των ἐν Κύπρῳ, ἐκ τῶν διαφόρων λαῶν, οἱ ὅποιοι κατὰ τοὺς προηγουμένους αἰῶνας διὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον λόγον ἤλθαν εἰς Κύπρον, Ἰδρυσαν παροικίας καὶ παρέμειναν εἰς τὴν Νῆσον. Καίτοι δὲ οἱ Μαρωνῖται ἐπὶ πολλοὺς χρόνους διετελέσαν ὑπὸ τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Κύπρου, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπισκόπου Κερηνείας, παρ' οὗ καὶ ἐπιέσθησαν, δὲν ἀναφέρονται, εὐρύτερον, ὑπὸ τῆς ἱστορίας. Ἐν Κύπρῳ οἱ Μαρωνῖται ὑπάρχουσιν ἰδίᾳ ἀπὸ ὀκτῶ περίπου ἑκατονταετηρίδων, καὶ ἐγένοντο, ἐν ἀρχῇ, τοὺλάχιστον, πολυάριθμοι, 60,000, κατοικήσαντες 60 περίπου χωρία. Παρ' ὅλα ταῦτα ἐλάχιστα περὶ αὐτῶν εἶναι γνωστά, καὶ ἐν πολλοῖς ἡ ἱστορία τῆς ἐν Κύπρῳ διαδιώσεως των δὲν ἔχει φωτισθῆ οὔτε ἀμυδρῶς.

Πότε ἤλθον καὶ πότε ἐγκατεστάθησαν ἐν Κύπρῳ δὲν εἶνε ἐπακριθῶς καθωρισμένον. Ἐκ τινος ἐκθέσεως τοῦ Ceccaldi, προξένου τῆς Γαλλίας, ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῆ ὅτι ἤλθον καὶ ἐγκαθιδρύθησαν ἐν Κύπρῳ ὀλίγας μόνον δεκαετηρίδας πρότερον, πρᾶγμα τὸ ὅποτον δὲν εἶνε ἀληθές, καθόσον πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων ἔχουσιν οὗτοι ἐγκατασταθῆ παρ' ἡμῖν. Ἡ ἐγκατάστασις αὐτῶν, ἢ τοὺλάχιστον ἡ πολυαριθμοτέρα αὐτῶν ἐγκαθίδρυσις, ἀνάγεται, εἰς τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας Cuy-de-Lusignan. Ὁ padre Stefano τοὺλάχιστον ἀναφέρει τὴν παράδοσιν τῶν χρόνων του (1572) τὴν θέτουσαν τὴν ἐν Κύπρῳ ἐγκατάστασιν τῶν Μαρωνιτῶν κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον τῆς βασιλείας τοῦ Γουίδου τούτου. Ὅταν δηλαδὴ ὁ Γουίδος ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Κύπρου ἤλθον μετ' αὐτοῦ, προτραπέντες εἰς τοῦτο, διὰ νὰ κατοικήσωσι, καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐν Κύπρῳ διάφοροι χριστιανικοὶ λαοί, Ἀρμένιοι, Κόπται, Μαρωνῖται, καὶ ἄλλοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐδόθη περὶ τὴν Λευκοσίαν ἕκτασις γῆς, ἐφ' ἧς ἀνηγέρθησαν οἰκίαι καὶ ναοί, εἰς δὲ τοὺς Μαρωνίτας καὶ πολλὰ προνόμια(1).

Κατὰ τινὰ ὁμοῦ ἐπιστολὴν, μεταξὺ τῶν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἐγγράφων τοῦ γαλλικοῦ προξενείου, ἡ ἐγκατάστασις αὕτη τῶν Μα-

1) Βλέπε Χάκκετ, ἱστορ. ὀρθοδόξ. ἐκκλησ. Κύπρου μετὰ φ. Χ. Παπαϊωάννου τομ. Γ' σελ. 70.

ρωνιτῶν, ἡ τιθεμένη περὶ τὸ ἔτος 1192, ἐγένετο πολλοὺς πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης χρόνους. Ὁ ἐπιστολογράφος μάλιστα πρὸς ὑποστήριξιν τούτου παραπέμπει εἰς τὸν ἀγνωστον παρ' ἡμῖν ἱστορικὸν Mgr Joseph Assemani, εἰς τὴν bibliothéque Orientale vol I. ch. XI καὶ XVII καθὼς καὶ εἰς τὸ περὶ τῶν Μαρωνιτῶν χρονικὸν τοῦ Πατριάρχου Etienne Obdoensi, πηγὰς ποὺ δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας. Ἐν πάσῃ ὁμοῦ περιπτώσει ἡ καταπίεσις τῶν ὀθωμανῶν καὶ ἡ ἐλπίς ἡσυχωτέρου αὐτῶν βίου ὑπὸ χριστιανὸν βασιλέα, ὑπεβόηθη τὴν ἐποίκησιν ἐν Κύπρῳ μεγάλου ἀριθμοῦ Μαρωνιτῶν. Περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ ἐγκαταστάσεως τῶν Μαρωνιτῶν ἐν γένει δὲ ἀντληθῶσιν πληροφορίαι ἐκ τῶν ἑξῆς ἐπίσης πηγῶν :

1 Istoria dei Regni di Jerusalem e di Cipro. del Padre Stefano di Lusignano, dell' ordine de San Domenico in Cipro; 1572.

2 Voyage du Mont Liban, traduit de l' Italien du R.P. Jerome Dandini, nonce à ce pays MDCLXXV.

3. Histoire de l' île de Chypre, Mas Latrie.

Ἐκτὸς τῶν πηγῶν τούτων, ἐκ σημειώματος σχετικοῦ εἰς χεῖρας τοῦ οἴκου Cirilli τῆς Λάρνακος, ἀντλοῦμεν ἐνδιαφερούσας λεπτομερείας, καθιστώσας φωτεινότεραν πῶς τὴν σκιαγράφησιν τῶν κατὰ τοὺς Μαρωνίτας ἐν Κύπρῳ.

Γεγονὸς ἀναμφισβήτητον εἶναι ὅτι κατὰ τὸ 1192 ὑπῆρχον ἐν Κύπρῳ πολυάριθμοι Μαρωνῖται, οἱ ὅποιοι μάλιστα μετὰ τινὰς δεκαετηρίδας, κατὰ τὸ 1250, ἐγένοντο τόσοὶ ὥστε ἀπέτελεσαν ἐξήκοντα χωρία, καὶ ἔδωσαν εἰς τὸν Ἑρρίκον τὸν Α'. 1250 στρατιώτας.

Ἡ παροικία τῶν Μαρωνιτῶν ὀλίγους μόνον χρόνους ἐγνώρισε καλὰς ἡμέρας. Διότι ἐλέπομεν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ 1489 ἤδη νὰ ἐλαττοῦται σημαντικῶς, οὕτως ὥστε περὶ τὸ ἔτος 1570, ὅτε καὶ κατελήφθη ἡ Κύπρος ὑπὸ τῶν Τούρκων, δὲν ἠριθμοῦντο πλεονα τῶν 33 χωρίων Μαρωνιτῶν (2) Δὲν εἶναι παράδοξον ὅτι εὐθὺς μετὰ τοὺς πρῶτους τῆς τουρκοκρατίας χρόνους ἡλαττώθη ἀκόμη περισσότερον ὁ ἀριθμὸς τῶν Μαρωνιτῶν. Οἱ τούρκοι ἐξωλόθρευσαν πολλοὺς τούτων, ὅπως ἐπεσυνέβη καὶ μετὰ τοὺς ἰθαγενεῖς Ἕλληνας, καὶ μάλιστα ἔτι μάλλον, διότι ἐλθόντες μετὰ τοὺς ἐνετοὺς καὶ φίλοι ὑπάρχοντες τῶν λατίνων, ἦσαν ὑ-

2) Ἴδε «Κ. Χ.» τόμ. Στ'. σελ. 190.

ποπτοι εις τούς τούρκους, και συνεπώς έχθροι κρινόμενοι ἐτύγχανον χειροτέρας μεταχειρήσεως. Ἄλλως τε, κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Λευκοσίας καὶ τῆς Ἀμμοχώστου, πολλοὶ Μαρωνῖται συνεπολέμησαν κατ' ἀνάγκην κατὰ τῶν Τούρκων καὶ συνεπῶς πολλοὶ αὐτῶν ἀπωλέσθησαν. Ἐκτὸς τούτου ἐξετουρκίσθησαν ἐν μεγάλῳ ἀριθμῷ, καὶ ἄλλοι ἐξηναγκάσθησαν νὰ φύγωσιν ἐκ Κύπρου ἄθροοι. Διὰ τοῦτο ὀλίγας μετὰ ταῦτα δεκαετηρίδας, περὶ τὸ 1596, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Κύπρῳ Μαρωνιτῶν μόλις ἀνῆρχετο εἰς 4,000 εἰς 19 χωρία τὰ ὅποια ἦσαν: Metosci (μετὰ ὀκτὼ ναῶν), Fludi, Santa Marina, Osomatos (ἀσώματος) Gambili, Carpascia, Cormachiti, Trimitia, Cazapifani (Καζάφρι). Vono, Cibo, Jeriproche di Citria, Cruscida, Cefalovriso, sotto cruscida, attallu(3), Cleipirio, Piscopia, Castria (Dandini σελ. 30).

Ἄλλ' ἢ ἐλάττωσις τῆς ἀποικίας τῶν Μαρωνιτῶν δὲν εἶχε περιορισθῆ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Διότι μεγαλητέρα ἀκόμη τούτων διαρροὴ ἐσημειώθη βραδύτερον. Οὕτω βλέπομεν ἔτι κατὰ τὸ 1700 ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ Μαρωνιτῶν κατοικουμένων χωρίων μόλις ἀνῆρχετο εἰς δέκα.

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀρχείων dell' Ospizio τῶν Φραγκισκανῶν πατέρων ἐν Λευκοσίᾳ, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς βαπτίσεις κατὰ τὰ ἔτη 1690—1752, τοὺς γάμους κατὰ τὰ ἔτη 1736—1750 καὶ τοὺς θανάτους 1686—1759, ἐξάγεται ὅτι, 1) οἱ Μαρωνῖται κατὰ τοὺς χρόνους τούτους δὲν εἶχον παρὰ μόνον δέκα χωρία. 2) ὅτι οἱ καθολικοὶ ἱερεῖς τῆς Λευκοσίας ἐβάπτιζον τὰ τέκνα τῶν Μαρωνιτῶν, κατὰ ἀραιὰ χρονικὰ διαλείμματα, καὶ τοῦτο διότι οὔτε ἀρχιερεῖς Μαρωνιτῶν μόνιμοι ἐν Κύπρῳ ὑπῆρχον, ὡς ἐξ οὗ διετέλουν πολλοὺς χρόνους ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν ὀρθοδόξων ἀρχιερέων, καὶ μάλιστα τοῦ μητροπολίτου Κερνηγίας, ἀλλ' οὔτε οἱ ἱερεῖς, ἐπὶ εἰκοσαετίαν τοῦλάχιστον, εἰς τὰ περισσότερα χωρία τῶν Μαρωνιτῶν. Οἱ καθολικοὶ ἱερεῖς μετέβαινον εἰς βάπτισιν συχνότερον μὲν εἰς τρία, ἐκ τῶν δέκα χωρίων τῶν Μαρωνιτῶν, ἦτοι τὴν ἁγίαν Μαρίναν, τὸν Κορμακίτην, καὶ τὸν Ἀσώματον, σπανιώτερον δὲ εἰς τὰ ἄλλα ἑπτὰ χωρία, τὰ ἑποῖα διὰ τοῦτο, καὶ διότι ἐστεροῦντο ἱερέων, ἠρημώθησαν, τῶν ὀρθοδόξων, κάποτε δὲ καὶ τῶν τούρκων καταλαμβανόντων τὴν θέσιν των. Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ Μαρωνῖται ἐγκαταλελειμμένοι εἰς ἑαυτοὺς καὶ εὐρισκόμενοι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὀρθοδόξων ἀρχιερέων, βοηθουμένων καὶ ὑπὸ τοῦ ποιμνίου των, ἠναγκάζοντο, ἀλλάσσοντες δόγ-

3) Τάλη ἢ Ἀττάλεια Καρπασίας.

μα νὰ γίνονται ὀρθόδοξοι, ἢ καὶ νὰ ἐκπατρίζονται. Διὰ τοῦτο καὶ κατέρρευσε σχεδὸν τελείως ἡ παροικία τῶν Μαρωνιτῶν.

Ὡς πρὸς τὴν ἐπὶ τούτων ἐξασκηθεῖσαν πίεσιν φαίνεται ὅτι ἡ μεγαλητέρα τοιαύτη ἐξηρκήθη ἐπὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χρυσάνθου καὶ τοῦ δραγομάνου Χατζηκυργέ. Διὰ τοῦτο ἐξηγεῖται διατὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ τῶν Μαρωνιτῶν κατοικουμένων χωρίων κατὰ τὸ 1865 κατῆλθεν εἰς τέσσαρα, ἦτοι κατοικοῦντο τότε ἀραιῶς τὰ χωρία Κορμακίτης, Ἀσώματος, ἁγία Μαρίνα καὶ Καρπάσεια, εἰς τὰ χωρία ταῦτα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συγκαταριθμηθῆ καὶ τὸ χωρίον Καμπυλῆ, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν δὲν ὑφίσταντο ἐν αὐτῇ παρὰ δύο μόνον οἰκογένειαι Μαρωνιτῶν, μετὰξὺ τῶν ἄλλων τουρκικῶν.

Τρία περίπου μίλια μακρὰν τοῦ Κεφαλοδρύσου Κυθραίας ὑφίστατο καὶ πρὸς ἐνὸς ἀκόμη αἰῶνος χωρίον Μαρωνιτῶν, κεκτημένον δύο ναοὺς, τὸν ἅγιον Ρωμανὸν καὶ τὸν ἅγιον Ἀντώνιον, ὅστις ἦτο πολὺ πτωχὸς ναός. Ὁ ἕτερος ναός, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἀπεκλήθη καὶ τὸ χωρίον, ἦτο ὁ κυριώτερος καὶ πολὺ πλούσιος ἔχων πολλὰ κτήματα καὶ πολλὰ δένδρα, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἐλαίας. Τὸ χωρίον Ρωμανὸς ἐκαλεῖτο καὶ Βουνόν, ὑπὸ τὸ ὅποῖον ὄνομα εἶναι σήμερον γνωστὸν, διότι ὁ ναός τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ ἦτο ἐκτισμένος ἐπὶ ὑψώματος—βουνοῦ. Τοῦ χωρίου τούτου ἡ ἐρήμωσις ἀποδίδεται εἰς τὰς καταπιέσεις καὶ τὰς προσπαθείας τοῦ μητροπολίτου Κερνηγίας πρὸς ἀπόκλισιν τῶν Μαρωνιτῶν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, συνεργήσαντος εἰς τοῦτο τοῦ Χατζηγεωργάκη, δραγομάνου, τοῦ ἐκ Κυθραίας Χατζηπετράκη (4), ἐκ τῶν προυχόντων, τοῦ καταφυγόντος εἰς Γαλλίαν κατὰ τὰς σφαγὰς τοῦ 1821 καὶ ἄλλων. Μετὰ πολλὰς προσπαθείας ὁ ἱερεὺς τοῦ ναοῦ Ἅγιος Ρωμανὸς ἠσπάσθη τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ οἱ πλείστοι ἐκ τῶν Μαρωνιτῶν, ὅσοι ἀπέμενον ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου, ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ ἱερέως των μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον, ἀφοῦ δι' ἐπιτηδεῖου προσπαθείας ἢ περιουσία τοῦ ναοῦ περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν ὀρθοδόξων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην περίπου ἐσημειοῦτο καὶ ἄλλη ἀπώλεια, ἡ ἐκκένωσις ἀπὸ Μαρωνίτας μεγάλου μέρους τῆς Κυθραίας καὶ τοῦ Κεφαλοδρύσου. Ἐὸ χωρίον Βουνόν σήμερον εἶνε τελείως ὀρθόδοξον.

Γεγονότα τινὰ ἀναφερόμενα παρέχουσιν κάποιαν ἰδέαν τοῦ ἐκδυσασμοῦ, τὸν ὁποῖον φαίνεται ὅτι ὑφίσταντο οἱ Μαρωνῖται τοῦ χωρίου τούτου. Μία δυστυχὴς Κυρία ἀπὸ τὸ Κεφαλόδρυσον τῆς Κυθραίας,

4) Βλέπε «Κ.Σ.» τ. 1923 σ. 320 κέξ.

γνωστή, ως Κ α λ ρ κ α, υπέστη αναρίθμητα μαρτύρια κατά τους χρόνους τούτους. Μεταξύ άλλων αὐτῆς μαρτυριῶν ἀναφέρεται καὶ τοῦτο, ὅτι προσέδεσαν αὐτὴν ἐπὶ καθίσματος, ἀνέτρεψαν αὐτὴν καὶ τὴν περιέστρεφον κατ' ἐπιπάληψιν, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ τὴν ἐξαναγκάσωσι νὰ ἐξομώσῃ. Παρέμεινε ὁμως ἀκλόνητος, καὶ ὅταν ἀπέθανεν ἐτάφη παρὰ τὴν μικρὰν θύραν τοῦ ναοῦ ἁγίου Νικολάου.

Φαίνεται βέβαιον ὅτι ἐπὶ μακρὸν χρόνον διάστημα οἱ Μαρωνίται παρέμειναν ἀπροστάτευτοι καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὀρθοδόξων. Ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν ταύτης προσεπάθησε, μετὰ τοῦ Vicario P. Brunoni, νὰ ἐξαγάγῃ αὐτοὺς ἐκ πρόξενος τῆς Γαλλίας Fourcad, ἀναλαβὼν μόνος (1845) θραδύτερον δὲ μεθ' ἐνὸς ἐπισκόπου τῶν Μαρωνιτῶν περιοδεῖαν πρὸς ἐνθάρρυνσιν καὶ ὑποστήριξιν αὐτῶν, κατορθώσας τελικῶς νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς πολλῶν ἐνοχλήσεων καὶ ἐπιτυχῶν νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου τῶν Μαρωνιτῶν εἰς Λίβανον.

Κατόπιν πολλῶν δεκαετηρίδων ἐγκατάλειψιν ὁ πρῶτος ἐπισκεφθεὶς τοὺς Μαρωνίτας εἰς τὰ χωρία τῶν πνευματικῶς ποιμῆν ἦτο ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῶν Mgr. Giuseppe Gahgiah κατὰ Φεβρουάριον 1548, 1867, 1870 καὶ κατὰ Μάιον τοῦ 1879. Οὐδεὶς ἄλλος, πλην τούτου, τοῦ Stefano καὶ τοῦ Butros, ἐπεσκέφθησαν τοὺς Μαρωνίτας τῆς Κύπρου. Κάποτε ὁμως διαβατικοὶ ἐπεσκέφθησαν τὴν Λάρνακα, ὁ Ἐπίσκοπος Mgr. Giuseppe di Anca, τὴν 25 Ἰουλίου 1688, τὴν 12 Ἀπριλίου 1692 ὁ ἐπίσκοπος Mgr. Michele di Lajne, ἐπίσης τοῦ Λιβάνου, καὶ τὴν 26 Ὀκτωβρίου 1699 ὁ Mgr Pietro ἀρχιεπίσκοπος ἐν Κύπρῳ. Οἱ δύο πρῶτοι διήρχοντο τυχαίως ἐκ Λάρνακος, καὶ παρακληθέντες ὑπὸ τῆς παροικίας τῶν Μαρωνιτῶν Λάρνακος ἐτέλεσαν τὸ μύρωμα.

Κάποιος membre de geographie, ἀναφέρεται ὅτι εἰς ἓνα «apercu rapide sur l' île de Chypre» ἀναγράφει ὅτι κατὰ τὸ 1590 ὑπῆρχον ἐν Κύπρῳ 19 χωρία Μαρωνιτῶν μὲ 4,000 κατοίκους. Κατὰ τὸ 1878 ὑπῆρχον μόνον ἕξ χωρία μὲ πληθυσμὸν 1200—1300.

Ἐξ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν πρόξενον τῆς Γαλλίας (1844) πληροφοροῦμεθα ὅτι ὁ εἰς Παρισίους διατρίδων ἐπίσκοπος τῶν Μαρωνιτῶν Morad κατέβαλλε προσπάθειαν νὰ ἰδρυθῇ σχολεῖον Μαρωνιτῶν ἐν Κύπρῳ, εἰς τὸ ὅποτον θὰ ἐδιδάσκετο ἡ ἰταλική, ἡ ἑλληνική, ἡ ἀραβική καὶ ἡ συριακή. Εἶναι βέβαιον ὅτι οὐδεμίαν ἐκπαίδευσιν εἶχον οἱ Μαρωνίται ἐφ' ὅσον οὔτε διδάσκαλος οὔτε δι-

δασκάλισσα βέβαια ἐπεσκέφθησαν τὰ χωρία τῶν, συνεπῶς οὔτε καὶ ἐδίδαξαν. Δὲν εἶναι βέβαια ἐκπληκτικὸν τοῦτο ἐφόσον κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ τῶν ἐλλήνων ἢ ἐκπαίδευσίς εὕρισκετο εἰς τὰ σπάργανά της. Ἀλλὰ τῶν Μαρωνιτῶν ἢ ἑλλειψίς μορφώσεως παρετάθη μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος. Διὰ τοῦτο δὲν μας προξενεὶ ἀπορίαν ἢ πληροφορία ὅτι ἐκ τῶν Μαρωνιτῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μόνον δύο ἐγνώριζον νὰ ἀναγινώσκουσιν ἑλληνικά, ὁ ἕτερος δὲ καὶ ἀραβικά.

Οἱ ναοὶ τῶν ἦσαν πτωχοὶ καὶ ρυπαροὶ, εἰς δὲ ἕξ αὐτῶν, ὁ τοῦ Ἀσωμάτου, ἠπεῖλει κατάρρευσιν πρὸ τοῦ 1880. Εἶναι γνωστὸν ὅτι μόνον κατόπιν ἀδείας τῆς τοπικῆς ἀρχῆς ἠδύνατο νὰ ἐπιδιορθωθῶσιν οἱ ναοί. Εἶναι εὐλόγητον ὅτι οὗτοι ἦσαν εἰς ἀθλίαν κατάστασιν ἐπειδὴ οὐδεὶς ὑπῆρχεν ὁ ἐνδιαφερόμενος καὶ παραστάτης τῶν Μαρωνιτῶν, ἐχόντων τοὺς τούρκους καὶ τοὺς ὀρθοδόξους ἐναντίους. Ἴσως θὰ ἦτο πολὺ διάφορος ἢ θέσις τῶν Μαρωνιτῶν σήμερον ἀν μὴ ἐφρόντιζεν ὁ πρόξενος τῆς Γαλλίας Fourcad, ἐνισχύων τὰς ἀλλεπαλλήλους ἀναφορὰς τῶν Μαρωνιτῶν πρὸς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ἢ ὑπὸ τῆς Ἐδρας ἀποστολῆ τοῦ μετέπειτα Βικαρίου Paolo Brunoni, εἰς τὴν δραστηριότητα τοῦ ὁποίου χρωσταίεται ἢ κατὰπαυσις τῆς διαρροῆς τῶν Μαρωνιτῶν, τῶν ὁποίων ἢ ἰστορία ἀμυδρῶς διαφωτίζεται ἀπὸ τὰ ἀκολουθοῦντα ἀνέκδοτα ἔγγραφα τοῦ γαλλικοῦ Προξενείου.

Ν. Γ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ.

Ἐν Λάρνακι τὴν 15 Ὀκτωβρίου 1815.

S. E. Mgr. Marquis de Rivière, Ambas. de France à Cple.

Ἡ ἑλλειψίς κατ' εὐθείαν εὐκαιρίας Κπόλεως—Λάρνακος εἶναι ἢ αἰτία τῆς μὴ λήψεως τῆς ἐγκυκλίου σὺς τῆς 2 Αὐγούστου παρὰ τὴν 12 τρέχοντος, σχετικῶς μὲ τὴν τωρινὴν θέσιν τῶν ἱερωμένων καὶ τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ρώμης εἰς τὸν λιμένα αὐτὸν καὶ ἐξαρτήματα τοῦ προξενείου τούτου. Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς χριστιανωσύνης εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην, ἐπινομασθεῖσαν Ἀ γ ί α ν Γ ἦ ν, ὑπῆρξε πάντοτε πολυάριθμος ἐνορία πιστῶν εἰς Κύπρον, ἢ ὁποία ἀπὸ πολλῶν χρόνων ἀποκατεστάθη εἰς Λάρνακα.

Αἱ ταραχαὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Γαλλίᾳ δὲν ἀπεθάρρυνον καθόλου τοὺς καλοὺς αὐτοὺς ποιμένεας, οἱ ὅποιοι δὲν ἔπαυσαν διδόντες ἀποδείξεις σταθερότητος, ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως διὰ τὴν

ὕπηρεσίαν τῆς ἀληθοῦς λατρείας καὶ τῆς τῶν ὀρθοδόξων. Περιήλθον μόνον μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀπὸ τὴν ἀτυχῆ αὐτὴν ἐποχὴν, ἀπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας εἰς ἐκείνην τῆς Νεαπόλεως.

Μόνον τὸ παλαιὸν Μοναστήριον τῶν Capucins francais, ποὺ τότε ἦτο καθιδρυμένον εἰς τὴν Λάρνακα, ἐπίσης ἀπὸ πολλῶν χρόνων, παρέμεινε εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' οἱ μοναχοὶ τοῦ προχωρημένοι εἰς τὴν ἡλικίαν, μὴ ἀντικατασταθέντες, ὡς ἡ συνήθεια, ἀπετελείωσαν τὸ στάδιόν των διαδοχικῶς εἰς τὸ διάστημα ὀλίγων χρόνων. Τὸ φιλόνητον τοῦτο καθιδρυμα ἀπέβη ὀνομαστόν εἰς τὴν Νῆσον διὰ τὴν χρησιμότητά του, τόσον διὰ τοὺς καθολικοὺς, ὅσον καὶ διὰ αὐτοὺς τοὺς ἰθαγενεῖς τοῦ τόπου, οἱ ὅποιοι ἔτρεφον μεγάλον σεβασμὸν διὰ τοὺς ἀξιοσεβάστους αὐτοὺς Καπουκίνους, καὶ διὰ τοῦτο εἶδον μετὰ μεγάλης αὐτῶν λύπης ὄχι μόνον τὴν ἐκκλησίαν ἔρημον ἀλλὰ καὶ τὸ Μοναστήριον τελείως ἔρειπωμένον, ἐλλείπει ἐπιδιορθώσεων. Δὲν εἶνε τοῦτο σήμερον, κύριε, παρὰ σωρὸς χώματος εἰς εὐρύτατον αὐλότοπον, ὁ ὅποιος ἀνήκει εἰς τὴν Α. Μεγαλειότητα, δὲν δύναται ὅμως νὰ πωληθῇ παρὰ εἰς πολὺ ἔξευτελιστικὴν τιμὴν. Ἡρεύνησα εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Καγκελλαρίας χωρὶς ὅμως νὰ ἀνακαλύψω οὔτε τὸν ἐλάχιστον διὰ τοῦτο τίτλον.

Τὸ Μοναστήριον τῆς Terra—Santa εἰς τὴν Λάρνακα διέτελει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Νεαπόλεως μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ προκατόχου μου, κ. Regnault, κατὰ τὸ 1802, ὅστις ὑπεισῆλθεν εἰς τὰ δικαιώματα, καὶ ἔκαμε νὰ ἀπολαμβάνουσιν οἱ μοναχοὶ ὄλων τῶν προνομίων τῶν ὀφειλομένων εἰς τὴν γαλλικὴν προστασίαν. Ἡ μεγαλητέρα ἡσυχία ἐβασίλευεν τόσον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅσον καὶ μετὰ τῶν ἐνοριατῶν ἕως μῆνας τινὰς πρὸ τῆς ἀφίξεώς μου εἰς τὴν Νῆσον αὐτὴν, τὴν ὁποίαν ὁ πᾶτερ Felix, ἱερεὺς τῆς ἐνορίας, χαρακτηρὸς ὢν αὐταρχικοῦ καὶ κακῶς ἐννοουμένου ἐγωῖσμοῦ, ἀνησύχησε διὰ τινὰ χρόνον. Λυπούμαι, κύριε, ὑποχρεούμενος νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω ὅτι ἐγράφη ὡς πρὸς τοῦτο εἰς τὴν πρῶσβείαν. Ἐπειδὴ ἐγένετο περὶ τούτου πολὺς λόγος, ὁ δὲ ἱερεὺς αὐτὸς ἀνεχώρησε διὰ Τεργέστην, ἃς ἀφήσωμεν τὸν πέπλον νὰ τὸ καλύπτῃ, καὶ ἃς ἀσχοληθῶμεν μὲ τὰς ἀρετὰς τῶν ἀληθινῶν ὑπηρετῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εἰκοσαετὴς συνεχῆς πόλεμος κατ' ἀνάγκην εἶχε περιφέρη εἰς ἔνδειαν τὰ θρησκευτικὰ αὐτὰ καθιδρύματα καὶ ὅλη ἡ Terra-Santa ὑπέφερε. Οἱ Τούρκοι, ἀνευ σεβασμοῦ πρὸς τὴν θέσιν των, ἐξηκολούθησαν τὰς ἀθανίας καὶ τὰς συνήθεις πιέσεις των, αἵτινες ἐξασκούμεναι ἰδίως εἰς Ἱεροσόλυμα ἐπεδάρναν αὐτοὺς μὲ χρέος ἐνὸς ἑκατομμυρίου γροσίων.

Τὸ μοναστήριον τῆς Λάρνακος ἐπειδὴ δὲν ἐδοκίμασεν, ὅπως τὰ τοιαῦτα εἰς ἄλλους τόπους, καμμίαν φορολογίαν, οὔτε ἐνόχλησιν ἐκ μέρους τῶν ἐντοπίων ἀρχῶν, συνετηρήθη διὰ τινῶν βοθημάτων τῶν πιστῶν, καίτοι οἱ ἐνοριάται, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν προξένων καὶ πρακτόρων τῆς Εὐρώπης, οἱ ὅποιοι ἔχουσι τὴν αὐτὴν καὶ ἡμεῖς θρησκείαν, δὲν ἀποτελοῦσι μεγάλην πηγὴν διὰ τὴν ἐκκλησίαν, ὅσον ἀφορᾷ τὰς προσφοράς, ἐν τούτοις πρόσωπά τινα προσφέρουσιν, ὅταν γίνεται ἔρανος, διὰ τοὺς πτωχοὺς ἢ εἰς ἄλλας ἐπείγουσας περιστάσεις.

Τὸ μοναστήριον ἔχει σταθερῶς ἕξ μοναχοὺς, ἀλλ' εἶνε σχεδὸν πάντοτε πλήρες ἀπὸ ἱεραποστόλους εὐρωπαϊκοὺς, οἱ ὅποιοι ἔρχονται ἀπὸ τὴν Εὐρώπην διὰ νὰ ἐπισκεφθῶσιν τοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ ἀπὸ τοὺς τῆς Ἀνατολῆς, οἱ ὅποιοι μεταβαίνουν εἰς τὴν χριστιανωσύνην. Ἡ συνεχῆς αὐτὴ κίνησις στοιχίζει εἰς τὸ μοναστήριον ἕξοδα ὑπερβαίνοντα κατὰ πολὺ ἐκεῖνα ποὺ τοῦ στέλλονται.

Ἐκ μέρους μου ἔκαμα καὶ θὰ κάμω εὐχαριστῶς ὑπὲρ αὐτῶν πᾶν ὅ,τι δύναμαι, ἀλλ' αὐτὸ δὲν θὰ δυνηθῇ πρὸς νὰ τοῦ εἶνε μεγάλη ἀνακούφισις.

Τὸ Directoire τῆς Ἱερουσαλήμ εἶνε καθόλου καὶ δι' ἑλα ὁ ἀρχηγὸς τοῦ σεβαστοῦ τοῦτου καθιδρύματος. Αὐτὸ τοῦ παρέχει ὄχι μόνον τοὺς ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι τοῦ χρειάζεται πρὸς συντήρησίν του, τὴν διατροφὴν τῶν μοναχῶν του, τὰ ἕξοδα τῆς ἐκκλησίας κλπ., τὰ στολίδια, τὰ ὅποια εὐρίσκονται εἰς καλὴν κατάστασιν, μὲ τὴν σύστασιν πρὸς τὸν ἡγούμενον νὰ κάμῃ τὴν μεγαλητέραν οικονομίαν εἰς τὴν διαχειρήσιν του.

Ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Πορτογαλλία ἤρχισαν νὰ κάμνωσι χρηματικὰς ἀποστολάς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἀλλὰ μόλις κατωρθοῦσι νὰ ἀνταποκρίνονται πρὸς ἕνα μέρος τῶν ἐξόδων τῶν εὐσεβῶν αὐτῶν ὑπηρετῶν τοῦ θεοῦ. Ὡς πρὸς τὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ἡ Α. Μεγαλειότης θὰ εὐδοκῆσῃ νὰ παράσχη, νομίζω ὅτι θὰ εἶνε πολὺ οικονομικώτερον νὰ ἀποσταλῶσιν εἰς τάλληρα ἰσπανικά, μονέδαν τρέχουσιν εἰς τὸν τόπον, ποὺ συμφέρει περισσότερον, δεδομένου ὅτι ἡ κατανομή δύναται νὰ γίνῃ μετὰ μεγαλητέρας ἀκριβείας.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν καθολικῶν εἰς τὸν λιμένα τοῦτον δύναται νὰ ἐκτιμηθῇ εἰς χιλίους περίπου, ὑπολογιζομένων εἰς 90 γάλλους, 700 διαφόρων ἐθνοτήτων, καὶ 200 ξένους διαβατικῶς.

Ἰψίσταται ἐπὶ πλέον δευτέρον Μοναστήριον τῆς Terra

Santa εις Λευκωσίαν (5), πρωτεύουσιν τῆς Κύπρου, εις τὸ ἑποῖον παραμένουσι δύο μοναχοὶ καὶ ἓνας ἀδελφὸς λαϊκὸς, μετὰ περίπου 30 ἐνοριάτας διαφόρου ἐθνικότητος. Οἱ κληρικοὶ Ἴσπανοὶ τῆς Ἱερουσαλῆμ φροντίζουσι διὰ τὴν συντήρησιν τούτου, ἀνεξάρτητως τοῦ Directoire. Πολὺ πιθανὸν ἢ βοήθεια αὐτῇ νὰ ἀποστέλλεται κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν χώραν τῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Νήσου, ἀπὸ πολλῶν χρόνων, ἐγκαθιδρύθη μία παρκοικία Μαρωνιτῶν καθολικῶν, ἐκ 200 περίπου ἀτόμων, ὄλων ἐπιδιδόμενων εἰς τὴν γεωργίαν. Ἀνήγειραν μοναστήρι, ὀνομασθὲν ἅγιος Ἡλίας, ποῦ ἐξυπηρετεῖται ἀπὸ δύο ἱερεῖς τοῦ αὐτοῦ δόγματος, ἀπολαμβάνοντες ἐπίσης τῆς προστασίας τῆς Γαλλίας.

Δὲν ὑπῆρξε ποτὲ μοναστήρι εἰς τὴν Καρμανίαν, ποῦ ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς δικαιοδοσίας μου. Κληρικοὶ τινὲς ἐπὶ ἀποστολῇ δὲν διέτριψαν ἐδῶ παρὰ μόνον πολὺ ὀλίγον χρόνον.

Ὅλας τὰς Κυριακάς καὶ τὰς ἑορτὰς συμπαρίσταμαι εἰς τὴν λειτουργίαν, συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς ὁμοεθνεῖς μου, τοὺς ὁποίους δὲν ἔχω παρὰ νὰ συγκαρῶ διὰ τὸν ζῆλον τῶν πρὸς τὴν πίστιν τῶν. Οἱ καθολικοὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων μιμοῦνται τὸ παράδειγμα τοῦτο, καὶ σέβονται ἐξ ἴσου τοὺς μοναχοὺς καὶ ἐμέ, ὅσον καὶ οἱ ὑπήκοοι τῆς Α. Μεγαλειότητος. Ἡ τοπικὴ κυβέρνησις δὲν ἐνοχλεῖ καθόλου τοὺς μοναχοὺς μας, οὔτε μετὰ χρηματικὰς ἐπιβαρύνσεις, οὔτε μετὰ τίποτε ἄλλο. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς νόμους τοῦ τόπου, δὲν δύνανται νὰ εὐρύνωσι τὸν περίβολον τῆς ἐκκλησίας τοῦ μοναστηρίου, ἢ νὰ κάμωσιν ἐπιδιορθώσεις, ἀνευ τῆς ἀδείας τοῦ κυβερνήτου. Ὅταν τοῦτο καταστῇ ἀναγκαῖον ἀποστέλλω τὸν πρῶτον μου δραγομάνον εἰς Λευκωσίαν, ὅστις πάντοτε μοῦ φέρει τὴν ἀδειαν, ποῦ δὲν μοῦ ἠρνήθησαν ποτέ. Οἱ Ἕλληνας κάμνουσι τὰ θρησκευτικὰ τῶν καθήκοντα χωρὶς νὰ ἀναμιγνύονται καθόλου μετὰ τὰ δικά μας. Δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω τὴν Ἰμ. Ἐξουσία ὅτι εἰς τὴν νῆσον αὐτὴν ἀπολαμβάνομεν πλήρους εἰρήνης.

Εἶχον τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀπευθύω δι' ἐπιστολῆς μου τῆς 25 Σεπτεμβρίου λήξαντος κατ' ἄλογον πρακτόρων ἢ ὑποπροξένων, τοὺς ὁποίους ἔχουσιν ἐδῶ αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις. Ἐκ τούτων τρεῖς πρεσβεύουσι τὴν ἑλληνικὴν σχισματικὴν θρησκείαν, οἱ κ.κ. Βοντι-

(5) Κατὰ τὸ σημειωματῆριον τοῦ G. Cirilli ἡ Μονὴ τῆς Terra Santa τῶν R. P. Φραγκισκανῶν ἐν Λάρνακι ἀνηγέρθη τὸ 1572, τὸ Ospizio τῶν μοναχῶν τοῦ αὐτοῦ τάγματος ἐν Λευκωσίᾳ τὸ 1770, καὶ τὸ ἐν Λεμεσῷ κατὰ τὸ 1850.

τσιάνος (6) Τάνος καὶ Περισιάνης. Ὁ τελευταῖος ὑπεστήριξε τὴν ἀνυποταξίαν τοῦ πάτερ Felix.

Ὁ κ. Caprara, ὑποπρόξενος τῆς Αὐστρίας, καὶ ὁ κ. Callimery πρωτότοκος, ὑποπρόξενος τῆς Ἰσπανίας, καθολικοὶ Ρωμαῖοι, ἤθελον νὰ προστατεύωσι τὸ Μοναστήριον πρὸ τῆς ἐλευσεώς μου, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξε τοῦτο δι' αὐτοὺς παρὰ ἓνα ὄνειρον. Ἄλλως τε τὸ καθεστῆς ἤδη εἶνε εἰς πλήρη τῆξιν καὶ ἐλπίζω ὅτι τίποτε δὲν θὰ διαταράξῃ ταύτην.

Regnault.

Ἐν Λάρνακι τὴν 5 Ἀπριλίου 1823.

S. E. Mr le Cte de Maurepaire. Chargé d'Affaires
à Cple.

Οἱ χριστιανοὶ Μαρωνῖται τῆς Κύπρου ἐπροστατεύθησαν πάντοτε, ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν, ἀπὸ τὴν Α. Μεγαλειότητα τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας. Τῶν συμφερόντων τῶν ἀμεληθέντων πως κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς μεσοβασιλείας, οἱ Ἕλληνες ἐπωφλήθησαν τῆς ἐγκαταλείψεως αὐτῆς διὰ νὰ καταπιέσωσι πολυτρόπως τοὺς ἀτυχεῖς αὐτοὺς, οἵτινες γενικώτερον ἐξηναγκάσθησαν νὰ ἀλλάξωσι τὸ δόγμα τῶν καὶ νὰ ἀποδεχθῶσι τὸ τῶν δικιωτῶν τῶν. Ἐκεῖνοι ποῦ πρέμειναν πιστοὶ ἐφρόντισαν νὰ ὑποβάλωσιν εἰς Παρισίους εἰκόνα τῶν ἀθλιότητων τῶν καὶ εἰς τὸν κ. μαρκήσιον de Rivière. Θὰ ἐνθυμεῖσθε ἴσως, κ. Κύμη, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναχωρήσεώς μου εἰς Σμύρνην διὰ Κύπρον, ὁ ἐξαίρετος πρεσβευτῆς μας μοῦ ἀπέστειλεν ἀκριβεῖς ὁδηγίας, σχετικὰς μετὰ τοὺς Μαρωνίτας. Καὶ πράγματι ἐπέτυχον νὰ καταπαύσω τὰς διώξεις, ἀλλ' αὐτὰ ἐπαναλαμβάνονται σήμερον, καὶ τοῦτο εἶνε ἡ πρώτη χρῆσις ποῦ κάμνουσιν οἱ Ἕλληνες τῆς ἐξουσίας, ποῦ ἡ κυβέρνησις τοὺς ἔδωσε διὰ τὴν διαχείρησιν τῆς Νήσου. Οἱ Μαρωνῖται εἶχον διάφορα φερμάνια, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀνευ ἰσχύος σήμερον, ἀφοῦ μετὰ τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν, καὶ εἰς κάθε ἑορτὴν τοῦ ἔτους, σφραγίζουσι τοὺς ναοὺς τῶν, ἢ πεθαίνουσι στὸ ξύλο τοὺς σεβαστοτέρους τῶν ἱερεῖς καὶ καταθλίβουσι μετὰ κῆρας καὶ ἀπειλὰς τὸ ὑπόλοιπον τῶν κατοίκων. Δὲν εἶνε οἱ τοῦρκοι, ἰδιῶται ἢ δημόσιοι ὑπάλληλοι, οἱ ὁποῖοι κάμνουσι τὰς κακὰς ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ

(6) Ἦσαν πρόξενοι τῆς Ἀγγλίας, Δανιμαρκίας καὶ τῆς Ρωσίας—Σουηδίας. Συγχρόνως ἦσαν ὑποπρόξενοι τῆς Νεαπόλεως Callimery δευτερότοκος, καὶ τῆς Πρωσίας ὁ Mattei.

μόνον οι Έλληνες επίσκοποι με την εξουσίαν των, ή την των Τούρκων, της οποίας καταχρῶνται. Ἐάν τὰ μεγάλα συμφέροντα, πού ἀπασχολοῦσιν ἡδὴ τὴν Ὑμ. Ἐξοχότητα, δὲν σὺς ἐπιτρέπουσι νὰ ἐνεργήσῃτε παρὰ τῆς ὀθωμανικῆς ὑπουργείῳ θὰ μοῦ ἦτο ἀρκετὴ μία ἐπιστολὴ τοῦ Ἑλληνος Πατριάρχου εἰτε πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου, εἰτε διὰ τὸν ἐπίσκοπον τῆς Κερνηείας τοῦ ὁποῦ ἢ πρὸς εἰτε ἀμεσώτερα. Ζητῶ ὁ ἐπίσκοπος αὐτὸς νὰ κληθῆ νὰ καταπαύσῃ καταθλίβων με κακομεταχειρίσιν τοὺς χριστιανοὺς Μαρωνίτας, τοὺς κατοικοῦντας ἐντὸς τῆς δικαιοδοσίας του, ἰδίως τοὺς κατοίκους τοῦ Κορμακίτη, καὶ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Ἡλία, μέχρι σημείου νὰ τοὺς ὑποχρεοῖ νὰ ἀλλαξοπιστήσωσι, νὰ μὴ κλείῃ τοὺς ναοὺς των κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς, νὰ μὴ ἐξεγείρῃ κατ' αὐτῶν τὴν ἐχθρότητα τῶν τούρκων, νὰ μὴ ἀξιῇ παρ' αὐτῶν φόρους ἀνωτέρους ἐκείνων πού πληρώνουσιν οἱ ἄλλοι ραγιαδες, νὰ μὴ κακοποιῇ τοὺς ἱερεῖς των καὶ τέλος νὰ σέβηται τὰς παραστάσεις πού δύναται νὰ κάμῃ δι' αὐτοὺς ὁ πρόξενος τῆς Γαλλίας. Ἐάν ἡ Ὑμ. Ἐξοχότης νομίζει πῶς πρέπει νὰ χρησιμοποίησῃ τὴν ὑψηλὴν τῆς ἐπίδρασιν (7) διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν ἀτυχῶν αὐτῶν χριστιανῶν, ἄς ζητήσῃ ἐκεῖνο πού κρίνει ὠφελιμώτερον δι' αὐτοὺς, καὶ εἰς τὴν μάλλον ἀρμόζουσαν φρασεολογίαν.

Mechain

Ἐν Λάρνακι τὴν 6 Δεκεμβρίου 1823.

Comte Maurepairo. Cpl.

Εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐγχειρίσω εἰς τὸν ἑλληνα ἀρχιεπίσκοπον τὴν ποιμαντορικὴν ἐπιστολήν, ἣν μοῦ εἶχεν ἀποστείλῃ ἡ Ὑμ. Ἐξοχότης. Ὁ Πατριάρχης Κόπλεως ἀποφεύγων εἰς τὴν ἐπιστολήν αὐτὴν νὰ κάμῃ λόγον διὰ τὰ παράπονα πού τοῦ διεδιδάσθησαν, καὶ προσποιούμενος ὅτι πιστεύει πῶς πρόκειται περὶ ἔριδος δογματικῆς μεταξύ ρωμαίων καθολικῶν καὶ ἐλλήνων, προβάλλει ὑποδεικνύων εἰς τὸν πρωθιερέα τῆς Κύπρου τὰ μέσα ἀμύνης πού πρέπει νὰ διαθέσῃ. (8) Καὶ ἀληθῶς οὗτος διεμαρτυρήθη ὅτι δὲν ἀνησυχήθησαν ποτὲ οἱ καθολικοὶ, καὶ ἐπεμαρτυρήθη τοὺς προξένους. Ἀντιλαμβάνεσθε, κ. Κόμη, ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν κυ-

(7) Βλέπε Κ. Χ. τομ. Στ'. 1929 σελ. 190.

(8) Πολλάκις τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εὐρέθη εἰς δύσκολον θέσιν, ἕνεκα ἀπαιτήσεων καὶ πιέσεως τῶν ἰσχυρῶν, ἀλλὰ καὶ πλειστάκις εὗρε τρόπον νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν εὐφυῶς.

ρίων τούτων, οἱ ὅποιοι ὡς ἐμπορευόμενοι ἔχουσι καθ' ἡμέραν ὑποθέσεις συμφέροντος μετὰ τὸν ἀρχιεπίσκοπον, εἰτε καὶ μετὰ τοὺς προεστοὺς, καὶ οἵτινες ἐν Κύπρῳ, ὅπως καὶ παντοῦ ἀλλαχοῦ ἐν Ἀνατολῇ, εἶνε πάντοτε διατεθειμένοι νὰ παίζωσι κανένα παιγνίδι εἰς τὸν πρόξενον τῆς Γαλλίας, ἔσπευσε νὰ πιστοποιήσῃ ὅτι πράγματι πλήρης ἀρμονία βασιλεύει μεταξύ εὐρωπαϊκῶν καὶ ἐλλήνων. Θὰ ἀναγνωρίσῃτε ἀπὸ τὸν τρόπον αὐτὸν μίαν γραμμὴν τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐλλήνων. Τὸ γεγονός εἶνε, κ. Κόμη, ὅτι ἡ παροιμία τῶν Μαρωνιτῶν, πολυάριθμος πρὶν καὶ ἀιθοῦσα, ἔχει σήμερον σχεδὸν ἐκμηδενισθῆ ἀπὸ τὰς ἀλλεπαλλήλους κατατιέσεις τοῦ Ἑλληνος ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν ἐπισκόπων ὅτι κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς εὐρίσκουσι σταθερῶς πρόφασιν κλεισίματος τῶν ναῶν τῶν Μαρωνιτῶν, ὅτι πρὸ πολλῶν μηνῶν ὁ ἐνεργεῖα ἐπίσκοπος Κερνηείας, διὰ τοῦ εἰσπράκτορος τοῦ θρόνου του, ἔκαμε νὰ δαρῆ ὁ ἱερεὺς τοῦ Κορμακίτη τόσον σκληρῶς, ὥστε ὁ δυστυχὴς γέρων ἐμεινεν ἀνάπηρος. Εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ ἴδιος ὁ ἐπίσκοπος ἔκαμεν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἱερέα ἐπίσης, τόσον φοβερὰς ἀπειλὰς, καθ' ἣν περιπτώσιν θὰ μοῦ ἐζήτηι βοήθειαν, ὥστε οὗτος ἐτρέπη εἰς φυγὴν, ἐγκαταλείπων τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸν πατέρα του.

Τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἡλία εἶνε ἐκτεθειμένον εἰς διωγμοὺς. Εἶνε δὲ τέλος δύσκολον νὰ συλλέξω καὶ νὰ διηγηθῶ ὅτι οἱ δυστυχεῖς αὐτοὶ Μαρωνίται ἔχουσι νὰ ὑπερέωσι. Ἐπέτυχον δι' αὐτοὺς τὴν πρόσκαιρον βοήθειαν τοῦ Μουχασίλη, καὶ ἀνέπνευσαν οὕτω ὀλίγον, ἀλλ' ἡ ἐχθροπάθεια τῶν ἐλλήνων ἀνεκόπη μόνον καὶ οἱ Μαρωνίται ἔχουσι πλέον ἢ ἄλλοτε ἀνάγκην τῆς προστασίας τοῦ βασιλέως τῆ μεσολαβήσει σὺς. Ἐάν νομίζετε, κ. Κόμη καλὸν νὰ περιγράψετε αὐτοὺς εἰς τὸν καπετὰν πρῶτον ὡς τοὺς πιστοτέρους καὶ τοὺς φιλειρηνικότερους ὑπηκόους τοῦ Μεγάλου Αὐθέντου, ὑποθέτω ὅτι ὁ γάυαρχος αὐτὸς, ἢ ὁ ἀντικαταστάτης του, γράφων εὐνοικῶς δι' αὐτοὺς εἰς τὸν Μουχασίλην τῆς Κύπρου, θὰ μᾶς θέσῃ εἰς θέσιν νὰ δυνάμεθα καλῆτερον νὰ προλαμβάνομεν μελλοντικὰ δεινά.

Mechain

(Traduction de l'arabe. Lettre de Mr Prince, de legué de Mgr l'archevêque maronite à Mr le consul de France.)

Κύριε Πρόξενε.

(Μετὰ τὰς συνήθεις φιλοφρονήσεις) ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν

πού μου ἐκάματε τὴν τιμὴν γὰρ μου γράψετε ὑπὸ ἡμερομηνίαν 14 τρέχοντος, διὰ τῆς ὁποίας μου παραγγέλλετε νὰ σὰς δώσω λεπτομερείας καὶ πληροφορίας σχετικὰς μὲ τὰ συμβάντα ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ νεοῦ Mari—Romanos. Ἐν πρώτοις ζητῶ συγγνώμην διὰ τὴν παράλειψιν τῆς ἡμερομηνίας εἰς τὴν προηγουμένην μου ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν, γράψας μὲ τὴν ἐντύπωσιν τῶν γεγονότων πού ἀναφέρονται, ἐλησμόνησα νὰ χρονολογήσω. Τὸ χωρίον, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἡ ἐκκλησία Mari-Romanos καὶ τὰ κτήματά της, ἔχει τὸ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς. Ἔχει ἀκόμη καὶ τὸ ὄνομα Βουνὸ διότι εἶνε κτισμένη σὲ ὕψωμα (pied) ἐνὸς βουνοῦ. Οἱ Μαρωνῖται πού κατώκουν τὸ χωρίον τοῦτο καὶ τὸ τῆς Κυθραίας, εἰς τὸ ὁποῖον ἀκόμη δίδουσι τὸ ὄνομα τῆς Chirga [Τζουρκάζ] διὰ τοὺς πολλοὺς μύλους πού ὑπάρχουσι ἐκεῖ ὑπεχρεώθησαν νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἢ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Χατζηγεωργάκη, Τερτζιμάνου (δραγομάνου), διότι παρηνωχλοῦντο ἀπὸ τὴν κακομεταχείρισιν καὶ τὴν τυραννίαν τοῦτου καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν Χατζηπετράκη (9) ὁ ὁποῖος ἤρπασε τὴν περιουσίαν των. Τέκνα τῶν Μαρωνιτῶν αὐτῶν, πού ἐξετοπίσθησαν, εὐρίσκονται ἐπίσης εἰς Λάρνακα. Τὰ γεγονότα εἶνε γνωστὰ εἰς τὸν Zorzi Beracati καὶ τὸν κ. Fornelli, τὸν ὑποπρόξενον σας εἰς Λεμεσό. Συνέδη λοιπὸν ἕνας παππᾶς μαρωνίτης νὰ γίνῃ γραικὸς, καὶ νὰ ἀρπάξωσιν οἱ Ἕλληνες μίαν ἐκκλησίαν. Οἱ μαρωνῖται εἶχον δύο ἐκκλησίας. Ἐκ τούτων οἱ Ἕλληνες ἀήρπασαν κατόπιν τὴν μίαν ἕνεκα τῶν κτημάτων της. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἦτο ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐξάρτησιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Λευκασίας, ὅστις τὴν ἔδοσεν εἰς ἕνα ἱερέα ὀνομαζόμενον Χρήστον (10), ὅστις σήμερον ἀνήλθεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Κερηνείας, εἰς τὸν τόπον καὶ τὴν θέσιν τοῦ ἀποθανόντος. Πολλὰ αἰτήσεις ἐγένοντο πρὸς τὴν Ρώμην διὰ τὴν ἀνάκτησίν της, ἀλλ' οἱ ῥωμαῖοι παρέμειναν κύριοι αὐτῆς. Ἐκείνη ἐκ τῶν δύο ἐκκλησιῶν πού ἔμειναν εἰς τοὺς Μαρωνίτας εἶνε ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Mari—Antonious, τῆς ὁποίας ἡ περιουσία εἶνε μικρά. Τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ αὐτὸς Χρήστος (ὁ ἐπίσκοπος) οἰκειοποιήθη δύο ἐλαιόδενδρα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν. Ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ περιουσία της, παρὰ τὰς μεγάλαις μὲς προσπαθείαις παρ' αὐτῆ, ἐστάθη ἀδύνατον νὰ μᾶς ἀποδοθῶν. Πολλοὶ μάρ-

(9) Προῦχων τῆς Κυθραίας διασωθεὶς εἰς Γαλλίαν κατὰ τὸ 1821. Βλέπε Κ. Χ. τομ. Α' 1923 σελ. 320 κέξ.

(10) Εἶναι ὁ Χαραλάμπης, ὁ ἀπὸ 7 Ἰουνίου 1824—Νοεμβ. 1844 διαδεχθεὶς τὸν Δαμασκηνὸν, γενόμενον ἀρχιεπίσκοπον.

τυρες δύνανται ἐν πάτῃ περιπτώσει νὰ μαρτυρήσωσιν ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Πρὸ χρόνων, μιᾶς γυναικὸς ἐκτύπησαν μὲ κλάδον δένδρου καὶ συνέθλιψεν τοὺς μαστοὺς διὰ νὰ γενῆ ῥωμῆά. Ἀργότερα ἀπέθανε καλογραία, ἐπιμείνασα, παρ' ὄλον τὸ μαρτύριόν της, νὰ μὴ ἀλλαξοπιστήσῃ, Ἐγγνώρισα τοῦτο ὁ ἴδιος εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Mari-Antonious. Δὲν εἶνε τοῦτο παλαιὰ ἱστορία, εἶχα δὲ τὴν τιμὴν νὰ δμιλήσω προσωπικῶς εἰς τὴν Ἱμ. ἀρχοντίαν σχεδὸν πρὶν δύο χρόνους. Ἐξεθέσαμεν εἰς τὸν σεβ. Πατριάρχην ἀρχιεπίσκοπον τῶν Μαρωνιτῶν, ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν καὶ τὸν ἐκάμαξεν νὰ ἐλπίζῃ ὅτι μόλις δοθῇ τὸ φερμάνι ἀπελευθερώσεως (liberation) τῶν Μαρωνιτῶν, δὲν ἀμφιβάλλομεν πῶς θὰ ἠδυνάμεθα, μὲ τὴν ἰσχυράν σας προστασίαν, νὰ ἐπανακτήσωμεν αὐτὴν. Κάποιος, ὀνομαζόμενος Hanci Petri ἐκ τῶν συγγενῶν μου, τοῦ ὁποῦ οὗ ὁ πατέρας ἦτο ἀπὸ τὸ χωρίον τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ, ἰσχυρίζεται ὅτι 30 ἐλαιόδενδρα, εὐρισκόμενα εἰς τὸ χωρίον αὐτό, τοῦ ἀνήκουσι. Τὸ παρελθὸν ἔτος οἱ κάτοικοι τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἐρίλονεῖκυσαν. Ἐλθόντες εἰς Λευκασίαν ἐδήλωσαν ὅτι τὰ δένδρα αὐτὰ ἐπῆρεν ἕνας ἐξ αὐτῶν ὀνομαζόμενος Χατζηγιάνης, ὅστις ἰδιοποιήθη ἐπίσης καὶ τινὰ ἐλαιόδενδρα, ἀνήκοντα εἰς τὴν ρηθείσαν ἐκκλησίαν. Ἡθέλησα τότε νὰ καταδιώξω τοῦτον, αὐτὸς δὲμως συνεφιλιώθη μὲ τοὺς ἐχθροὺς του. Τὰ παιδιὰ του ἐν τούτοις, παρατηρήσαντα ὅτι παρανόμως κατεῖχον μερικὰ ἐλαιόδενδρα, τὸν ἐξηγάγκασαν νὰ τὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἔστειλα διὰ τὴν συγκομιδὴν βέβαια τῶν ἐλαιῶν, ὁ ἕνας εἶνε μαρωνίτης καὶ ὀνομάζεται Kilim ὁ πελεκάνος τῆς Λευκασίας, καὶ ὁ ἄλλος ῥωμηὸς ἀπὸ τὸ χωρίον αὐτό, Romanos. Ὅλοι οἱ κάτοικοι, ἀνευ ἐξαιρέσεως, ἐκακοποίησαν τοὺς δύο αὐτοὺς ἀνθρώπους. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν ὀνομάσαμεν κανένα ἐκ τῶν ὑπευθύνων ἑλλήνων. Ἐν τούτοις ἐκεῖνοι πού ἐκάμαξεν τὸ μεγαλύτερον κακὸν εἶνε ὁ Χατζηγιάνης καὶ ὁ υἱὸς του καὶ ἕνας ἄλλος ὀνομαζόμενος Χαραλάμπης, οἱ ὅποιοι ἐγνώριζον τὴν περιουσίαν τῆς ἐκκλησίας, εἶχον τὴν διεύθυνσίν της καὶ κατεδολιεύθησαν αὐτὴν κατὰ τὴν συνήθειαν ἀτιμωρητέ. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ τελευταίου τούτου, Μιχαὴλ καὶ Χριστόδουλος, ἐπενέβησαν διὰ νὰ σταματήσῃ τὸ ξυλοκόπημα. Ὁ Χαραλάμπης ἔτρεμεν ἀπὸ λύσσαν. Αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοὶ του εἶνε συνηθισμένοι καὶ ἱκανοὶ διὰ κάθε κακόν, συνεπεία τοῦ ὁποῦ (ἀφοῦ συνετελέσθη ἤδη τὸ πραξικόπημα) ἔφυγαν εἰς τὰ βουνὰ μέχρις ὅτου ἡ ὑπόθεσις τοὺς διορθωθῇ. Οἱ παρόντες εἰς τὸ πραξικόπημα ἦσαν (καὶ εἶνε) ἀπὸ τὸ χωρίον Singari. Οἱ τελευταῖοι, καίτοι τῆς αὐτῆς

φυλής, τρέμουσι τούς Ρωμαίους τοῦ Romanos καὶ φοβοῦνται νὰ μαρτυρήσουν ἐναντίον των. Ἄν λοιπὸν οἱ ἔνοχοι δὲν ἐκφοβηθῶσι μὲ τιμωρίαν, κανεὶς δὲν θὰ δύναται ἐκ μέρους μας νὰ πηγαίῃ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο. Πρὸ δύο χρόνων, ἔταν ἔβαλα ἐργάτας νὰ καλλιεργήσωσι τὰ χωράφια τῆς ἐκκλησίας, ἠνώχλων τούτους καθημερινῶς. Ἡμεῖν λοιπὸν ὑποχρεωμένος νὰ εἶμαι ἐκεῖ ἕως τὸ πέρασ τῆς δουλειᾶς. Σὲ κάθε πανήγυριν τῆς ἐκκλησίας, ἔταν μαζεύονται ἐκεῖ οἱ Μαρωνῖται, κάθε χρόνον οἱ ρωμηοὶ τούς κακομεταχειρίζονται. Τὸ χωρίον αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ δέκα σπίτια. Εἰς τὸ νησί αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ χωρίον ποῦ ἔχει τούς ὀλιγωτέρους κατοίκους εἶνε ἐκεῖνο ποῦ ἔχει καὶ τούς πλέον κακοῦς. Μία ρωμηά, ὀνομαζομένη Μαρκετοῦ, ἀπὸ τὸ χωρίον ἅγιος Παντελεήμων, ἔδραν τοῦ ἐπισκόπου Κερηνείας, τὸν περασμένον χρόνον ἤρπαξε δύο ἐλαιόδενδρα τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας (Mari Adra) τοῦ χωρίου Marquin, τὰ ὅποια οἱ Μαρωνῖται ἤδη ἐπῆραν πίσω. Ἡ γυναῖκα αὐτῆ διεμαρτυρήθη εἰς τὸν ἐπίσκοπον Κερηνείας, ὅστις τῆς ἐζήτησε μάρτυρας διὰ νὰ τῆς τὰς ἀποδώσῃ, καὶ δὲν ὄρηκε. Ἐπειδὴ τὰ ἐλαιόδενδρα εἶνε μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Μαρωνιτῶν καὶ πλησίον τῆς τῶν ρωμηῶν, ἡ γυναῖκα αὐτῆ μὲ 4 ἄλλα, ἐν συνόλῳ ἕξ, τὰ ἐδώρησε εἰς τὸν ἅγιον Παντελεήμονα. Τὰ δένδρα αὐτὰ καὶ ἄλλα ἐδόθησαν ὡς δόλωμα (appattés) ἀπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Λευκοσίας εἰς κάποιον Σεργίλιν, ἕνα τῶν παλαιῶν, ποῦ εἶχεν ἐπίδρασιν εἰς τὴν κυβέρνησιν, εἰς τὸν ὅποιον αἱ ἀρχαὶ δὲν δίδουσι πλέον τὰ πρὸς συντήρησίν του. Διὰ νὰ βγάλῃ λοιπὸν τὸ ψωμί του τοῦ παρεχωρήθη τὸ δόλωμα τοῦτο. Ὁ Σεργίλις αὐτὸς ἔστειλεν ἕνα τοῦ μοναστηρίου νὰ συλλέξῃ τὰς ἐλαίας καὶ μὲ μιὰν ἑλληνικὴν μάρκαν τὰ ἐσφράγισεν αὐθαιρέτως, πρᾶγμα ποῦ δὲν θὰ ἔκαμνεν ἡ παρούσα κυβέρνησις. Παρόμοιαι ὑποθέσεις εἶνε πάμπολαι, καὶ ἂν τὰς ἀνέφερα θὰ ἐκούραζα τὴν Ὑμ. Ἀρχοντίαν καὶ διὰ νὰ σᾶς ἀπαλλάξωμεν ἔδωσα περίληψιν ἐκείνων ποῦ ἐγένοντο.

12 Ἰανουαρίου 1844.

Κύριε Πρόξενε, (Traduction libre d'arabe)

Ἐλάβομεν προηγουμένως τὴν ἐπιστολὴν μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς ἐτίμησεν ἡ Ὑμ. Ἀρχοντία, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχεν ἐγκλείστως ἐπιστολὴ τοῦ σεβασμ. ἐπισκόπου Morad, ἤδη εἰς Παρισίους. Ὁ ἐπίσκοπος αὐτὸς, εἰς ἀπάντησιν ἐπιστολῆς μου, λέγει ὅτι ἀσχολεῖται εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτὴν μὲ τὸ σχέδιον σχολείου διὰ

τούς Μαρωνῖτας, εἰς τὸ ὅποιον νὰ μανθάνωσι τὰ παιδιὰ των τὴν ἰταλικὴν, συριακὴν, ἑλληνικὴν καὶ ἀραβικὴν. Δὲν ἀμφισβῆλλω ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν καὶ δι' ἔργον ποῦ τόσοσιν πολὺ τούς ἐνδιαφέρει, σεῖς, ὁ ὅποιος ἀπηλλάξατε τούς μαρωνῖτας ἀπὸ τὰς φορολογίας τῶν ἑλλήνων καὶ τὴν τυρρανίαν των, δὲν θὰ ἐνεργήσῃτε παρὰ εὐνοϊκῶς δι' αὐτούς διὰ τόσοσιν ὠφέλιμον ἴδρυμα καὶ ἀναγκαῖον, βοηθῶν αὐτούς, ἂν παραστῆ ἀνάγκη, νὰ ἐπιτύχωσι τὸ εὐεργέτημα αὐτὸ τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ Γαλλία εἶνε τὸ κέντρον. Ἐπιλαμβάνομαι τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς νὰ ζητήσω ἀπὸ τὴν Ἀρχοντίαν σας, ἂν ἐλάβετε τὸ φερμάνι, τὸ ὅποιον μόνον δύναται νὰ ἀσφαλίσῃ τὰς ἐγγυήσεις, τὰς ὁποίας σᾶς ὀφείλουσιν οἱ ὀμόθησοί μου. Ἐπὶ τῆ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ συγχωρήσατέ μου τὴν ἦν λαμβάνω ἐλευθερίαν νὰ σᾶς διευθύνω, τὸ ἐγκλείστως ὡδε διὰ τὸν σεβ. ἐπίσκοπον Morad. Ἐπίσης φέρω εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμ. Ἀρχοντίας, ὅτι ὁ ὀιομζόμενος Tomass (Antoun) μαρωνίτης, τοῦ χωρίου Marina, ἀποθανὼν ἀφῆκεν εἰς μικρὰν ἡλικίαν παιδί καὶ περιουσίαν, ἐπὶ τὴν ὁποίαν ἕνας τοῦρκος ἔβαλε χερί καὶ δὲν ἐφάνησαν πρὸς 3.000 περίπου γρόσια. Ἐπιφορτισθῆς ἀπὸ τὸν Καδῆ, νὰ καθαρῶσιν τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν, ἕκαμα τὸν Τοῦρκον νὰ ὁμολογήσῃ μὲ τὰς ἀπειλάς μου μέχρι 11.000 γροσίων. Εἶχα λόγους νὰ ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἡ τελευταία του λέξις ἔταν κάποια συνενόησις μὲ τὸν Καδῆν τὸν ἔκαμνεν ἀνυπότακτον. Ἐάν ἡ Ὑμετέρα Ἀρχοντία κρίνει καλὸν νὰ πληροφορήσῃ περὶ τούτου τὴν Α. Ὑψηλότητα δὲν ἀμφισβῆλλω ὅτι τὸ ζήτημα, φερόμενον εἰς τὸ δικαστήριόν του, θὰ λυθῇ μὲ ἕνα ποσὸν πολὺ μεγαλύτερον διὰ τὸ ὄφρανον....

Elias Prins, Vekil du Patriarche de Maronites.

(Εἰς τὴν εἰς τὸ γαλλικὸν μετᾶφρασιν δὲν ὑπάρχει ἡμερομηνία. Εἰς τὸ πρωτότυπον σημειοῦται ἡ 12 Ἰανουαρίου 1844).

Ἐξοχώτατε Κύριε Πρόξενε,

Ἀφοῦ σᾶς προσφέρω τούς διακεκριμένους μου χαιρετισμούς, προστρέχω κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν Ὑμ. Ἐκλαμπρότητα, δι' ἄδικον σφετερισμὸν καθολικῆς ἐκκλησίας, διαπραχθέντα ἀπὸ τὸν ἑλληνα ἐπίσκοπον Κερηνείας. Ὁ ἐπίσκοπος αὐτὸς, ὁ ὅποιος μέχρι σήμερον ἔδωσε σημεῖα συνέσεως καὶ καλῆς θελήσεως πρὸς τούς καθολικοὺς, τὰς τελευταίας αὐτὰς ἡμέρας ἐδείχθη ἐχθρὸς τῶν καθολικῶν καὶ σφετεριστῆς μιᾶς ἐκκλησίας, καὶ τῆς περιουσίας τῆς, πρᾶγμα ποῦ δὲν ἔχει διαπραχθῆ ἀπὸ τούς προκατόχους

του, μάλλον μισαλλοδόξους πρὸς τοὺς καθολικούς. Τὸ γεγονός ἐγένετό ὡς ἀκολούθως.

Κάποτε ὁ Ἕλληνας ἐπίσκοπος Κερηνεῖας ἦλθεν εἰς τὸ χωρίον ἁγίου Ρωμανός, ὅπου ἡ ἐκκλησία καὶ τὰ ἀκίνητα αὐτῆς, ἀνήκοντα εἰς τοὺς Μαρωνίτας. Κατ'αἰτησιν τῶν χωρικῶν τοῦ τόπου τούτου ὡς λέγουσι μερικοί, εἶτε καὶ ἀπὸ κακῆν πρόθεσιν τοῦ ἐπισκόπου πρὸς τοὺς καθολικούς, ὁ ρηθεις ἐπίσκοπος ἐξεβίασε τὴν εἰς αὐτὸν παράδοσιν τοῦ κλειδίου τῆς ἐκκλησίας, τὸ ὅποιον ἐφύλαττεν ὁ τεθεις διὰ τοὺς μαρωνίτας ἐπίτροπος. Ἦνοιξαν τὴν ἐκκλησίαν, ἔκαμαν δέησιν, καὶ διέταξεν ὁ ἐπίσκοπος ἕνα ἱερέα νὰ ἀρχίσῃ νὰ λειτουργῇ. Ἔθεσαν δὲ μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν εἰκόνας, βιβλία καὶ ἄλλα, ὡς διὰ κλοπῆν. Ἀναχωρῶν τοῦ χωρίου ὁ ἐπίσκοπος ἐνεπιστεύθη τὸ κλειδί εἰς ἄλλον, μὲ τὴν διαταγὴν νὰ μὴ τὸ παραδώσῃ εἰς τοὺς μαρωνίτας, μὲ σκοπὸν νὰ φέρῃ καὶ διορίσῃ δύο ἢ τρεῖς ἐπιτρόπους διὰ τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς.

Πληροφορηθεὶς τὰ διατρέξαντα μετέδην ἐπὶ τόπου διὰ νὰ πληροφορηθῶν πολλὴ καλῆτερα ὁ ἴδιος διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐπῆγα δὲ μὲ τὸν κ. Giovanni Prens, δραγομάνον τοῦ πράκτορος τοῦ γαλλικοῦ προξενείου εἰς Λευκοσίαν, μὲ τὸν κ. Michele Josefidi, δραγομάνον τοῦ μοναστηρίου μας καὶ μὲ τὸν Elias Tintore. Ἡμεῖς οἱ τέσσαρες φθάσαντες εἰς τὸ χωρίον ἁγίου Ρωμανός, ὡς μὴ γνωρίζοντες δῆθεν τίποτε ἀπὸ τὰ διατρέξαντα, ἐζήτησαμεν τὸ κλειδί τῆς ἐκκλησίας, τὸ ὅποιον μας ἠρνήθησαν μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι τὸ εἶχεν ὁ ἐπίσκοπος. Βραδύτερον ἐπληροφοροῦμεθα ὅλα, καὶ ἀπεδεικνύετο ἀληθῆς ἡ δοθεῖσα εἰς ἡμᾶς πληροφορία. Ἐν τούτοις ἠγοίξαμεν εὐκόλως μίαν πόρταν τῆς ἐκκλησίας, εὗρομεν τὰς εἰκόνας, τὰ βιβλία καὶ ὅλα τὰ ἄλλα τοῦ ἐποπθετήσαν μέσα. Ἰσπερ, πρὶν νὰ φύγωμεν, ἐφωνάξαμεν τὸν προεστὸν καὶ τοῦ εἶπαμεν νὰ ἀφαιρέσῃ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ ἦσαν μέσα, ἀλλ' αὐτὸς, φοβούμενος τὸν ἐπίσκοπον, δὲν ἠθέλησε νὰ ἀνακατεῦθῃ. Πρὶν νὰ φύγωμεν ἐσηκώσαμεν ὅλα, ἐκλείσαμεν καλὰ τὴν πόρταν τῆς ἐκκλησίας, ἐσφραγίσσαμεν αὐτὴν καὶ κατόπιν τούτων ἀνεχωρήσαμεν.

Ὁ κ. Giovanni Prens, ὅταν ἐπεστρέψαμεν εἰς Λευκοσίαν, ἐπῆγεν εἰς τὸν ἐπίσκοπον καὶ τοῦ εἶπε ἐκεῖνο ποὺ ἐπράξαμεν, καὶ ὅτι ὁ ναὸς αὐτὸς ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἀνήκεν εἰς τοὺς Μαρωνίτας, καὶ ὅτι πρέπει νὰ προσέξῃ νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ τὸ τοιοῦτο διότι θὰ ἔχη κακὰς συνεπείας. Ὁ ἐπίσκοπος μᾶς εἶπεν ὅτι ἐγνωστοποίησε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον, καὶ ὅτι ἀναμένει τὴν συμβουλὴν του.

Ἐγὼ λοιπὸν, ἐκλαμπρότατε κ. πρόξενε, ἀπευθύνομαι πρὸς ὑμᾶς διὰ τὸν βίαιον σφετερισμὸν ποὺ ἔκαμεν ὁ ἐπίσκοπος τῆς Κερηνεῖας μᾶς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν κτημάτων τῆς καὶ νομίζω, ἀν ἀκόμη θελήσῃ μὲ καλὸν τρόπον νὰ ἀποδώσῃ τὰ σφετερισθέντα, ὅτι θὰ ἦτο καλὸν νὰ τὸν κάμωμεν νὰ ἐννοήσῃ τὴν κακὴν του διαγωγὴν καὶ τὸν σφετερισμὸν του, ὅτι ἔχομεν πρόξενον προστατὴν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ἐπέρασε πλέον ὁ καιρὸς ποὺ οἱ ρωμηοὶ ἐπίσκοποι, μὲ τὴν μεγαλητέραν βίαν, ὑπεχρέωον τοὺς καθολικοὺς νὰ γίνοντα ὀρθόδοξοι, σφετεριζόμενοι τὰς ἐκκλησίας των, ὅπως ἔχομεν τόσα παραδείγματα εἰς τὴν Κύπρον. Ὁ ρηθεις ἐπίσκοπος ἐσφετερίσθη προσέτι τρία ἐλαιόδενδρα τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Κυθρίας, ἀνήκοντα εἰς τοὺς Μαρωνίτας. Τοιοῦτοτρόπως ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ καταλάβῃ ὅλα, ὅπως λέγουσιν οἱ ἴδιοι οἱ Ἕλληνες.

Εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ μοναστηρίου τούτου τῆς Λευκοσίας, ὑπάρχουσι ἀποδείξεις τῶν ἐκκλησιῶν τῶν Μαρωνιτῶν, αἱ ὅποια, ἐν περιπτώσει ἀνάγκης, δύνανται νὰ ἐπιδειχθῶσιν.

Ἰδοῦ, ἐκλαμπρότατε κ. πρόξενε, ἐκεῖνα ποὺ ἐπίστευσα, πῶς εἶχον καθῆκον νὰ σᾶς γράψω διὰ νὰ ἐπιτύχω τὴν προστασίαν ποὺ χρειάζεται διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Κύπρου καὶ παρακαλῶ νὰ μοῦ συγχωρήσῃτε τὴν μακρηγορίαν τῆς ἐπιστολῆς μου.

Διατελῶ μετὰ πολλῆς ἐκτιμήσεως

(Ἰταλιστὶ)

Obligmo Servide

Fr. Giuseppe Llauro, Parocco.

Ἐν Λευκοσίᾳ τὴν 24 Ἰουνίου 1846.

Ministère des Affaires Etrangères

Paris le 14 Decembre 1857

Ἐλαθον μετὰ τῆς ἐπιστολῆς σας, ποὺ μοῦ ἐγράψατε τὴν 30 Ἰουνίου λήξαντος, καὶ ἀντίγραφον ἀναφορᾶς ποὺ σᾶς ἀπηύθυνεν ὁ père Zaccaria de la Catignano, préfet de la Mission des Capucins de Syrie, et prodelégué apostolique διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἀπὸ τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν τὴν παραχώρησιν γηπέδου κειμένου εἰς Λάρνακα, ὅπου ἄλλοτε ἀνεγείρετο μοναστήρι διευθυνόμενον ἀπὸ τὸ τάγμα τοῦτο.

Ἐξήτασα μετὰ προσοχῆς τὴν αἰτησιν καὶ λαμβάνων ὑπὸ σημείωσιν τὰς εὐνοϊκὰς πληροφορίας ποὺ μοῦ μετεδόσατε περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, σκέπτομαι προσεχῶς νὰ ὑπο-

βάλω δι' υπογραφήν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος διάταγμα, σκοποῦν νὰ θέσῃ ὑπὸ τὴν κατοχήν τῆς Mission τῶν Καπουκίνων τῆς Συρίας, τὸ γῆπεδον ποῦ ὁ père Zaccaria σὰς ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπανιδρύσῃ τὸ ἴδρυμα, ποῦ ἄλλοτε ὑφίστατο ἐν Λάρνακι (11). Θὰ φροντίσω ἄλλως τε νὰ σὰς ἀνακοινώσω ἀμέσως τὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν ἡ Α. Μεγαλειότης, ὡς πρὸς τοῦτο, θέλει λάβῃ.

Δεχθῆτε Κύριε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξόχου μου ἐκτιμήσεως.

Mr Darasse, consul de France, à Larnaca.

Ἐν Λάρνακι 3 Φεβρουαρίου 1868.

Κύριε Ὑπουργέ.

Ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ πληροφρήσω τὴν Ὑμ. Ἐξοχότητα περὶ τῆς εἰς Λάρνακα ἀφίξεως τοῦ Mgr. Jahjah, ἀρχιεπισκόπου τῶν Μαρωνιτῶν τῆς Κύπρου, καὶ περὶ τῆς ἐπιθυμίας του, ποῦ μοῦ εἶχεν ἐκφράσῃ, νὰ δυνηθῶ νὰ ἔλθω καὶ νὰ τοῦ δώσω, διαρκούσης τῆς ποιμαντορικῆς του ἐπισκέψεως, διὰ τῆς παρουσίας μου εἰς τὰ Μαρωνίτικα χωρία, χρήσιμον συνδρομὴν πρὸς διευθέτησιν τῶν ὑποθέσεων τῆς μικρᾶς του κοινωνίας. Μοῦ ὑπῆρξε δυνατὸν νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὰς παρακλήσεις του καὶ νὰ πραγματοποιήσω τὸ ταξεῖδι αὐτὸ διαρκούντος τοῦ λήξαντος μηνός. Καὶ ἤδη λογοδοτῶ εἰς τὴν Ὑμ. Ἐξοχότητα.

Ἀναχωρήσας ἐκ Λάρνακος τὴν 10 Ἰανουαρίου, ἐφθασα εἰς τὸν Κορμακίτην, εἰς τὸ βορειοδυτικὸν ἄκρον τῆς Νήσου, τὴν ὁποίαν οὕτως διέτρεξα διαγωνίως καθ' ὄλον τῆς τὸ μήκος. Ὁ Κορμακίτης εἶνε τὸ πλέον ἐνδιαφέρον, ἐκ τῶν πέντε χωρίων, τὰ ὁποῖα ἐθεμελιώθησαν (12) πρὸ 200 ἡδὴ ἐτῶν, ἀπὸ μαρωνίτας μετανάστας ἐκ τοῦ Λιβάνου, ὡς ἰσχυρίζονται οἱ μὲν, ἀπὸ μίαν συγκέντρωσιν τῶν χριστιανῶν τούτων, διεσπαρμένων ἀνά τὴν νῆσον καὶ καταπιεζομένων συγχρόνως ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς τούρκους, λέγουσιν οἱ ἄλλοι, ἐξήγησις, κατ' ἐμὲ, μᾶλλον πιθανὴ παρὰ ἢ πρώτη. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ ἀριθμὸς των ὑπῆρξε πάντοτε περιωρισμένος, καὶ σήμερον δὲν ὑπερβαίνει τὴν μίαν χιλιάδα ψυχῶν. Ἐκ τούτου εἶνε καταφανὲς εἰς τὴν Ὑμ. Ἐξοχότητα ὅτι

11) Εἶναι ἢ παρὰ τὸν Ναὸν Χρυσοπολιτίσσης πευκόφυτος πλατεία τῆς «Γαλλικῆς Δημοκρατίας». Βλέπε Κ.Χ. τομ. Στ'. 1929 σελ 126 κέξ.

12) Ἐσφαλμένοι αἱ πληροφορίες του.

ἡ ὑπὸ τῆς Γαλλίας ἐξασκηθεῖσα πάντοτε προστασία τούτων, ἢ ὁποῖα τοὺς ἔκαμε νὰ ἔχωσιν ἀντιπρόσωπον τῶν συμφερόντων των εἰς τὸ Μέγα Συμβούλιον τῆς Λευκοσίας, ἢ προστασία αὕτη εἶνε ἀφοσίωσις μᾶλλον πρὸς παράδοσιν ἀφιλοκερδῆ παρὰ μέσον ἐπιηρασμοῦ, διότι εἰς ἕνα τόσον μηδαμινὸν πυρῆνα λαοῦ δὲν δύναται νὰ βασισθῇ ἐλπίς ὑποστηρίξεώς τινος. Εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦτο εὔρον μικρογραφίαν τοῦ Λιβάνου, ὡς πρὸς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὰς συμπαθείας. Ἐγενόμην δεκτὸς μὲ κωδωνοκρουσίας καὶ πυροβολισμοὺς τῶν νέων, ἐν μέσῳ συρροῆς γερόντων καὶ γυναικῶν, ποῦ ἔκαιον ἀρώματα (13) κατὰ τὴν διάβασίν μας, ἀκριθῶς ὅπως ἔχω ἰδῆ νὰ γίνεται εἰς τὸν Λίβανον, ὅπου παρέμεινα πολλοὺς χρόνους. Ἀφίπτευσα εἰς τοῦ Mgr Jahjah ὅπου προσῆλθον ὅλοι οἱ πρόκριτοι διὰ νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς ἐμὲ. Κατόπιν ὠδηγήθη ἐἰς τὴν κατοικίαν τὴν δι' ἐμὲ προωρισμένην, ὅπως ἐκεῖνη τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ἀπλῆν κατοικίαν χωρικοῦ, μᾶλλον λιτὴν παρ' ὅσον θὰ ἐσοφίζετο νὰ τὴν στολισῇ καὶ τὴν καταστήσῃ κατὰ τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον ἄνετον.

Ἐκτὸς τῶν πνευματικῶν του καθηκόντων πρὸς τὸ ποιμνιὸν του, ἐστερημένον ἀπὸ 18 ἡδὴ ἐτῶν τῆς ἐπισκέψεως Ἐπισκόπου ὁ Mgr. Jahjah εἶχε νὰ κανονίσῃ διάφορα ζητήματα, ποῦ ἐνδιέφερον τοὺς κοσμικοὺς, τοὺς ὑπὸ τὴν διοίκησιν του, διότι οὗτοι προτιμῶσι νὰ λύσῃ τὰς διαφορὰς των φιλικῶς παρὰ νὰ προστρέχωσιν εἰς τὰς μουσουλμανικὰς ἀρχὰς τοῦ καζά. Δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι οἱ χωρικοὶ αὐτοὶ κυβερνῶνται σχεδὸν μόνοι των, μὴ ἔχοντες τίποτε ἄλλο μὲ τὴν τουρκικὴν διακυβέρνησιν παρὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν φόρων των. Ὑπῆρχον λοιπὸν ζητήματα νὰ κανονισθῶσι τοῦ ποτίμου ὕδατος, τῶν ὄριων, ἐφημερίαι νὰ ἀναδιοργανωθῶσι, παρεκκλίσεις τοῦ τοπικοῦ κλήρου νὰ τιμωρηθῶσι, καὶ ἐπὶ πλέον ὑπῆρχε νὰ ἐξετασθῇ κατὰ πόσον εἶχον δίκαιον οἱ χωρικοὶ τῶν ὅσων χωρίων εἰς τὰς ἀπαιτήσεις των ὡς πρὸς τὴν εἰσπραξίν των φόρων, καὶ διὰ μέτρα τινὰ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως τῆς Νήσου. Ἐδοθήθησα τὸν ἀρχιεπίσκοπον νὰ ἐπιλύσῃ τὰς δυσκολίας αὐτάς, πρὸ παντὸς τὰς τελευταίας, ποῦ ἀπήτουν ἐπιτόπιον ἐξέτασιν καὶ εὐτυχῆς λογίζομαι δυνάμενος νὰ εἶπω εἰς τὴν Ὑμ. Ἐξοχότητα ὅτι ἐσημείωσα πῶς ὁ μαρωνιτικὸς κόσμος ἀφ' ἐνός ἦτο ἐργατικὸς, ἔντιμος, φιλήσυχος, καὶ ἐξ ἄλλου ἢ ὀθωμανικῆ διοί-

13) Ὑπῆρχεν εἰς τὰ χωρία ἄλλοτε ἢ συνήθεια τοὺς ἐπισήμους ξένους νὰ ὑποδέχονται μὲ κάπνισμα καὶ ροδόσταμμα ἀφ' ὅσας θὰ διήρχοντο οἰκίας.

κῆσις ἐδεικνύετο γενικῶς δικαία πρὸς αὐτόν. Ἐν τούτοις ἐκράτησα σημεῖωσιν παραπόνων τινῶν, τὰ ὅποια ἐκρίνα ἔχοντα θάσιιν. Ἰδίως διὰ τὴν τραχύτητα τῶν σχέσεων πού μοῦ ἐσημείωσαν ὡς ὑπάρχουσαν μεταξύ τῶν χωρίων τῶν Μαρωνιτῶν καὶ τῶν ἐλλήνων τοῦ αὐτοῦ καζά, διὰ τὸ ποσὸν μερικῶν φόρων, καὶ ἕνα τῶν καθυκόντων μου, ἐπιστρέφοντος εἰς Λάρνακα, ἦτο νὰ ἐπισύρω εἰς τοῦτο τὴν προσοχὴν τοῦ γενικοῦ κυβερνήτου.

Θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐκταθῶ, κ. ὑπουργέ, ἐπὶ μακρόν διὰ τὰς ἐκδηλώσεις συμπαθείας πάσης φύσεως πρὸς τὴν Γαλλίαν, τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν ἀντιπρόσωπόν των, τὸν πρόξενον τῆς Γαλλίας, ἐκ μέρους τῶν κατοίκων τῶν χωρίων τούτων. Οἱ ἱερεῖς εἰς τοὺς ναοὺς, οἱ κάτοικοι εἰς τὰς διαδηλώσεις των, εἰς τὰ τραγούδια των, παρεκάλουν διὰ τὴν Γαλλίαν, διὰ τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἀπέβλεπον πρὸς αὐτοὺς ὡς πρὸς φυσικοὺς προστάτας, εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν ὁποίων εἶχον πᾶσαν ἐμπιστοσύνην. Ἀποδεχόμενος τοὺς πόθους των καὶ ὑποσχόμενος νὰ μεταδιδάσω τὴν ἐκδήλωσιν των, εὐχαρίστως ἐσημείωσον ὅτι ἡ προστασία μας, δόξα τῷ θεῷ, δὲν θὰ ἀπησχολεῖτο νὰ ἐπανορθώσῃ σοβαρὰν ἀδικίαν πρὸς αὐτοὺς ἐκ μέρους τῆς ὀθωμανικῆς διοικήσεως.

Μετὰ τριήμερον παραμονὴν εἰς Κορμακίτην (14), ὅστις δύναιται νὰ θεωρηθῇ πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος τῶν Μαρωνιτῶν καὶ εἶνε τοποθετημένος εἰς τόπον μαγευτικόν, δενδρόφυτον, εὐφορον, πλησίον τῆς θαλάσσης, ἀνεχώρησα διὰ νὰ συμπληρώσω τὴν περιοδείαν μου ἐπισκεπτόμενος τὰ ἄλλα χωρία. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἔστειλε τὸν δικαίριόν του εἰς συνοδείαν μου, καὶ οὕτω ἐπεσκέφθην τὰ χωροῦδκια Καμπύλη, Καρπάσεια, Ἀσώματος, Ἀγία Μαρίνα καὶ τὸ μοναστήριον ἅγιος Ἡλίας. Ἐπεφύλαξα διὰ ἕν σημεῖωμα, πὸ ἀποτελεῖ παράρτημα τῆς παρουσίας μου, ὅλας τὰς στατιστικὰς πληροφορίας, ὅσας ἠδυνήθην νὰ συναθροίσω εἰς τὰ διάφορα αὐτὰ μέρη. Ἐγενόμην δεκτὸς, ἂν καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ τὸ εἶπω, μετὰ τὰς αὐτὰς ἐνδείξεις ἐκτιμήσεως καὶ εἰς Κορμακίτην, καὶ παντοῦ προσέφερα, ἐν ὀνόματι τοῦ μεγάλου αὐτοκράτορος, τόσον εἰς τοὺς ἱερεῖς διὰ τοὺς ναοὺς των, ὅσον καὶ εἰς τοὺς προὔχοντας τῶν χωρίων διὰ τοὺς ἰθαγενεῖς, δῶρα τινα, τῶν ὁποίων τὴν διανομὴν εὐελπιστῶ ὅτι θὰ ἐγκρίνη ἡ Ὑμ. Ἐξοχότης.

Εἰς τὴν θαυμασίαν μονὴν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, εἰς τὸν

14) Λέγεται, ἰδίᾳ εἰς τὴν πόλιν τῆς Λάρνακος, περιφρονητικῶς, διὰ τὴν μικρότητα καὶ εἰρωνικῶς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ χωρίου, ἡ φράσις «chez-nous, á Cormachiti.»

δρόμον μου, ἔτυχον ἐπίσης προθύμου καὶ φιλικῆς ὑποδοχῆς. Ὁ ὀρθόδοξος ἐπίσκοπος ἀπέστειλεν εἰς προὔπαντήσιν μου τοὺς μοναχοὺς του, καὶ ἐκτύπησε τοὺς κώδωνας τοῦ μοναστηρίου. Ἡθέλησε νὰ με φιλεύσῃ, ἐμὲ καὶ τὴν συνοδείαν μου, τόσοι κατὰ τὸν πηγαιμὸν ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου. Εἰς τὰς 20 Ἰανουαρίου, δεκάτην ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς μου, ἐπέστρεψα εἰς Λάρνακα. Ἐπέισθην, κ. Ὑπουργέ, ὅτι ἡ ἐκδρομὴ μου αὐτὴ ἔξασκήση τὴν καλὴν ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν θὰ ἐπεδίωκέ τις ὑπὲρ τοῦ πληθυσμοῦ, τόσοι ἀπὸ ἠθικῆς ὅσον καὶ ἀπὸ ὀλικῆς ἀπόψεως. Εἶνε ἡ γνώμη τοῦ Mgr Jahjah, ἕστις μοῦ ἀπηύθυνε θερμοτάτας εὐχαριστίας ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ διαθήματός μου, εἰς τὸ ὅποιον φέρεται ὅτι δίδει μεγάλην σημασίαν.

Ἡ διὰ τὰ χωρία Μαρωνιτῶν ἐν Κύπρῳ στατιστικὴ μας.

Ὁ πληθυσμὸς τῶν Μαρωνιτῶν τῆς νήσου Κύπρου ἔχει συγκεντρωθῆ κυρίως εἰς τὰς πόλεις Λευκωσίαν καὶ Λάρνακα καὶ ἔντε χωρία κείμενα εἰς τὸ βορειοδυτικὸν ἄκρον τῆς Νήσου, τὰ ὀνομαζόμενα, Κορμακίτης, Ἀσώματος, Ἀγία Μαρίνα, Καρπάσεια, καὶ Καμπύλη. Ἐπὶ τῶν διαφόρων τούτων χωρίων ἰδοῦ πληροφορίας τινές, εἰλημμένα ἐπὶ τόπου καὶ ἀπὸ ἀσφαλεστάτας πηγᾶς.

Κορμακίτης. Κάτοικοι 300, 44 ζεύγη βοῶν, 800 ἐκτάρια γῆς διὰ σίτον, κριθᾶρι, βαμβάκι (τῶν δημητριακῶν ἢ καλλιέργεια κυριαρχεῖ πανταχοῦ).

Τὸ σιτᾶρι ἀποφέρει 10 ἐκτόλιτρα καὶ 1)2 κατὰ ἐκτάριον ἢ κριθᾶρι » 13 » καὶ 1)2 » »

Τὸ βαμβάκι » 350 Κιλόγραμμα βαμβακιοῦ μετὸν σπόρον

Εἰς τὰ πέραξ πολλοὶ διαθέσιμοι ἄγροί. Φόροι — Δεκάτη (ἔγγειος φόρος) 13.500 γρ.

Μιρὶ (προσωπικὸς φόρος) 9.500 γρ. Ἀσκεριές (στρατιωτικὸν ἀντισῆκωμα) 3.800 γρόσια.

Ἀσώματος. 296 κάτοικοι, 23 ζεύγη βοῶν, 450 ἐκτάρια γῆς κριθῆς, σίτου, βάμβακος, κουκιῶν.

Ὁ σίτος ἀποφέρει 13 ἐκτόλιτρα καὶ 1)2 κατὰ ἐκτάριον.

ἢ κριθᾶρι » 18 » » »

Τὸ βαμβάκι 490 κιλόγραμμα » »

Ἐκτασις περιωρισμένη. Δὲν ὑπάρχουν ἄγροί διαθέσιμοι.

Φόροι. Δεκάτη 13.500 γρ., μιρὶ 2,370 γρ., ἀσκεριές 940 γρ.

Ἀγία Μαρίνα. Κάτοικοι 70, 12 ζεύγη βοῶν, 350 ἐκτ. γῆς καλλιεργησίμου διὰ σίτον, κριθᾶρι, βαμβάκια, φασόλια. Ἡ αὐτὴ

ἀπόδοσις τῶν διαφόρων καλλιεργείων καὶ εἰς Ἀσώματον. Ὅμοιον ἔδαφος. Φόροι. Δεκάτη 5.400 γρ., Μιρὶ 700 γρ., Ἀσκεριῆς 252 γρ.

Καρπάσεια. Κάτοικοι 55, 8 ζεύγη βοῶν, 300 ἐκτ. καλλιεργησίμου γῆς διὰ σίτον, κριθήν, βόμβακα. Ἡ αὐτὴ ἀπόδοσις μετὰς καλλιεργείας τῶν δύο προηγουμένων χωρίων. Ὀλίγα διαθέσιμα χωράφια.

Φόροι. Δεκάτη 4—6500 γρ., Μιρὶ 850. Ἀσκεριῆς 312 γρ., **Καμπύλη.** Δέκα ἕξ Μαρωνῖται (καὶ πολλοὶ Τούρκοι), 3 ζεύγη βοῶν, 212 ἐκτ. διὰ σίτον, κριθήν, βόμβακα. Ἀπόδοσις γαιῶν: Σίτος, 10 ἐκτόλιτρα κατὰ ἐκτάριον, κριθή 13, βόμβας 350 κιλόγραμμα. Πολλὰ ἔδαφῃ διαθέσιμα.

Φόροι Μαρωνιτῶν. Δεκάτη 2.080 γρ. Μιρὶ 260. Ἀσκεριῆς 140 γρόσια.

Μονὴ ἁγίου Ἡλία. Κάτοικοι 12, ὧν 4 μοναχοὶ τοῦ τάγματος ἁγ. Ἀντωνίου τοῦ Λιβάνου, 3 ζεύγη βοῶν, 75 ἐκτ. διὰ σίτον, κριθήν, χορταρικά. Ἀπόδοσις: ἡ αὐτὴ καὶ εἰς Καμπύλη.

Φόροι. Δεκάτη 400 γρ. Οὐδεὶς ἄλλος φόρος.

Σύνολον τῶν πέντε χωρίων: 709 κάτοικοι, 93 ζεύγη βοῶν καὶ 2187 ἐκτάρια γῆς καλλιεργησίμου. Φόροι: Δεκάτη 39.530 γρ. Μιρὶ 13.680 γρ. Ἀσκεριῆς 5.524. Ἐπὶ πλέον ἀριθμοῦνται εἰς τὴν Νῆσον 95 μαρωνῖται εἰς τὴν Λευκοσίαν, 50 εἰς τὴν Λάρνακα, καὶ τινες ἄλλοι διεσχορπισμένοι εἰς τὴν Νῆσον.

Colana Ceccaldi

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ θαρώνου κ. Dubreuil, ὑποπροξένου τῆς Γαλλίας ἐν Κύπρῳ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν Μαρωνιτῶν εἰς τὴν Νῆσον αὐτήν.

Ἐν πρώτοις εὐχαριστοῦμεν ἕξ ὀλης ψυχῆς τὸν κ. θαρώνον διὰ τὸν ζῆλον ποῦ δεικνύει διὰ τοὺς ἐν Κύπρῳ Μαρωνίτας καὶ τὸν εὐγνωμονοῦμεν θερμῶς διὰ τὸ ἐνδιαφέρον ποῦ ἐπιδεικνύει. Ὑποχρεωμένοι νὰ ἐπιφέρωμεν παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τῆς ἐκθέσεώς του, δηλοῦμεν εὐχαρίστως ὅτι πράττομεν τοῦτο ὄχι διὰ νὰ ἀντιλέξωμεν, ἢ διὰ νὰ θέσωμεν ἐν ἀμφιβόλῃ τὰς καλὰς διαθέσεις του, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ ἀποκαταστήσωμεν τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ἐπὶ τινῶν σημείων τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς, βασισομένης, ὡς φαίνεται, ἐπὶ τὴν πίστιν ἱστορικοῦ κακῶς πληροφορημένου, ἢ ἐπὶ τὴν ἀνακριθεὶς διηγήσειν Μαρωνίτου τῆς Κύπρου, ὅστις δὲν γνωρίζει καλῶς τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου καὶ τῆς πατρίδος του.

Δαμβάνομεν λοιπὸν τὸ θάρρος νὰ παρατηρήσωμεν 1ον) ὅτι ἀναγινώσκοντες τὴν ἐκθεσιν τοῦ κ. θαρώνου θὰ ἐνομιζόμεν ὅτι

οἱ Μαρωνῖται ἐγκατεστάθησαν εἰς Κύπρον τὸ 1191, ὅταν ὁ Guy de Lusignan ἐξηγόρασε τὴν Κύπρον ἀπὸ τὸν Ριχάρδον τὸν Λεοντόθυμον, ὅστις ἐν ἀνταλλαγῇ ἐπέηρε τὸ βασίλειον τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐνῶ οἱ Μαρωνῖται ἐκατοικοῦσαν εἰς τὴν νῆσον αὐτὴν πολὺ πρὸ τῆς χρονολογίας αὐτῆς, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ πολλοὺς ἱστορικοὺς, μεταξὺ ἄλλων ἀπὸ τὸν Mgr Joseph Assimani εἰς τὴν Bibliothèque του Orientale (vol. I. ch. XI, καὶ XVII) καὶ ἀπὸ τὸν πατριάρχην Etienne Obdoensi εἰς τὸ Χρονικὸν του τῶν Μαρωνιτῶν.

2) Ὁφείλομεν νὰ ἀμφισβητήσωμεν τὴν ἀκριβείαν τῆς διηγήσεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται εἰς τὴν ἐκθεσίν του ὁ κ. θαρώνος, εἰς ὃ σημεῖον φαίνεται ἀποδίδων εἰς τοὺς ἀνωτέρους τοῦ ἔθνους τῶν Μαρωνιτῶν πλήρη καὶ μακροχρόνιον ἀμέλειαν πρὸς τὰ λείψανα τῆς καλῆς ἀποικίας, ἢ ὅποια ἄλλοτε ἐγένετο περιφανῆς εἰς τὴν νῆσον Κύπρον. Διότι ἀπεδείχθη, εἰς τὰ Χρονικά τῶν Μαρωνιτῶν καὶ εἰς ἄλλας ἱστορίας, ὅτι οἱ Μαρωνῖται Πατριάρχαι δὲν ἠμέλησαν ποτὲ νὰ φροντίσωσι διὰ τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ ποιμνίου των. Ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι δὲν εἶνε ἀκριβὲς οὔτε τὸ λεγόμενον ἀλλαχού τῆς ἐκθέσεώς του ὅτι, οἱ Μαρωνῖται τῆς Κύπρου, εὐρεθέντες χωρὶς ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, ἐτέθησαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐλλήνων σχισματικῶν ἐπισκόπων.

3) Δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ σημειώσωμεν τὴν ἐσφαλμένην διαθεβαίωσιν, τὴν υἱοθετηθεῖσαν εἰς τὴν αὐτὴν ἐκθεσιν, καθ' ἣν ὁ τωρινὸς ἐν Κύπρῳ ἐπίσκοπος δὲν ἐνδιεφέρετο ἱκανοποιητικῶς διὰ τοὺς τῆς δικαιοδοσίας του, καὶ δὲν τοὺς ἐπεσκέφθη παρὰ ἅπαξ μόνον κατὰ τὸ 1848. Ἐνθυμούμεθα ὅτι ὁ Mgr Giagiah τοὺς ἐπεσκέφθη τὸ 1848, τὸ 1867 καὶ τὸ 1877, καὶ ὅτι ἐκάστοτε παρέμεινε παρ' αὐτοῖς χρόνον τινά.

Γνωρίζομεν ἐπίσης ὅτι ὁ ἐπίσκοπος δὲν παύει παρέχων εἰς τοὺς μαρωνίτας του καὶ τοὺς ἱερεῖς των, δι' ἀλληλογραφίας, ἐδηγίας καὶ διευθύνων ἢς ἔχουσι νὰ ἀνάγκη. Ἐπὶ πλέον ἐκπαιδεύει εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ Λιβάνου Μαρωνιτόπαιδα τῆς Κύπρου, καὶ στέλλει ἱερεῖς τοῦ Λιβάνου νὰ βοηθήσωσι τοὺς ἱερεῖς τῆς Κύπρου εἰς τὰ θρησκευτικὰ των καθήκοντα.

Κατὰ τὸ μέτρον τοῦ δυνατοῦ οἱ Μαρωνῖται τοῦ Λιβάνου προσεπάθησαν νὰ ἀνακουφίσωσι τὴν ἐνδειαν καὶ τὴν πενίαν τῶν ὁμοθρήσκων των ἐν Κύπρῳ. Θὰ ἦτο ὅθεν ἐκτὸς λόγου ἢ ἀπὸ τοὺς Μαρωνίτας τοῦ Λιβάνου ἀπαίτησις ἐτησίου εἰσφορᾶς διὰ τοὺς ἐν Κύπρῳ ἱερεῖς. Ἐὖλος δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιδοκιμάσωμεν τὴν ἀνα-

κριβή διαβεβαίωσιν, τὴν τείνουσαν νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι οἱ Μαρω-
νίται τῆς Κύπρου ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν ἁγίαν Ἐδραν τὴν ἄδειαν
νὰ ἀκολουθήσωσι τὸ λατινικὸν δόγμα. Εἶναι αἰτήσεις γενομένη
ἀπὸ τινος ἐξ αὐτῶν, δι' ἰδιαιτέρους σκοποὺς, ἦτις καὶ ἀπερρίφθη
ἀπὸ τὴν ἁγίαν Ἐδραν, μὴ θελήσασαν ποτὲ νὰ συγκατανεύσῃ ὥστε
οἱ Μαρωνίται τῆς Κύπρου ἀποδεχθῶσιν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τὸ
λατινικὸν δόγμα.

Κλείομεν τὰς παρατηρήσεις μας ἐπιναλαμβάνοντες τὴν ἐκ-
φρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης μας πρὸς τὸν ἄρχοντα κ. Dubreuil διὰ
τὴν πρόνοιαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐπιδεικνύει πρὸς τὸ μῆμα
τοῦτο τῶν Μαρωνιτῶν μας. Ἐγράψαμε πρὸς τὸν Mgr Giagiah
νὰ μὴ ἀπολείπῃ εἰς πρώτην πρὸς κτήτοράς μου εὐκαιρίαν νὰ
ἐπισκεφθῇ τὸ ποίμνιόν του. Πρέπει ὅμως νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν
καὶ ἡμεγάλη τοῦ ἐπισκόπου τούτου ἡλικία, κατὰ τὸ συ-
χνάκις φιλάσθενον τῆς υγείας του. (15).

Γενικὸν κυβερνήτην Κύπρου

Ἐν Λάρνακι 27 Σεπτεμβρίου 1875.

Πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ κατὰ κράτος τῆς Λευκωσίας ἀπήτησε
ἀπὸ τὸν Don Joseph, μαρωνίτην ἱερέα ἐν Λάρνακι, ποσὸν 25
γροσίων ἀντιστάθμισμα τῆς στρατιωτικῆς του θητείας, λαμβάνω
τὴν τιμὴν νὰ σᾶς παρακαλέσω ὅπως εὐδοκήσετε νὰ ἐξαιρέσητε
τὸν ἱερέα τοῦτον ἀπὸ τὴν φορολογία αὐτήν. Ἐπ' εὐκαιρίαν αὐτῆ
λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ παρατηρήσω εἰς τὴν Ἱ.μ. Ἐξοχότητα ὅτι
εἶναι τοιαύτη ἡ θέσις ὅλων τῶν Μαρωνιτῶν ἱερέων ἐν Κύπρῳ, ὥστε
οἱ τῶν πέντε χωρίων, Ἀσώματος, Καρπάσεια, Κορμακίτης, Καμ-
πύλη καὶ Ἁγία Μαρίνα εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ καλλιεργῶσι τοὺς
ἀγρούς των διὰ νὰ κερδίζωσι τὸν ἐπιούσιον ἄρτον. Δὲν λαμβά-
νουσιν ἐτησίως πρὸς τὸ ποσὸν τῶν 50 φρ. Αἱ προσπάθειά μου νὰ
ἐπιτύχω δι' αὐτοὺς ἐπιχορήγησιν ἀνάλογον πρὸς τὰς ἀνάγκας
των ἀπέβησαν μέχρι σήμερον ἀκέραιοι. Ἐν τῷ μεταξύ τὸ πᾶν

15) Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ δὲν φέρει ἡμερομηνίαν, ὑπογραφήν καὶ
τόπον προελεύσεως. Ἐπειδὴ εὐρέθη εἰς τὸ carton No 9 Corre-
spondance Beyrouth, ὑποθέτομεν ὅτι ἐστάλη ἐκεῖθεν μετὰ τὸ
1871 ἐπειδὴ ἀναφέρεται κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπισκεψίς τῶν Μαρω-
νιτῶν Κύπρου ὑπὸ τοῦ γέροντος ἐπισκόπου των καὶ ἐγράφη πρὸς
ἀνασκευὴν ἀνακριβειῶν ἐκθέσεώς τινος τοῦ Dubreuil προξένου
τῆς Γαλλίας, ἧς ἀντίγραφον δὲν εὑρομεν εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ
Προξενείου.

πάσχει εἰς κάθε ἐνορίαν, ὥστε ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς δὲν εἶνε
δυνατὸν νὰ συντηρηθῶσιν αἱ ἐκκλησίαι των, ἐκ τῶν ὁποίων δύο
ἀπειλοῦσι κατάρρευσιν, οὔτε καὶ νὰ λειτουργήσῃ σχολεῖον διὰ
τὰ παιδιά των. Ἐλπίζω, ἐν τούτοις, ἡ θέσις τῶν σεβαστῶν αὐτῶν
ἱερέων ἐντὸς ὀλίγου νὰ διορθωθῇ καὶ ἡ προσπάθειά μου θὰ τεί-
νῃ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ ἀ-
σφαλέστερον μέσον νὰ ἀποδοθῇ ἡ ζωὴ εἰς τὰ πέντε αὐτὰ χωρία
τὰ ὁποία θὰ ἔσθωνον ἐν τέλει, ἂν δὲν ἐπεζητητο ἡ διάσωσις τῶν
λειψάνων τῆς μεγάλῃς αὐτῆς παροικίας μαρωνιτῶν, τὸσον ἀνθού-
σης πρὸ τριῶν αἰώνων, ἦτις κατεῖχεν εἰς τὴν νῆσον αὐτήν 62
χωρία, ἐλαττωθέντα σήμερον εἰς πέντε. Συνιστῶ ἔθεν εἰς τὴν
Ἱ.μ. Ἐξοχότητα τοὺς πέντε αὐτοὺς μαρωνίτας ἱερεῖς ὡς καὶ τὸν
τῆς Λάρνακος, διότι κυριολεκτικῶς δὲν ἔχουσι νὰ φάγωσι, καὶ
εἶναι καθ' ὅλα ἄξιοι τοῦ ἐνδιαφέροντός σας. Συνεπῶς σᾶς πα-
ρακαλῶ νὰ θελήσητε νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃτε πάσης ἐπιβαρύνσεως
καὶ φόρου, διὰ τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς γνωρίζω πολλὰς χάριτας.

Ὁ καιρὸς πλησιάζει διὰ νὰ φυτευθῶσιν οἱ σπόροι τοῦ εὐκα-
λύπτου globulus, τοὺς ὁποίους ὁ κ. Ramel μοῦ ἐβούλησε νὰ κά-
μωμεν ὡς καὶ διὰ τὴν φυτεῖαν καπνοῦ. Ἐξ ἄλλου ἔγραψα εἰς τὸν
κ. Gasparin παρακαλῶν νὰ μοῦ δώσῃ τῆς ἀναγκαίας πληροφο-
ρίας πρὸς ὑποστήριξιν τῆς παρ' ἡμῖν καλλιέργειας τοῦ mais-
furrage. Ὁ σοφὸς ἀγρονόμος, χαρακτηρίζων τὰς ζώνας διὰ ἐλαίας
καὶ ἄμπελον, ἐσημείωσε καὶ ἀπέδειξεν ὅτι, ἂν ὁ ἥλιος εἶνε ἐχθρὸς
τοῦ χόρτου, ἐκ τὸνναντίου εὐνοεῖται τὴν φυτεῖαν τοῦ mais-
furrage προωρισμένου νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ὠραῖον αὐτὸν τόπον
πολὴν μεγάλαν ὑπηρεσίαν, ἂν πρόκειται νὰ ἀναληφθῇ ἡ καλλιέρ-
γεία του εἰς μεγάλην ἔκτασιν, καὶ πρὸ παντὸς ὡς χόρτου
πρὸς νομῆν.

Baron Dnbreuil

ΝΑΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΡΑΘΑΣΑΣ

χωρίον Καμινάρκα

Εἰς τὸ δάθος κοιλώματος περιβαλλομένου ἀπὸ λόφους καὶ εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας πρὸς νότον τοῦ χωρίου Τρεῖς Ἐλιές κείνται τὰ Καμινάρκα. Κατὰ τοὺς κατοίκους πιστεύεται ἐκ παραδόσεως ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη εἰς τὸ χωρίον ἀπὸ τὰ πολλὰ Καμίνια, ποῦ εἶχε καὶ ἔχει τὸ χωρίον, τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν κατασκευὴν τούβλων, σταμνῶν καὶ ἄλλων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπιδίδουσιν οἱ κάτοικοι. Πιθανώτερον ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου Καμινάρκα, ἥτοι μικρὰ Καμίνια, νὰ ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὸ γεγονός ὅτι παλαιότερον κατασκεύαζον ἐδῶ πίσσαν ἀπὸ τὴν ρητίνην τῶν πευκῶν (1). Τὸ χωρίον τοῦτο ἦτο κώμη ἀνήκουσα εἰς τοὺς ρήγας. (2)

Οἱ ναοὶ τοῦ χωρίου

Πλὴν τοῦ πρὸς δυσμὰς καὶ μικρὸν ἔξω τῶν Καμιναρίων κειμένου ναοῦ τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ὅστις εἶναι ἐξ ω κ κ λ ἦ σι ὅπως καὶ ὁ τοῦ προφήτου Ἡλία ἐπὶ ὑψώματος παρὰ τὴν Λεμίθου, ὑπάρχουσι τρεῖς ναοὶ εἰς τὰ Καμινάρια. Ὁ εἰς ἐκ τούτων, ἀφιερωμένος εἰς τὴν Παναγίαν, κείται ἐπὶ πλαγίᾳς λόφου πρὸς τὸ δυτικὸν τοῦ χωρίου, εἶναι μικρὸς καὶ ἀνευ σημασίας. Ὁ δευτερός κείται εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου πρὸς βορρᾶν, ὅπου καὶ ἡ σχολή, καὶ εἶναι ἀφιερωμένος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἐρμολάου. Ὁ τρίτος, ὁ κυρίως ναὸς τοῦ χωρίου, εἶναι ὁ ἅγιος Γεώργιος, τρίχωρος, νεώτερος καὶ οικονομικῶς εἰς ἀνοῦσαν κατάστασιν.

Α) ὁ ἅγιος Ἐρμολάος

Ὁ ναὸς αὐτὸς, ποῦ ἔχει ἐγκαταλειφθῆ ἡμέτερον, εἶναι μικρὸν, σκοτεινὸν, μονόχωρον ἱερόμα τῶν ἰσ' αἰῶνος. Τὸ εἰκονοστάσιον τοῦ ἁπλοῦν, χρωματισμένον μὲ λευκὰ καὶ μαῦρα τετραγωνίδια, ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς ἄλλους ναοὺς τῆς ὄρεινῆς. Ἐκ τῶν εἰκόνων τοῦ ἡ τοῦ ἁγίου Ἐρμολάου, ἔργον δοκίμου ζωγράφου, εἶναι παλαιὰ ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐπ' αὐτῆς ἀναγραφὴ τοῦ 1704, διατηρουμένη εἰς καλὴν κατάστασιν. Ἡ ἑτέρα, νεώτερα καὶ ἐν

1) Τοπωνυμικὸν Σ. Μενάρδου σελ. 369. 2) Mas Latrie III, 506.

χρήσει, φέρει τὴν ἐπιγραφὴν: «ἅγιος ὁ θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις (δι' ἐρυθρᾶς). Ἐπὶ τῆς ἐπιτροπῆς Ἰωάννου συζύγου Αἰκατερίνης καὶ τοῦ τέκνου Κυριακοῦ αωνθ.» (1857).

Κατὰ τὸν κώδικα Κεργηνείας ὁ κατάλογος τῶν σκευῶν τοῦ ναοῦ τούτου ἔχει ὡς ἀκολούθως:

«Ἱερὸν ποτήριον στάνγεον μὲ τὰ ἀκόλουθα. Εὐαγγέλιον, ἀλλαγαῖς μετὰ τὰ ἀκόλουθα 2. Ἀντιμήνσιον. ἀνθολόγιον. παρακλητικὴν, ἀπόστολον, ψαλτήριον, θησαυρόν, σεντούκιον.»

«Ἡ ἐλθαῖς τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. Εἰς τὸ νερὸν τοῦ μούζης ρίζες 2. Εἰς τὸ λακερὸν 1. Κοντὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου 1. Εἰς τὸ χέρι τοῦ ππᾶ Βασίλη (καὶ δι' ἄλλης χειρὸς) εἰς τὸ προαύλιον τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας περὶ βόλιν τταμήνην μισὴν σκάλαν.»

Ἐκ τοῦ καταλόγου τούτου τῶν σκευῶν καὶ τῆς περιουσίας τοῦ ναοῦ φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Ἐρμολάος ἦτο ἀρχαιότερον ὁ κυρίως ναὸς τοῦ χωρίου. Πότε ἀνηγέρθη δὲν ἔχομεν μαρτυρίας. Στριζόμενοι εἰς τὴν χρονολογίαν 1704 ποῦ ὑπάρχει ἐπὶ τῆς εἰκόνης τοῦ ἁγίου Ἐρμολάου δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι θὰ ἀνηγέρθη τοῦλάχιστον περὶ τὸ 1700 ἢν μὴ καὶ παλαιότερον.

Β) Ὁ ἅγιος Γεώργιος

Ὁ ναὸς αὐτὸς, ὁ ὁποῖος εἶναι τρίχωρος καὶ ἐπεδιορθώθη μόλις πρὸ τινῶν δεκαετηρίδων, ἔχει ἀνεγερθῆ ἀπὸ τὸν εὐλαβέστατον παππᾶ Λουκᾶ περὶ τὸ 1750, ὅπως ἐξάγεται ἀπὸ ἐπιγραφὴν ἐπὶ εἰκόνης τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τὸ εἰκονοστάσιον εἶναι ἁπλοῦν μὲ φύλλα ἀμπέλου χρωματισμένον μὲ πράσινον, μὲ καὶ χρυσοῦν. Ἐνδιαφέρουσιν ἐκ τῶν εἰκόνων τοῦ αἰ κατωτέρω. 1) Ἁγιος Γεώργιος, εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς ὁποίας ἀναγράφεται ἡ σημείωσις, ἐκ τῆς ὁποίας ὑποθέτομεν τὸν χρόνον τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ναοῦ: «Ἀνοικοδομήθη ἐκ δάθρων ὁ πάνσεπτος οὗτος ναὸς τοῦ πανενδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ εὐλαβεστάτου ἐν ἱερεῦσι (δυνατάγνωστος) κύρ Λουκᾶ. Χεῖρ ἦν ἱεροδιακόνου Μιχαὴλ (δυσανάγνωστος) καὶ ἀνάπαυσον.» Εἰς τὸ μέσον δὲ τῆς ποδεᾶς κάτωθεν τῆς εἰκόνης ταύτης ἔχει χαραχθῆ: «Ἡ καινὴ αὐτῆς θρόνου σου λειτουργία ἐξωραίσθη σὴ προστάσια παρ' ἐπιτρόπου μονῆς σου τῆς ἁγίας Μιχαὴλ ὡσον ἐξ ἐθρῶν ἐπηρείας αω! χυ.» (1800).

2) Ἐπὶ τῆς εἰκόνης τοῦ Ι Χ. δεξιά, ἀναγινώσκομεν: «Εἰ

τις οὐ προσκυνεῖ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐν εἰκόνι περιγραπτὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἦτω ἀνάθεμα.» (3) Ἔτι. κατωτέρω ἀναγράφεται : « Ἀσωμάτων εὐπορῶ, ἐτῶν δὲ ἀπορῶ, ἃ ἔχω σοὶ προσάγω, δὸς αὐτὸς ἃ περ ἔχεις καὶ ἄνεξ μοι, καὶ ἄφες ζωοδόξα βασιλεῦ αὐε, χυ.» 1805.

3) Ἐπὶ τῆς εἰκόνας ἀγίου Ἰωάννου Προδρόμου ἀναγράφεται : « Δέησις τοῦ δούλου σου λογίζου ἱερέως ἀψνε.» 1755.

4) Ἐπὶ τῆς τοῦ ἀγίου Νικολάου : « Δέησις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ Χριστοδούλου ἱερέως καὶ τῆς συμβίου καὶ τῶν τέκνων ἀψνδ.» Ὁ Λογίζος καὶ ὁ Χριστόδουλος θὰ ἦσαν ἱερεῖς εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον, ἴσως καὶ τοῦ αὐτοῦ ναοῦ, ἐξ οὗ καταφαίνεται καὶ τὸ εὐπορον τοῦ ναοῦ.

5) Ἐπὶ τῆς εἰκόνας ἀγίου Δημητρίου : « Ἰνῆσῆτη ἄγιε τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ Μιχαήλ ἱερέως. Χεῖρ Μιχαήλ προσκυνητοῦ.»

6) Κάτωθεν τοῦ μνημείου ἐπὶ εἰκόνας τῆς Ἀναστάσεως ἀναγινώσκωμεν. « Τὸν νεκρωθέντα πάθεισιν ψυχοφθόροις ἀνάστησον Χ.Χ. ὦ Ἰησοῦ μου καὶ τυχεῖν ἀξίωσον σῆς βασιλείας ἀψνε.» Κατωτέρω δὲ ἐπακολουθεῖ : « χεῖρ καὶ δαπάνη Μιχαήλ σου ἱκέτου αὐγ. Χυ.»

Ἐν διαφέρουσα σημεῖωσις, ἀναφερομένη εἰς τὴν μετακίνησιν τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας τοῦ Κύκκου, ἔχει ἀναγραφῆ ἐπὶ εἰκόνας τοῦ ἀγίου Ἀνδρονίκου καὶ Ἀθανασίας : « αὐιστ'. Μαρτίου κη'. ἡ μέρα Δ διὰ προσκλήσεως τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου ἦλθεν ἡ ἅγια εἰκὼν τῆς Κύκκου, καὶ ἀγιασμοῦ χάριν περιῆλθεν ἄπαντα τὰ εὐτελεῆ ὁσπήτια τοῦ χωρίου. Χεῖρ Μιχαήλ (4) προσκυνητοῦ 1820.» Ὁ λόγος τῆς προσκλήσεως ταύτης καὶ ἐπισκέψεως τῆς εἰκόνας Κύκκου εἰς Καμινάρια δὲν ἀναφέρεται. Οὐχὶ σπανίως τοιαύτη τις περιφορὰ τῆς σεπτῆς εἰκόνας ἐσημειώθη παλαιότερον ἐν λιτανείᾳ ἀνὰ τὰ διάφορα τμήματα τῆς Κύπρου, συνηθέστερον δὲ μέχρι τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ Μετοχίου τοῦ ἀγίου Προ-

3) Πιστὸν ἀντίγραφον ταύτης συναντῶμεν εἰς τὸν ναὸν ἀγίου Δημητρίου εἰς τὸ πλησίον χωρίον « ΑἿς Δημήτρις ».

4) Τὸν Μιχαήλ προσκυνητὴν τοῦτον συναντῶμεν ὑπογράφοντα εἰκόνας διαφόρων ναῶν εἰς τὸ περὶ τὸν Πρόδρομον ἄθροισμα χωρίων. Διὰ τοῦτο ὑποθέτομεν αὐτὸν κατοικοῦντα, ἀν μὴ γεννηθέντα εἰς Μαραθάσας, καὶ ἐξασκοῦντα τὸ ἔργον ἀγιογράφου οὐχὶ ἀδεξίως μέχρις ἐσχάτου γήρατος. Εἰς τὸν χρωστήρα του φαίνεται ἀνήκουσα καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ ἀγίου Ἀνδρονίκου.

κοπίου, ἰδίᾳ ἐσάκις ὑπῆρχε παρατεταμένη ἀνομβρία εἶτε καὶ σοβαρὰ τις ἐπιδημικὴ νόσος. Κατὰ τὸ 1838 ἀναφέρεται ὅτι καὶ εἰς Λάρνακα μετεφέρθη καὶ παρέμεινεν ἐπὶ ἔνδεκα ἡμέρας χάριν προσκυνήματος τῶν πιστῶν (Κ. Χ. Στ'. σ. 53).

« Ἐὰ σκευὴ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Γεωργίου, χωρίον Καμινάρια » (Κώδιξ Β'. σ. 85—6).

« Ἐρὸν εὐαγγελιστῆ καὶ ἀκόσμητα δύο. Ἐρὸν ποτήριον ἀσημένιον μετὰ ἀκόλου. καὶ στήνενα 2. ἱερτικὴν στολὴν ἀπὸ χεττάριν, καὶ φελόνια χεττάριν ἕτερα 2. στιχάρια κουμάχιν (5) τοῦ τόπου δύο καὶ καθημεριναῖς ἀλλαγαῖς δύο. περιζώνια ἀσημένα 2 καὶ χωματένα δύο. κανδύλια ἀσημένα 4. στυκρὸν ἀσημένιον μέγαλον καὶ μικρὸν ἀγιορείτικον ἀσημένιον. σανιδιαῖς χωματένιας 2. καὶ δίσκον. κανδηλέρια 2. θυμιατὸν προῦντζεον. πολυέλεον. μανουάλια 2. λαμπάδες τοῦ μανουαλίου καφουρένιας 2. καὶ θρόνον. μνηναῖα τοῦ χρόνου 12, τριῶδιον. πεντηκοστάριον. εὐχολόγια τρία, ὠρολόγιον. τυπικόν. θεοτοκάριον. παρακλητικὴν: σύνοψιν. ἀπόστολον. ὀκτώηχον. ψαλτήριον. συναξαριστήν. κυριακοδρόμιον. μνηιάτην. φυλλάδα τοῦ ἀποστόλου Φιλίππου. τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ λαμπαδιστοῦ, θησαυρὸν παλαιόν, σεντοῦκιν μέγαλον καὶ μικρόν.

ἡ ἑληαῖς ταύτης.

Κοντὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ριζ. 1. εἰς τὴν στρατάν τοῦ ἀγίου Βασιλείου 1. εἰς τὴν στρατάν τοῦ μύλου 2. εἰς τὸ ἀργάκιον τοῦ τσαγκάρη καὶ κατσάρη 30. εἰς τὸ ἀμπέλι τοῦ βιολάρη 1. εἰς ταῖς (6) κερατzaῖς 2. κοντὰ εἰς τὸ φυτὸν τοῦ παπαχριστοδούλου 1. εἰς τὸ ἀμπέλι τοῦ ποτὲ παπᾶ λογί'ου 10. εἰς τὸν ἀμπελότοπον τοῦ παπᾶ Λογίζου ἀδελφ. στεφανῆ. εἰς τὸ ἀμπέλι τοῦ Γαβριήλ κουταχτῆ 1. κοντὰ εἰς τὸ περβόλιον τοῦ Χριστοδούλου τσαγκάρη

5) Τὸ κουμάχιν ὅπως καὶ τὸ χεττάριν εἶναι χονδρόν τι ἔγχρωμον ὕφασμα ὅπως τὸ δῖμητον, κατασκευαζόμενον μὲ ἀκάθαρτον βαμβάκι. Ἀμφότερα ὑφαίνοντο καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Κύπρου κατ' ἐξοχὴν ὁμοῦ εἰς τὸ Καρπάσι. Εἶναι καὶ σήμερον ἐν χρήσει πρὸς κατασκευὴν στιχαρίων καὶ γυναικείων ἐνδυμασιῶν. Τοιαῦτα εἰσήγοντο καὶ ἔξωθεν. Ἡ παροιμία « ἔγ καλὸν κουμάσιν » προέκυψεν ἐκ τοῦ ὑφάσματος τούτου.

6) Μήπως πρόκειται περὶ τοῦ χωρίου « Γερατζιές » κειμένου πλησίον τῆς Μονῆς Κύκκου, καὶ τῶν Καμινარიῶν ὅπως δῆποτε ;

1. εἰς τὸ ἀμπέλιον τῆς θυγατρὸς Γαβριὴλ κουταχτζή 1. θλαῖς ρίζαις 53».

Τὰ τοῦ ναοῦ ἱερὰ σκευὴ εἶναι παλαιά. Τὸ δυσκοπότερον εἶναι τοῦ 1782 ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ δισκαρίου σημειώσεως: «† κτιμα τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Καμιναρίων ἐν τῇ ἐπιτροπῇ τοῦ πατᾶ Γεωργίου ἀψβ.» Ὁ ἀργυροῦς σταυρὸς χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1798, ὡς ἀναγινώσκουμεν, ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς: «† ἁγίου Γεωργίου», καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης «Καμιναρίων 1798.» Τὸ ἀντιμήσιον εἶναι ἀντίτυπον τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Κορνάρου σχεδιασθέντος (7) ἐσχάτως ἐγκαινισθέν, ὡς σημειοῦται διὰ σινικῆς μελάνης καὶ διὰ χειρὸς τοῦ ἀπὸ τὰ Καμινάρια καταγομένου ἀρχιμανδρίτου Ἱεροσολύμων Ἱερωνύμου Μυριανθέως, τοῦ ιδρύσαντος καὶ συντηρήσαντος τὴν Σχολὴν Καμιναρίων (1876): «Ἐγκεκαίνισται ἐν τῷ ἐν ὄρεινῃ ναῷ τοῦ Τιμίου ἐνδόξου προφήτου Προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου μηνὸς Μαρτίου ἰγ' σωτηρίου ἔτους αωιζδ. «Εἰς τὴν ἐπάργυρον πρόσοψιν τοῦ ἐτέρου τῶν εὐαγγελίων ἀναγινώσκουμεν «τῆς ἐκκλησίας Καμιναρίων ἀψβ.» Τὸ ἕτερον πολυτελῶς δεδεμένον, φέρον ἐπὶ τοῦ λίθου τοῦ μνημεῖου τῆς Ἀναστάσεως τὴν σημείωσιν: «τοῦ ἁγίου Γεωργίου χωρίου τῶν Καμιναρίων», εἶναι ἐκδόσεως τοῦ 1687, καλῶς διατηρούμενον: «θεῖον καὶ ἱερὸν—εὐαγγέλιον—νεωστὶ ἀναλώμασι, καὶ δαπάναις ἀφειδέσι Νικολάου Σάρου μετα—τυπωθὲν—καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας παρὰ Νικοδήμου—ἱεροδιακόνου Βαβατενοῦς τοῦ ἐκ Λιθαδεῖας—διορθωθὲν—ἀφιερωθὲν δὲ τῷ πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ Μητροπολίτῃ—Φιλαδελφείας κυρίῳ Μελετίῳ τῷ—Τυπάλδῳ, ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ τοῦ πατριαρχικοῦ—θρόνου cōn privilegio—ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀχπζ.»

Γ. Ναός ἁγίου Βασιλείου.

Δυτικῶς τῶν χωρίων Καμιναρίων καὶ Τρεῖς Ἐλιές καὶ εἰς τὴν κορυφὴν τριγώνου, ποῦ σχηματίζει ἡ γραμμὴ ἐνώσεώς των ὑφῄσται μικρὸν ἐξωκκλήσιν τιμῶμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Βασιλείου, πολλοὺ ἐνδιαφέροντος ἐντελῶς ὅμως παρημελημένον. Ὁ

7) Τοιοῦτόν ἀντιμήσιον, τῆς τρίτης ἀνατυπώσεως τοῦ 1860 συνηγήσαμεν εἰς Πρόδρομον καὶ εἰς Καμινάρια τῆς Μαραθάσας καὶ εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Φωτεινῆς εἰς Ἀναφωτίαν τῆς ἐπαρχίας Λάρνακος.

ναὸς οὗτος εἶναι μονόχωρος, μικρῶν διαστάσεων (6μΧ3μ) με τοιχογραφίαν καλλιστῆς τέχνης, ὁμοίαν καὶ ἀνωτέραν κατὰ πολὺ ἐκείνης τοῦ Σταυροῦ εἰς Παλιόμυλον, ἀποτελουμένην ἀπὸ τρεῖς ζώνας, τὴν ἀνω μὲ εἰκόνας μικρῶν διαστάσεων, τὴν μεσαίαν μὲ φυσικοῦ μεγέθους εἰκόνας, καὶ τὴν κάτω πρὸς τὸ δάπεδον ἤτις δὲν εἶναι παρὰ διακοσμητικὴ ταινία. Εἰς τὴν Πρόθεσιν ἀπεικονίζεται ὁ Ἰ. Χριστὸς καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον γίνεται καὶ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σταυροῦ (Παλιόμυλος) καὶ τοῦ ἀρχαγγέλου (Πεδουλάς), μὲ τὴν τέχνην τῆς τοιχογραφίας τῶν ὁμοίων καὶ τῶν λεπτομερειῶν ἔχει πολλὴν τὴν ὁμοιότητα τὸ ἐξωκκλήσιν τοῦτο, ὥστε νὰ μὴ εἶναι καθόλου ἀπίθανος ἡ γνώμη, ὅτι καὶ οἱ τρεῖς ναοὶ ἀνηγέρθησαν κατὰ τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους, ἢ τοὐλάχιστον ὅτι διεκοσμήθησαν κατὰ στενὴν ἀπομίμησιν ὁ εἰς τοῦ ἐτέρου.

Εἰς τὸ εἰκονοστάσιον, ἀπλοῦν καὶ σχεδὸν κατεστραμμένον διασώζονται δύο φορητὰ εἰκόνας, ὅπως δὴποτε διατηρούμεναι, αἵτινες εἶναι ἀξιοσημεῖωτοι καὶ ἔπρεπε νὰ εἶχον ἤδη διασωθῆ. Τρίτη εἰκὼν ἐφθαρμένη, φαινομένη ὅμως ὡς καλῆς τέχνης, κεῖται πρὸς τὸν ναοῦ. Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς πρὸς Ν εἰσόδου τοῦ ναοῦ καὶ ἐντὸς κόγχης ἀπεικονίζεται ὁ ἅγιος Βασίλειος, ἐφθαρμένος ἐν μέρει, προφανῶς ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιδράσεως τῶν βροχῶν.

Τὸ πρὸς τὸ ΝΔ μέρος τοῦ τοίχου, δι' ἀπλῆς λιθοδομῆς, ἔχει ἤδη φθαρῆ εἰς σημεῖον ὥστε ἂν παραμείνῃ ἀδιόρθωτος μακρότερον χρόνον ὁ ναὸς θὰ καταρρεῦσῃ ἀσφαλῶς, καὶ οὕτω θὰ καταστραφῆ μέγα μέρος τῆς ἀξιολόγου τοιχογραφίας τοῦ πρὸς ζημίαν τῆς φραγκοβυζαντινῆς ἐν Κύπρῳ τέχνης, ὅπως ἐπεσυνέβη εἰς τὸν Πλατῆν παρὰ τὴν Λεμίθου, τὸν Μάραθον καὶ ἄλλα ἐκλιπόντα ἤδη χωρία. Μὲ πολὺ μικρὰν δαπάνην ἐπιδιορθοῦται καὶ διασώζεται ὁ ναὸς, ὅστις στερούμενος θυροφύλλων ὑφίσταται θλάθας καὶ ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς, οἱ ὅποιοι διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀμπελῶνων τῶν εὐρίσκουσι προτιμωτέραν τὴν ἐντὸς τοῦ ναοῦ θέρμανσιν των καὶ παρασκευὴν τροφῆς, ὅπως μαρτυροῦσι καταφανῆ σημεῖα προχείρων ἐστιῶν ἐκ λίθων, ξύλα, κάρβουνα καὶ στάκκη πολλαχοῦ τοῦ ναοῦ. Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Βασιλείου, εὐρισκόμενος εἰς τελείως ἀπόκεντρον μέρος καὶ εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν καὶ ἀπὸ τοῦ πλησιέστερον πρὸς αὐτὸν κειμένου χωρίου, ἐστερημένος δὲ ὅπως δὴποτε καλῆς ὁδοῦ, εἶναι τελείως ἀγνοημένος ἀπὸ πάντας. Εἶναι βεβαίον ὅτι δὲν ὑστερεῖ ἄλλων ναῶν ἐνδιαφερόντων λόγῳ τῆς ἀξίας τῶν τοιχογραφιῶν του.

Περὶ τοῦ ναοῦ τούτου οὐδεμίαν μνείαν γίνεται εἰς τοὺς κώδικας τῆς Μητροπόλεως Κερηνείας, ἀλλ' οὕτε καὶ σημειωμά τι διε-

ώθη διαφωτιστικὸν πῶς διὰ τὴν ἱστορίαν του. Ἐκ τινῶν ὅμως εκμηρίων φαίνεται ὅτι ὁ ναὸς αὐτὸς ὑφίστατο πολὺ πρὸ τοῦ 1763, καὶ ὅτι κατὰ πᾶσαν θεβχιότητα εἶναι κατὰ πολὺ παλαιότερος τῶν ἄλλων ναῶν, ποὺ ὑφίστανται εἰς Καμινάρια. Εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐλαιοδένδρων τοῦ ναοῦ ἁγίου Γεωργίου μνημονεύεται ὁ ναός: «εἰς τὴν στράταν τοῦ ἁγίου Βασιλείου ριζ. 1.» (Κῶδιξ τοῦ 1763).

Πρόδρομος.

ἽΟ Πρόδρομος, λαβὼν τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ τιμωμένου ἐπιγνώματι Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἐκ τῶν ὀρεινοτέρων χωρίων τῆς Μαραθάσας, ὡς κείμενος 4.200 πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, εἶναι τὸ ὑψηλότερον κείμενον ὄλων τῶν χωρίων τῆς Κύπρου.

Ἐχὼν ἀναπεπταμένον ὀρίζοντα καὶ φυσικὰς καλλονὰς θεωρεῖται καὶ εἶναι ἐκ τῶν καλητέρων θερέτρων, πολυσύχναστος διὰ τοῦτο διαρκοῦντος τοῦ θέρους ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα ἀπὸ τοὺς φίλους τῆς χιόνος. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως διακρίνεται τὸ χωρίον τοῦτο. Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας τῆς Κύπρου τὸ διαμέρισμα τῆς Μαραθάσας καὶ ἐκ τῶν χωρίων τούτου, κατ' ἐξοχὴν ὁ Πρόδρομος ἐτροφοδότησε συχνάκις, κατὰ τὸν λήξαντα αἰῶνα, τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν τῆς Κύπρου θρόνον. Γενικώτερον ὁ Πρόδρομος παρέσχεν ἐντὸς ἐνὸς αἰῶνος τρεῖς ἀρχιεπισκόπους, τέσσαρας μητροπολίτας, καὶ ἀπὸ ἑνα ἡγούμενον καὶ ἀρχιμανδρίτην.

ἽΟ φιλομούσος ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, Προδρομίτης, συνέδεσε τὴν μνήμην του μετὰ τὴν γενέτειράν του διὰ δύο ἀξιολόγων δωρεῶν. Ἵδρυσε καὶ συνετήρησε σχολὴν (1860—6) εἰς ἣν θὰ ἐδιδάσκατο μουσικὴ, καὶ θὰ ἐφοίτων καὶ μαθήτριά. Στερουμένου τοῦ Προδρόμου ποσίμου ὕδατος μετέφερε καὶ Ἵδρυσε τὴν «πάνω θρύσιν», ἐξυπηρετήσασαν τὰς πολλαπλὰς ἀνάγκας τῶν συγχωρίων του ἐπὶ μίαν περίπου πενητηκονταετίαν, ὅτε κατελθόντος τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ὕδατος, ἣ τούτου μεταβαλόντος διεύθυνον, ἐστέρησεν αὐτή. ἽΗ «πάνω θρύση» ἐκοσμεῖτο μετὰ πλάκα ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, διαστάσεων 0.60×0.35, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχε χαραχθῆ ἡ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Γιαννῆ Παυλίδη, μᾶλλον γνωστοῦ ὡς «τὸ Δασκαλοῦδι», ὅστις ἐθεράπευε καὶ τὰς Μούσας συνεδέετο δὲ στενῶς μετὰ τὸν Μακάριον, συνταχθεῖσα ἀκόλουθος ἐπιγραφή:

ἽΥδωρ ψυχρὸν πότιζε ψυχὴν διψῶσαν
σπεύδουσαν πρὸς σε ὡς ἔλαφον εκιρτῶσαν

ὡς δώρημα εἰ ἀληθῶς τοῦ ὑψίστου
καὶ δίχασ' οὐκ ἔστι βιῶν ἐπὶ πλείστον
Μὴ φείδου λοιπὸν τῶν κρουσῶν τὰς ἐξόδους
ἀλλ' αὐτὰς πάρεχε ἀείποτε ἀφθόνοιο.

1849 Μηνὶ αὐγούστῳ.

Τὴν πλάκα αὐτὴν ἐνετείχισαν εἰς τὴν δευτέραν θρύσιν ἐντολῇ τοῦ ἐκ Προδρόμου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου τοῦ Γ', δαπάνῃ τοῦ ὁποίου μετὰ τὴν στέρησιν τῆς «πάνω θρύσις» ἀνευρέθη καὶ μετωχτεῦθη τὸ νερὸν εἰς τὴν τωρινὴν, τὴν καλουμένην «θρύσιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου». ἽΑνωθεν τῆς πλακῆς αὐτῆς ὑπάρχει τετράγωνος λίθος διαστάσεων 0μ. 39X0μ. 31 μετὰ σταυροῦ καὶ δύο ροδάκων εἰς τὴν θάσιν του, ἣς κάτωθεν ἐχαραχθῆ ἡ χρονολογία 1872. ἽΟ λίθος οὗτος φρονουμέν ὅτι εἶνε ξένος πρὸς τὴν θρύσιν αὐτὴν.

Τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σωφρονίου ὁ πατήρ κατήγετο ἀπὸ τὸ Φοινί, ἀλλ' ἡ μητέρα του ἦτο ἀπὸ τὸν Πρόδρομον. ἽΕπὶ πλεόν οἱ γονεῖς του κατώκησαν ἐπὶ μίαν δεκαετίαν εἰς τὸν Πρόδρομον, ὅπου ἐγεννήθη καὶ ἔζησε μέχρις ἡλικίας ἐπτὰ ἐτῶν, ὅτε οἱ γονεῖς του μετώκησαν εἰς τὸ Φοινί. Κατὰ τὴν μοναδικὴν του ἐπίσκεψιν εἰς τὸν Πρόδρομον (Κύκκον, Πλάτρες, Φοινί 1893), ὅπου καὶ ἐλειτούργησεν, ἐπεσκέφη τὴν πατρικὴν του οἰκίαν, καὶ σταθεῖς πρὸ τῆς «τσιμινιάς», ἡ ὁποία ἦτο εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δωματίου, ἀντὶ ὡς συνήθως εἰς τὸ μέσον, εἶπεν ἐδῶ, ὅταν ἐγεννήθη, ποὺ ἦτο λειχοῦσα ἡ μάνα μου, ἐκοιμᾶτο πάνω εἰς τὸ ψαθίν.» ἽΕπὶ τοῦ χώρου ταύτης, καίσης, ἀνεγείρεται σήμερον ἡ τοῦ γεωργοῦ Χαραλάμπους Κατερίνης.

ἽΕκ Προδρόμου ἦτο καὶ ὁ Κύριλλος ὁ ἀπὸ Κιτίου, ὅστις διάκονος εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν ὡς Κωσταντῖνος Παπαδόπουλος καὶ διδάσκαλος τῆς Β. τάξεως τῆς ἑλλ. σχολῆς Λευκοσίας, ἐγένετο μητροπολίτης Κερηνείας (1889) καὶ Κιτίου (1893). ἽΑρχιεπίσκοπος δ' ὢν (1910—16) καὶ ἀσθενήσας μετεφέρθη εἰς Πρόδρομον, ὅπου ἀποθανὼν ἐτάφη ὀπισθεν τοῦ ἱεροῦ τοῦ ναοῦ.

Εἰς τοὺς ἐκ Προδρόμου μητροπολίτας συγκαταριθμεῖται ὁ Πάφου Λαυρέντιος, ὁ κοινώτερον γνωστὸς ὡς «κουτσολαύρεντος» διότι ἐστερεῖτο δακτύλων τινῶν τῆς ἄλλης τῶ χειρὸς, ὅς καὶ ὁ Νεόφυτος (Πάφου) μητρόθεν καὶ οἱ ἐπίσκοποι Κερηνείας Μελέτιος καὶ Μακάριος. ἽΟ Τροοδιτίσης ἽΙάκωβος εἶνε καὶ Προδρομίτης, ὅπως καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Πάφου ἽΙωσήφ.

Ναός Ἰωάννου Προδρόμου.

Ὁ ναός Προδρόμου εἶνε μικρὸς μονόχωρος, μὲ ψαλλιδωτὴν στέγην καὶ σχεδὸν σκοτεινός, ἐλλείπει ἐπαρκοῦς ἀριθμοῦ καὶ ἀνοίγματος παραθύρων, ἐορτάζων τὴν 29 Ἰουλίου, ὅτε καὶ ἱερούργει ὁ Κερηνεῖας, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποῦ ὑπάγεται.

Πιστεύομεν ὅτι ἡ ὑπάρχουσα χρονολογία 1802 εἰς τὴν βάσιν ἐνὸς σταυροῦ εἰς τὸ πρὸς Δ. ὑπέρθυρον τοῦ ναοῦ δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν χρόνον τῆς ἀνεγέρσεως ἀλλὰ ἀνακαινισμοῦ ἴσως τοῦ ναοῦ. Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐτετέσθησαν ὕστερον ἀπὸ χρόνους πολλοὺς ἀπὸ τὴν ἀνέγερσιν, δαπάνη τοῦ παπᾶ Μάρκου, διδασκάλου τῆς σχολῆς ἐπὶ Μακκαρίου καὶ πατρὸς Κυρίλλου τοῦ Γ', ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀναγραφή τῆς τελέσεως τούτων εἰς τὸν πρὸς Β τοῦτον, ἀνωθεν μικροῦ παραθύρου παρὰ τὸ εἰκονοστάσιον: «Ἐγκαινισται δαπάνη—τῶν ἀειμνήστων Μάρκου ἱερέως καὶ Μαρίας πρεσβυτέρας ἐπὶ Χρυσάνθου Γ'—ἐτους σωτηρίου αὐπγ.»

Δὲν ὑπάρχει καμμία μαρτυρία οὔτε καὶ περὶ τοῦ χρόνου κατὰ τὸν ὁποῖον κατεσκευάσθη τὸ εἰκονοστάσιον, τοῦ ὁποῦ ἡ τεγοτροπία ὁμοιάζει πρὸς ἐκείνην τοῦ Μέσα Ποταμοῦ καὶ Τριμήκηνης, πάντως ὅμως θὰ ἐγένετο πολὺ πρὸ τοῦ 1858, ὅπως δύναται. γὰρ ἐξαχθῆ ἀπὸ ἐπιγραφὴν ὑρισταμένην εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς ποδεᾶς, τῆς κειμένης κάτωθεν τῆς εἰκόνης τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, ἀναφερομένης δὲ εἰς τὸν χρόνον τῆς ἐπιχρυσώσεως τοῦ τέμπλου: «ἐχρυσώθη τὸ παρὸν τέμπλος σὺν τῷ ἀρχιερατικῷ θρόνῳ καὶ προσκυνηταρίῳ ἀρχιερατεύοντος Κυρίου Μελετίου καὶ διὰ συνδρομῆς τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν—τῆς κώμης ταύτης ὧν μνήσθητε Κύριε ἐν τῇ βασιλείᾳ σου τῷ ΩΩΝΗ ΧΥ.» Ἐκ τῶν εἰκόνων του καλῶς διατηρουμένων, φαίνονται τινες ὀφειλόμενα εἰς ἐπιδέξιον χρωστήρα. Ἀντὶ πλαγίας θύρας διὰ τὴν εἰς τὸ ἱερὸν εἰσοδὸν χρησιμοποιεῖ μεγάλη εἰκὼν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀναγινώσκειται ἡ ἀφιέρωσις: «Δέησις Χριστοδούλου ἱερέως ἀψπδ.» Τοῦ αὐτοῦ, ἱερέως καὶ τῆς συζύγου του Μαρίας δωρεὰ θὰ εἶνε καὶ δύο ἄλλαι εἰκόνες, ὡς ἐκ τοῦ ἔτους τῆς δωρεᾶς καὶ τοῦ ὀνόματος δύναται νὰ εἰκασθῇ. Ἐκ τούτων ἡ μία ἀνευ καλλιτεχνικῆς ἀξίας, παριστώσα τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου, φέρει εἰς τὸ κάτω αὐτῆς μέρος τὴν ἀφιέρωσιν: «Δέησις Χριστοδούλου ἱερέως ἀψπδ (1791). Ἡ χρονία δὲν διακρίνεται καλῶς. Ἐπειδὴ ὅμως ἄλλαι τοῦ αὐτοῦ ἱερέως καὶ τῆς συζύγου του, τῆς πρεσβυτέρας Μαρίας, ἐγένοντο περὶ τὸ ἔτος 1784 πιστεύομεν ὅτι ὀρθῶς ἀναγινώσκομεν ὡς ἀψπδ. Ἡ τῆς συζύγου του δωρεὰ

εἶνε ἡ εἰκὼν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὅπως φαίνεται ἐκ τῆς κάτωθεν αὐτῆς ἀφιέρωσεως: «Δέησις τῆς δούλης σου Μαρίας πρε—σβυτέρας ἀψπδ.»

Ἡ εἰκὼν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν εἶνε δωρεὰ Χατζηχριστοδούλου τινός, ὡς ἡ ἀφιέρωσις εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς εἰκόνης: «Δέησις Χριστοδούλου προσκυνητοῦ, συζύγου καὶ τέκνων 1830.»

Ὁ ναός Προδρόμου εἶχε τὴν ἐξῆς περιουσίαν, ὡς ἀναγράφεται εἰς τὸν κώδικα (1) Κερηνεῖας (1773)

Σκευὴ ἐκκλησίας Προδρόμου.

Ἱερὸν εὐαγγέλιον κεκοσμημένον καὶ μὲ σταύρωσιν. Ἱερὸν ποτήριον ἀσιμένον. κανδήλια ἀσημένα. θυμιατοὺς προύντζενους 2 ἐπιτραχήλια 3 ἀπὸ χεττάριν (2) καὶ ἀναφορὰν: πολυέλαιον. μανουάλια 2. καὶ τῆς ἀγίας τραπέζης μικρὸν. κανδηλέρια 2. σαβιαῖς χωματένιας 2. καὶ δίσκους 2. μηναιὰ τοῦ χρόνου 2. τριώδιον. ἀπόστολον. ὄρολόγιον. θεοτοκάριον. φυλλάδα τοῦ Μιχαὴλ σηνάδων. τοῦ ἀγίου ἡρακλειδίου. τοῦ ἀγίου ἐρμογένους. τοῦ ἀγίου Χαραλάμπους. τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ λαμπαδιοτοῦ. τοῦ ἀγίου Σπυρίδωνος. συναξαριστὴν. κυριακοδρόμιον. μηνιάτην. δαμασκηνόν. εὐχολόγια δύο. κουτάκια δύο. θρόνον. σεντούκιον. ἀρμάριον. κουτίν.

Τὰ χωράφια, δένδρα καὶ ὀσπήτια ταύτης κοντὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν χωράφι προστάθι 1. καὶ μίαν καρυδιάν, χάρις διακού Δημήτρη. φρακτὴ κοντὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὲ μίαν καρυδιάν (3)

1) Εἰς τὴν Μητρόπολιν Κερηνεῖας δὲν ὑπάρχουσι παρὰ δύο μόνον κώδικες, ὁ (Α) τοῦ 1763 ἐπὶ Χρυσάνθου καὶ ὁ (Β) τοῦ 1773 ἐπὶ Σωφρονίου, εἰς τοὺς ὁποίους, καταγράφονται τὰ σκευὴ, ἄμφια καὶ κτήματα μόνον τῶν κυριωτέρων γαῶν.

2) Τὸ χεττάριν τοῦτο, σήμερον χετταρὶν μᾶλλον καλούμενον εἶναι ἐγγώριον ὕφασμα, εἶδος μὲν ἀλατζιάς χονδρῆς σκοούρας, ρηγωτῆς ὅμως μὲ γραμμὴν λευκὴν καὶ καφέ, ἢ μαύρην. ἐκ τοῦ εἶδους ἐκείνου μὲ τὸ ὁποῖον κατασκευάζουσι σήμερον αἱ Καρπασίτισσες τὰς ἐνδυμασίας των. Εἶναι ἐν ἀραιᾷ σήμερον χρήσει ὅπως καὶ τὸ κουμάχιν διὰ κατασκευὴν στιχαρίων.

3) Ἐπικρατεῖ ἡ παράδοσις ὅτι ὁποῖος ἤθελε τολμήσῃ νὰ κόψῃ καὶ νὰ φάγῃ χωρὶς νὰ πληρώσῃ τὸ ἀντίτιμον ἀπὸ τὴν καρυδιάν τοῦ ὑπάρχει εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ, εἰς ὃν ἀνήκει, οὐ ἠσθῆναι ἀφεύκτως, ἴδρα μὲ ἐλώδη πυρετὸν. Διηγούνται μάλιστα καὶ σχετικὰ γεγονότα. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς τολμᾷ νὰ θίξῃ τὰ καρύδια τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

προστάθι 1. χάρις μυλιατοῦ. καὶ λιβαδερὸν κοντὰ εἰς τὸ ἀλῶνι σκάλες 1. μὲ μηλιαῖς καὶ ἀπιδιαῖς χάρις τοῦ ἰδίου, τὸ λιβάδιον ἔχουντο τὰ παιδιὰ του, ἕως ποῦ κάμνουν τὴν ἑορτὴν τῆς ἀποτομῆς τοῦ Προδρόμου. Ὁσπήτιον 1. χάρις θεοδωρῆ καὶ μαρίας ἀδελφῆς τοῦ ἰδίου θεο(δωρῆ). ἕτερον χαλδόσητον, χάρις μαργαροῦς, διὰ τὴν ξυλὴν καὶ ταῖς πέτρας. ἀφιέρωσε καὶ ἡ κατερίνα τὸ περιβόλι τῆς χαλοσπητιᾶς (4) καὶ τὰ ὀσπήτια της, ὅσα ἔχει καὶ κάθεται μέσα ὄσον ζῆ.»

Ἐκ τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων ἐνδιαφέρουσιν ὁ σταυρὸς ἀγιασμοῦ, τὸ δισκοπότηρον, τὸ ἀντιμήνσιον καὶ τρία εὐαγγέλια. Ὁ σταυρὸς εἶνε ξυλόγλυπτος μὲ ἀργυροῦν σκελετὸν, καὶ ἔχει ἐπὶ μιᾶς ὄψεως ἀπεικόνισιν τῆς βαπτίσεως, καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης τῆς σταυρώσεως, κύκλῳ δὲ τῆς θάσεώς της τὴν ἀφιέρωσιν : † Χαράλαμπος ἱερομονάχου Τροοδίτισσα 1847.» Ὁ Χαράλαμπος οὗτος, ὅστις διετέλεσεν ἱερομόναχος εἰς τὴν Μονὴν τῆς Τροοδίτισσης, κατήγετο ἀπὸ τὸν Πρόδρομον, καὶ ἦτο θεῖος τοῦ Σωφρονίου, τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ὅστις μετὰ τὴν εἰς Φοινὴ ἐγκατάστασιν τῶν γονέων του προσελήφθη εἰς Τροοδίτισσιν καὶ ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα ἀπὸ τὸν θεῖον του Χαράλαμπον (5).

Τὸ πολὺ παλαιὸν δισκοπότηρον, δύο περιπόου αἰῶνων, εἶνε ἀφιέρωσις κάποιου Χριστοδούλου ἱερέως, εἰς τὴν διακονίαν βεβαίαια τοῦ ναοῦ τοῦ Προδρόμου, προκατόχου τοῦ ἄλλου ὁμωνύμου του ἱερέως, ὑποθέτομεν, καὶ τῆς συζύγου του Λαυροῦς πρεσβυτέρας (πεβτ). Τὸ δισκοπότηρον τοῦτο κατασκευασθὲν ὑπὸ τινος Χριστοδούλου χρυσοχόου, καὶ θραυσθὲν που ἐπεκολλήθη. Εἰς τὴν θάσιν του φέρει εἰς τρεῖς κύκλους ἐσφαλμένως γραφείσας τὰς γραμμὰς τῆς ἀφιέρωσέως του : «Χριστοδούλου ἱερέως—1767 ἐτελειόθη τὸ παρὸν ποτήριον τῆς Λαυροῦς πεβτ—χὺρ Χρηστοδούλου Μνήστητι Κε».

Τὸ ἀντιμήνσιον, χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1860. εἶνε ἡ τρίτη ἀνατύπωσις παλαιότερου τοιοῦτου, σχεδιασθέντος ὑπὸ τοῦ Κρητὸς Ἰωάννου Κορνάρου, γνωστοῦ ἐκ πολλῶν του ἔργων εἰς διάφορα μέρη τῆς Κύπρου. Τὸ σχέδιον τοῦτο φέρει εἰς τὰς 4

4) Παρὰ τὸ χωρίον Λεμίθου ὑπάρχουσιν ἐρείπια τοῦ ποτέ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὑπάρξαντος χωρίου Πλατῆς, κατ' ἄλλην δὲ γραφὴν Πλατύς. Ἡ τοποθεσία αὕτη εἶναι γνωστὴ σήμερον ὡς χαλοσπιτιά. Βλ. Κ. Χ. τομ. ΙΑ 1935 σελ. 69 κέξ.

5) Βλέπε Ἐκκλησι. Ἱστορία Κύπρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Χρυσοστ. Παπαδοπούλου 1929 σελ. 124.

γωνίας τοὺς εὐαγγελιστὰς. Εἰς τὸ ἄνω τμήμα του ἀπεικονίζεται ὁ ἐνταφιασμός, εἰς ὃν περὶ στάντι ἡ Μήτηρ Θεοῦ, αἱ τρεῖς Μαρτῖραι, ὁ Ἰω. ὁ Θεολόγος, ὁ Νικόδημος καὶ ὁ Ἰωσήφ, Εἰς τὸ κάτω τμήμα ἀναπερὶστῆται ἡ ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασις, καὶ εἰς τὸ μέσον τούτων ἀπ' ἐνός ὁ Ἡλίας καὶ ὁ Ἀβδακούμ ἀπ' ἐτέρου δὲ ὁ ἅγιος Βαρνάβας. Τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ ἐκδόσεως ἀντιμήνσιον ὑπάρχει εἰς τοὺς ναοὺς Καμηναρίων (Μαρθάσας) καὶ Ἀναφωτίνας (Λάρνακος). Εἰς τὸ περιθώριον τούτου ἀναγράφεται :

«Θυσιαστήριον θεῖον καὶ ἱερὸν τοῦ τελείσθαι ἐν αὐτῷ τὴν ἀγίαν θείαν ἱερουργίαν, ἀγιασθὲν ὑπὸ τῆς θείας—χάριτος τοῦ Παναγίου καὶ ζωαρχικοῦ πνεύματος, ἔχειν τε ἐξουσίαν τοῦ ἱερουργεῖν ἐν παντὶ τόπῳ τῆς—Δεσποτείας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καθιερωθὲν δὲ παρὰ τοῦ Μακαριωτάτου, θειοτάτου τε καὶ σε—βασιμωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Κυρίου Κυρίου Χρυσάνθου αω». Κάτωθεν δὲ εἰς δύο γραμμὰς, (Α) ἄνω : «Ἐπιμελεῖα τε καὶ ἰδίοις ἐξόδοις τῆς αὐτοῦ Μακαριότητος οὔτοι οἱ θρόνοι ἐχαλκωτυπώθησαν ἐν Λευκωσίᾳ τῆς Κύπρου ΑΩΒ.» (Β κάτω) «Μετετυπώθη ἐπὶ Ἰωαννικίου ἀρχιεπισκόπου ΑΩΜΖ. Μετετυπώθη ἐπὶ Μακαρίου ἀρχιεπισκόπου ΑΩΞ.» Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἀλλὰ δεξιά : «χεῖρ ἦν ζωγράφου Ἰωάννου Κορνάρου Κριτὸς, οὐ μνήσθητι Δέσποτα.» Χειρογράφως δὲ προσετέθη κατωτέρω : «Καθιερώθη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κυρηναίας Κυρίλλου ἐν τοῖς ἐγκαινίοις τοῦ ναοῦ τοῦ Προδρόμου ἐν Ἀγρῷ 1892.»

Ἐκ τῶν τριῶν ἐνδιαφερόντων εὐαγγελίων τοῦ ναοῦ τὸ ἐν ἐκδόσεως 1697 ἐπιμελῶς σταχυμένον καὶ ἀργυροκόσμητον, ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου ἀφιέρωσέως φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν ἐκεῖ που πλησίον ναὸν Τρικουτσιᾶς.

«Θεῖον καὶ ἱερὸν—εὐαγγέλιον—νεωστὶ ἀναλώμασι καὶ δαπάναις ἀφειδέσι Νικολάου Σάρου με-τατυπωθὲν—καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας παρὰ Νικοδήμου—ἱεροδιακόνου Βαβατενοῦς τοῦ ἐκ Λεβαδείας—διορθωθὲν ἀφιερωθὲν δὲ τῷ Πανιερω—τάτῳ καὶ σοφωτάτῳ Μελετίῳ Μητροπολίτῃ—Φιλαδελφείας κω—Τυπάλδῳ ὑπερτίμῳ καὶ—ἐξάρχῳ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου—Con privilegio—ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνοσάρκου οικονομίας τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (1697) αχψζ.»

Εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα, χειρογράφως ὁμοῦ, ἀναγινώσκειται ἡ ἐνδιαφέρουσα ἀφιέρωσις : «1734 Ὀκτωβρίου 1 :—† τὸ παρὸν εὐαγγέλιον ἀφιερῶθη ὑπὸ χειρὸς ἐμοῦ χατζηγεοργῆ, εἰς τὴν μιχαήλο—ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἰωάννην πῆστην εἰς τὴν παναγίαν τὴν Τρικουτσιᾶσιν.»

Τὸ δεύτερον εὐαγγέλιον, «θεῖον καὶ ἱερὸν—εὐαγγέλιον—ἀφιερωθὲν μὲν τῷ ποτὲ—Μακαριώτατῳ καὶ σοφωτάτῳ—Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων—Κυρίῳ Κυρίῳ Χρυσάνθῳ—οὐτινος, προτροπῇ ἐπανορθώθησαν καὶ τὰ—ἐνταῦθα λει κανόνια μετατυπωθὲν—δὲ ἐπιστοσίᾳ τοῦ αἰδεσιμωτάτου Σπυρίδωνος Μηλιά—ἀρχιμανδρίτου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας—ἐνετίησιν 1769—παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων—con Licenza de' Superiori—Μιμηταὶ ἐστὲ τοῦ Χριστοῦ», φέρει διὰ μελάνης ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου τὴν σημείωσιν 1851 ἐσταχῶθη διὰ γρ. 23.»

Τὸ τρίτον εὐαγγέλιον εἶνε δωρεὰ τοῦ μετέπειτα ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου τοῦ Γ'. Ἐπὶ τῆς ἀργυρᾶς ἀπεικονίσσεως τῆς Ἀναστάσεως τοῦ ἐπικαλύμματος ἐχαράχθη: «ἐκκλησία Προδρόμου 1899.» Ἡ ἀφιέρωσις Κυρίλλου τοῦ τότε ἐπισκόπου Κιτίου, ἰδιόχειρος εὑρίσκειται εἰς τὸ ἐξώφυλλον: «ἀφιερῶται τῇ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ τοῦ χωρίου Προδρόμου ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Κιτίου κ. Κυρίλλου—κατὰ Μάϊον τοῦ 1899 σωτηρίου ἔτους † Ὁ Κιτίου Κύριλλος.

Ἡ Μονὴ τῆς Τρικουκκιάς

Μεταξὺ τῶν μοναστηρίων, ὅσα πολυπληθῆ παλαιότερον ἔχουσιν ἰδρυθῆ τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ἐν Κύπρῳ καὶ μάλιστα κατὰ τὸ Τρόδος, περιλαμβάνεται καὶ τὸ τῆς Θεοτόκου τῆς Τρικουκκιώτισσας τοιοῦτο, τὸ ὁποῖον, ἐνοριακὸν τῆς Μητροπόλεως Κερηνείας, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐξαρτᾶται καὶ σήμερον, ἀφοῦ ἐγνώρισεν ἡμέρας εὐκλείας καὶ ζωῆς σφριγῶδους, παρήκμασε καὶ εὔρηται ἤδη ἀπὸ πολλῶν χρόνων διαλελυμένον.

Ἡ Μονὴ ἔχει ἀνεγερθῆ εἰς πολὺ ὠραίαν ἀληθῶς τοποθεσίαν κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Τροόδου. Ἐχουσα εὐρὴν καὶ ἀναπεπταμένον πρὸς δυσμὰς ὀρίζοντα, ἀφ' ὅθεν εἶναι μαγευτικὰ αἱ δυσμαὶ τοῦ ἡλίου, ἀπέραντον δὲ καὶ πευκόφυτον ἔκτασιν πρὸς ἀνατολὰς καὶ γύρωθεν μετ' ἀφθονίας ὕδατων, κεῖται νοτιοδυτικῶς ἕνα περίπου χιλιόμετρον μακρὰν τοῦ χωρίου Πρόδρομος καὶ παρὰ τὴν ἀμαξιτόν, τὴν συνδέουσαν τὰ ἐξοχικὰ κέντρα, Πεδουλάν, καὶ Πρόδρομον, μετὰ τῶν Πλατρῶν. Ἡ γύρω τῆς Μονῆς μεγάλη γῆς ἔκτασις, ὑπ' ἐνοίκιον σήμερον ὑπὸ τοῦ γεωργικοῦ τμήματος καὶ καλλιεργουμένη διὰ δενδροκομικοὺς σκοποὺς, ἔβριθεν ἄλλοτε ἀπὸ μωσφιλιῆς (*crataegus azarolus*) ἐξ ὧν ἀπεκτῶντο ἀπιδιῆς. Τὸ γεγονός ἐστι ὁ καρπὸς αὐτῶν ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καλεῖται τρικοκκα εἶτε καὶ τ ρ ι κ ό κ κ ι α δὲν συνέδαλεν εἰς τὴν

ἐπικλησιν τῆς Μονῆς, διότι ἡ τοιαύτη τοῦ καρποῦ ὀνομασία εἶναι ἄγνωστος ἐν Κύπρῳ.

Πόθεν ἡ Μονὴ ἀπεκλήθη οὕτω μᾶς εἶναι ἄγνωστον. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι παλαιότερον, ἐπὶ τουρκοκρατίας, εἶχεν ἡ Μονὴ τὸ δικαίωμα, πρὸς συντήρησίν τῆς, νὰ εἰσπράττη ἀπὸ τὴν δεκάτην τοῦ τσιφλικιοῦ τῶν Κουκλιῶν τῆς Πάφου τὰ τρία κουκκιά δηλαδὴ τὸ τρίτον ἢ ἀντικουτσίον. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου δὲν εἶναι καθόλου πιθανὴ ἡ προέλευσις τῆς ἐπικλήσεως τῆς Μονῆς.

Εἶναι γνωστὸν εἰς τὴν ἱστορίαν ὅτι ἡ Μονὴ κάποτε ἐγένετο ἐκ τῶν μᾶλλον ἀξιολόγων τῆς Κύπρου, ἐκτρέφουσα πολυάριθμον ἀδελφότητα. Τὸ τοιοῦτο φαίνεται ἀληθές, ἂν κρίνομεν ἀπὸ ὅσα ἀντικείμενα τέχνης διασώζονται ἀκόμη εἰς τὸν ναὸν, μόνον λείψανον παραμεινάντα τῆς προτέρας εὐκλείας καὶ ὑπάρξεως τῆς Μονῆς. Ποιοὶ οἱ χρόνοι τῆς ἀκμῆς τῆς καὶ πότε ἐσημειώθη ἡ παρακμὴ καὶ διάλυσις δὲν δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν. Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου διαλελυμένη, εἶναι ἤδη ἔρημος πάσης ζωῆς, μὴ ἔχουσα ἐρείπια ἢ ἄλλα λείψανα τῆς προτέρας τῆς ζωῆς, πλὴν ἀντικειμένων τινῶν ἐν τῷ ναῷ. Εἶναι ἀληθές ὅτι πρὸς τὸ θόρειον τοῦ ναοῦ ὑφίστανται δωμάτια τινα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐνταῦθα διαβιοῦντος καὶ ἐπίστατοῦντος τὴν διὰ τὸ φυτώριον ἐργασίαν.

Μόνον λείψανον καὶ μαρτυρία ζωντανῆ τῆς προτέρας ὑπάρξεως καὶ ἀκμῆς τῆς Μονῆς ἐγείρεται ὁ ναὸς τῆς Τρικουκκιάς, ἐν καλῇ πως καταστάσει διασωζόμενος, καὶ διὰ τοῦτο κεκτημένος ἀξίαν τινα ἱστορικῆν. Ὁ ναὸς εἶναι ἀφιερωμένος εἰς τὴν Θεοτόκον τὴν Τρικουκκιώτισσαν. Εἶναι τρίχωρος μὲ ἀπλὴν λιθοδομήν, ἄνευ τοιχογραφιῶν σήμερον ἴσως δὲ καὶ ἀρχικῶς, μὲ ξυλίνην ψαλλιδωτὴν στέγην ἀρκούντως ἐπικλινῆ διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν χιόνων. Πότε ἀνηγέρθη ὁ ναὸς ἀγνοοῦμεν. Ἐπὶ τῆς πρὸς βορρᾶν ἀψίδος ἀναγινώσκειται ἡ σημείωσις: «1761 ἐπὶ νικηφόρου ἀρχιερέως,» ἡ ὁποία ἀναφέρεται πιθανώτερον εἰς ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ εἴτε εἰς ἐπιδιόρθωσίν τινα αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου καὶ τῶν εἰκόνων, καλῆς τέχνης, οὐδεμία σχετικὴ μαρτυρία.

Ὁ ναὸς περιλαμβάνει ἀκόμη διάφορα ἀντικείμενα τέχνης ἐνδιαφεροσύνης, ὧν τινα ἱστορικῆς ἀξίας. Εἶναι λυπηρὸν ὅτι ταῦτα ἐγκατελήφθησαν ὥστε, ἐλλείψει προνοίας, νὰ δύνανται νὰ ἀπολεσθῶσιν, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα ἔργα βυζαντινῆς τέχνης τοῦ αὐτοῦ ἢ καὶ ἄλλων ναῶν.

Μεταξὺ τούτων διακρίνομεν τρία μικρὰ παραθυρόφυλλα, ἐν πολὺ καλῇ διατηρήσει, ξυλόγλυπτα, ἐνδιαφέροντος τύπου. Ἐπίσης δύο ριγμένα που ξύλινα ἐγχρωμα δὲ τρικηροδίκηρα, σπανίως

εις ναούς διασωζόμενα σήμερον. Ἀποκείμενον εἰς μίαν γωνίαν σώζεται ἐπίσης, πλήρης κονιορτοῦ καὶ ἰστών ἀρχῆς, ξυλόγλυπτον ἀναλόγιον, σπανίας καὶ ἐνδιαφερούσης τεχνολογίας, μοναδικὸν δὲ ἰσως, τετράπλευρον, φέρον πλὴν ἄλλων διακοσμήσεων δύο ὀρθοίους καὶ ἀντιμετώπους λέοντας ἀνά ἐκάστην πλευράν. Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι θὰ ὑπῆρχε καὶ δεύτερον ἀναλόγιον, τὸ ὅποιον ἁμῶς θὰ ἀπωλέσθη, ὅπως θὰ ἐπισυμβῇ καὶ μετὰ τὸν ὑφιστάμενον ἂν ἀφεθῇ ἡμελημένον. Ἐλλείπει ἀπὸ τοῦτο σήμερον δλόκληρος ἡ τετάρτη πλευρά, ὁ ἕτερος δὲ λέων τῆς τρίτης τοιαύτης ἔχει καταστροφή ἤδη.

Εἰς τὸν ναὸν ὑπῆρχον ἄλλοτε καὶ δύο ἄλλα ἀντικείμενα σοβαρῶς ἐνδιαφέροντα, ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου τῆς Τρικουκκιώτισσας, καὶ τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον ἐκδόσεως τοῦ 1697 ἀφιερωθὲν εἰς τὸν ναὸν τὸ 1734 Ὀκτωβρίου 1, τὸ ὅποιον εὐτυχῶς, εἰς καλὴν κατάστασιν, διασώζεται εἰς τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου. (1)

Ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, ἡ ὁποία λέγεται ὀφειλομένη εἰς τὸν χρωστῆρα τοῦ ἀποστόλου Λουκᾶ, ἐσυνειθίζετο παλαιότερον, ὅπως βραδύτερον ἐγένετο μετὰ τὴν τοῦ Κύκκου, νὰ φέρηται ἐν λιτανεῖα μετὰ μεγάλης πομπῆς μέχρι Λευκωσίας εἰς ἡμέρας παρατεταμένης ἀνομβρίας. Λέγεται ὅτι δὲν ἔχει ποτὲ σημειωθῆ παραδειγμα ἀποτυχίας. Τὴν εἰκόνα δὲ τῆς Θεοτόκου εἰς τοιαύτας λιτανεῖας ἐξήρχετο διὰ τὰ προῦπαντήση ὁ λαὸς τῆς Λευκωσίας, Ἕλληνας καὶ λατίνοι, συνοδεύοντες αὐτὴν μετὰ ἐνδείξεων πάσης εὐλαθείας. Τὴν εἰκόνα δ' αὐτὴν, τὴν ἔχουσαν ἐμβροφόρον ἰδιότητα, ἐσεβάσθη καὶ ὁ Τούρκος κατακτητής.

N. Γ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ.

Σκλάβοι ἐν Κύπρῳ.

Ὀλίγους χρόνους πρὸ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς ὑφίστατο ἀνά τὴν Κύπρον ἀριθμὸς τῶν σκλάβων, λείψανον παλαιᾶς συνήθειας νὰ ἔχωσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν πλούσιων καὶ διακεκριμένων οἰκογένειαι τοιούτους. Μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνων ποῦ, παρ' ὅλον ὅτι ἦσαν ἐλεύθεροι πλέον, ἐπροτίμησαν νὰ παραμείνωσιν εἰς τὴν θέσιν τῶν ἐξέλειπεν ἀπὸ πετηκονταετίας περίπου κάθε ἔχνος σκλάβου.

Τὴν ὑπαρξίν τοιούτων καὶ ἐν Κύπρῳ, μετὰ τινῶν

1) Βλέπε Νόογραφίαν Προδρόμου σελ. 319.

λεπτομερειῶν τοῦ βίου καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς ἀγορᾶς καὶ ἀπελευθερώσεως, μᾶς πληροφοροῦσι τὰ κατωτέρω ἔγγραφα.

N. Γ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ.

Mr Alex. Challay, γενικὸν πρόξενον Γαλλίας, Σμύρνην.

Ἐν Λάρνακι τὴν 16 Αὐγούστου 1839.

Ἀπαντῶν εἰς ἐπιστολήν σας, ἦν μοῦ ἐκάματε τὴν τιμὴν νὰ μοῦ ἀπευθύνητε τὴν 24 Ἀπριλίου παρελθόντος, ἔγραψον ὅτι ἀνελάμβανον τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γιαννῆ Παναῆ Παπκωῖστα, ἂν εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς Κύπρον, ἐφόσον οἱ δι' αὐτὸν ἐνδιαφερόμενοι ἀνελάμβανον ὑποχρέωσιν δι' ὅσα ἔξοδα διὰ τοῦτο θὰ ἀπητοῦντο. Ἐν ἀναμονῇ ἀπαντήσεώς σας ἐτέθην εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Γιαννῆ Παναῆ καὶ ἔχω σήμερον τὴν βεβαιότητα, ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦτο δὲν εὐρίσκεται σήμερον εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Πρόσωπον ἐμπιστοσύνης, ποῦ με ἐβοηθοῦσεν εἰς τὰς ἐρεῦνας μου, ἐγνώρισεν ὅτι δύο Ἕλληνες σκλάβοι, οἵτινες ἦσαν εἰς Λευκωσίαν, ἐδραπέτευσαν ἀπὸ τὴν πόλιν αὐτὴν πρὸ δύο περίπου ἡμερῶν. Ὁμίλησα εἰς τὸν δεχθέντα αὐτοὺς σπῆτι του καὶ ἐπιβίβασα κρυφίως, χωρὶς νὰ δυνήθῃ νὰ με βεβαιώσῃ ὅτι τὸ ἕτερον τῶν ὑποκειμένων τούτων ὠνομάζετο Γιαννῆς Παναῆ. Ἐν τούτοις νομίζω ὅτι καλεῖται οὕτω. Ἐχων τὴν βεβαιότητα ὅτι ὁ Γιαννῆς Παναῆ, καὶ κανεὶς σκλάβος Ἕλληνας, δὲν εὐρίσκεται εἰς Λευκωσίαν νομίζω καθήκον μου νὰ σᾶς πληροφορήσω περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐνεργειῶν μου, διὰ τὰ δύναται ἡ Ἕλληνας κυβέρνησις νὰ στρέψῃ τὰς ἰδικὰς τῆς πρὸς ἄλλην ἐν Τουρκίᾳ διεύθυνσιν. Ἐστερημένος κατ' εὐθείαν διὰ Γαλλίαν εὐκαιρίας, λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ σᾶς ἀπευθύνω τὴν ἐσώκλειστον μετὰ τὴν παράκλησιν, νὰ τὴν διευθύνητε πρὸς τὸν κ. Μιέγε. — Δεχθῆτε κλπ. A. Guillois.

Κον Thouvenel

Ἐν Λάρνακι τὴν 12 Ὀκτωβρίου 1857.

Σκλάβος ἐκ Πάφου κατέφυγεν εἰς τὸν κ. Mantovani, προξενικὸν πράκτορα τῆς Γαλλίας ἐν Λεμεσῷ, διότι ὁ κύριός τῆς τὴν ἐκακομεταχειρίζετο, διότι ἠθελε νὰ τὴν πωλήσῃ. Ὁ κ. Mantovani στηριζόμενος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς ξένον ἔδαφος καταφυγῆς, καὶ τὴν παλαιὰν αὐτὴν διάταξιν ἐπεκτείνων καὶ ἐπὶ τὸ προξενεῖον του, ὅτι «κάθε σκλάβος, ποῦ πατεῖ γαλλικὸν ἔδαφος εἶνε ἐλεύθερος», ἀρνεῖται νὰ ἀποδώσῃ τὴν σκλάβον τῆς Λάρνακος. Ἡ δυσάρεστος αὕτη ὑπόθεσις, ποῦ καλῆτερον νὰ ἀπεφεύγετο, διότι θὰ ἔχη συνεπείας, ἐπειδὴ ὁ κύριός τῆς δὲν θὰ ἀπολείπῃ νὰ ἀπευθυνθῇ

εις τὰς τοπικὰς ἀρχάς, παρακαλῶ τὴν Υ. Ε. νὰ μοῦ εἶπη μέχρι ποίου σημείου εἶνε ἐπιδεκτικὴ ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς, ἣν ἐφήρμοσεν ὁ προξενικὸς τῆς Λεμεσοῦ πράκτωρ μας, καὶ ἂν θραδύτερον δύναμαι νὰ τὴν ἐφαρμόσω εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς κυβερνήσεως. Ἀμφιβάλλω, διότι τότε ὅλοι οἱ σκλάβοι δὲν θὰ ἀπέλειπον νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ προξενεῖον, πρᾶγμα ποῦ πλὴν τῆς διαμαρτυρίας τοῦ κατόχου θὰ ἐπισύρῃ πολλὰ δυσάρεστα. Ἄλλωστε δὲν εὖρον εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ προξενείου τὸ τελευταῖον φερμάνι τὸ παραχωρηθὲν ὑπὸ τῆς Α. Ὑψηλότητος ὡς πρὸς τὴν δουλείαν, ἕπερ χωρὶς νὰ τὴν καταργεῖ τελειῶς ἀπαγορεύει, νομίζω, διὰ τὸ μέλλον τὸ ἐπονείδιστον τοῦτο ἐμπόριον. Παρακαλῶ τὴν Υ. Ε. νὰ εὐδοκήσῃ νὰ μοῦ ἀπευθύνῃ τὸ ἔγγραφο τοῦτο. Πιθανὸν ἢ διευθέτησις νὰ ἐλήφθῃ ἀπὸ συμφώνου μετὰ τὰς φίλας Δυνάμεις, αἵτινες οὕτω θὰ ἀπέσυρον τὸ δικαίωμα νὰ ἐναντιωθῶσιν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν του. Ὅπως δὴποτε θὰ ἀκολουθήσω τὰς ὑποδείξεις τῆς Υ. Ε. Darrasse

Ἐν Λάρνακι τὴν 19 Ὀκτωβρίου 1857.

Κυβερνήτην Κιανί Πασᾶν

Ἐλήφθη ἡ ἐπιστολή, ἣν ἡ Υ. Ε. μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ μοῦ ἀπευθύνῃ σχετικὴν μετὰ τὴν ἐκ Πάφου σκλάβον, τὴν καταφυγοῦσαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Mantovani, προξενικοῦ ἐν Λεμεσῷ πράκτορος. Ὁ κ. Mantovani ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ τῆς παράσῃ ἄσυλον, διότι ἡ κυρία τῆς τὴν ἐκακομεταχειρίζετο, καὶ τὴν ἐξέθεσεν εἰς πώλησιν, πρᾶγμα ἀπηγορευμένον, νομίζω, καὶ ἀπὸ τὸν Μεγάλον Αὐθέντην, ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν ἀπελευθερώσεως τοῦ σκλάβου, διότι ὁ πατὴρ τῆς γυναικὸς αὐτῆς ἦτο ἐλεύθερος, καὶ ἡ μήτηρ τῆς ἀπελευθέρωσα, ἐπειδὴ ἠγγόνει τοὺς ὄρους τοῦ μεγαλοδῶρου φερμανίου, τοῦ παραχωρηθέντος ἀπὸ τὴν Μεγαλειότητά του, μὴ κοινοποιηθέντος ὁμῶς εἰς Λεμεσὸν συνετελεσθέντος ἐνόχου συγκατάθασεως τῶν ἀρχῶν πρὸς τοὺς δικαιοῦχους τῆς σκλάβου, οἱ ὅποιοι εἶνε ὅλοι πρόσωπα ἐπηρείας εἰς τὸν τόπον καὶ δὲν ἐπιθυμοῦσι νὰ γνωρίζωσιν οἱ σκλάβοι τὰ νέα δικαίωμάτα τους. Τέλος, ἐκτὸς λόγων φιλανθρωπίας καὶ τῆς γενικῆς ἀποδοκιμασίας, ἡ ὁποία σήμερον περιβάλλει τὸ σκλάβωμα ἀνθρώπου ὑπ' ἄλλου, ὑπέθετεν ὅτι ἡ πρόθεσις τῶν νόμων μας, οἱ ὅποιοι κηρύττουσιν ἐλευθεροῦν τὸν σκλάβον ὅστις πατεῖ τὸ γαλλικὸν ἔδαφος, ἐπεξετείνετο δυνάμει τοῦ ἀξιώματος ἐκπάρτισμου exterritorialité reconnu par les capitulations καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ οἰκήματος τοῦ γάλλου πράκτορος.

Τὴν δυσάρεστον αὐτὴν ὑπόθεσιν, ὅταν ἔμαθον κατὰ τὴν ἐκ

Λεμεσοῦ διὰ βασί μου, ἔγραψα ἀμέσως εἰς τὸν πρεσβευτὴν, λόγῳ τῆς σοβαρότητος τῶν ζητημάτων, τῶν ὁποίων προκαλεῖ τὴν συζήτησιν καὶ λόγῳ τῶν αὐστηρῶν ὁδηγιῶν, ποῦ μοῦ ἐδόθησαν διὰ τὴν περιστολὴν τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ κατὰ τῆς δουλεμπορίας καὶ τέλος διότι ἐπρόβλεπον προσεχεῖς ἀπαιτήσεις. Ἐζήτησα ἀπὸ τὸν πρεσβευτὴν νὰ μοῦ στείλῃ τοὺς τελευταίους νόμους πρὸς τοῦτο τῆς Α. Μ. καὶ ἐκθέτων τὴν περίπτωσιν τοῦ σκλάβου τῆς Πάφου δὲν ἀπέκρυφα τὰς πολλαπλὰς ἐναντιότητάς ποῦ θὰ ἐπέφερον ἐν Κύπρῳ ἢ παραδοχὴ τοῦ ἀξιώματος τῆς exterritorialité εἰς τοῦτο, καὶ ἡ ἀγαμενομένη ἐπέμβασις μας, ὅταν ὅλοι οἱ σκλάβοι θὰ ζητήσωσι νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ προξενεῖον πρὸς ζημίαν τῶν κυρίων των. Εἶνε δυνατὸν ἄλλως τε αἱ τελευταῖαι διατάξεις τῆς Πύλης διὰ τὴν δουλεμπορίαν νὰ στεροῦνται συμφωνίας μετὰ τῶν φίλων Δυνάμεων, αἵτινες πιθανὸν νὰ ἀπέσυρον τὸ δικαίωμα νὰ φέρωσιν ἐμπόδια εἰς τὴν ἐφαρμογὴν των. Μόλις λάβω, τὴν ἣν ἀναμένω ἀπάντησιν, θὰ σπεύσω νὰ σᾶς τὴν ἀνακοινώσω. Darrasse

Δευτερὰ 12 Αὐγούστου 1859.

Κύριε Πρόξενε Darrasse.

Πρὸ ἕξι μηνῶν, ἕνας μαῦρος ὀνόματι Σαῖτ, προσελήφθη εἰς τὴν οἰκίαν μου ὡς ἐργάτης. Ἦμην πολὺ εὐχαριστήμενος ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του, πρὸ παντὸς ἀπὸ ἀπόψεως χρηστότητος καὶ ἡμερότητος. Τὴν Κυριακὴν 24 Ἰουλίου, ἕνας τουρκοῦς ὀνομαζόμενος Μεχμέτ ἐφέντης, αὐτοκαλούμενος χότζα ἢ δάσκαλος εἰς τὴν Μαλλιὰν κοντὰ εἰς τὴν Αὐδήμου, διαμέρισμα τῆς Πάφου, συνοδευόμενος ἀπὸ ἄλλον μαῦρον, αὐτοκαλούμενον ζαπτιὲν τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως, παρουσιάσθη εἰς τὸν Μαχαιρᾶ, ὅπου εὕρισκόμην μετὰ τὴν οἰκογενεῖάν μου, ἀπαιτῶν ὡς σκλάβον τοῦ τὸν ρηθέντα Σαῖτ. Ἠρώτησα τὸν Σαῖτ, καὶ ἐξηγοῦμην ἂν ἠθελε νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτὸν ποῦ ἤξισεν ὅτι ἦτο κύριός του. Εἰς τὴν ἐπίμονον ἀρνήσιν του ἐδήλωσα εἰς αὐτὸν ὅτι ὁ Σαῖτ, ἀποτελῶν μέρος τῆς οἰκογενείας μου ἦτο ἐλεύθερος νὰ μείνῃ μαζί μου ἢ νὰ ἀνχωρήσῃ, κατὰ τὴν θέλησιν του, ὅπως οἱ ἄλλοι μου ὑπάλληλοι, ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς ὅπως καὶ ἐκεῖνοι, ὑπὸ τὴν γαλλικὴν προστασίαν, καὶ ὅτι δὲν θὰ τὸν παρέδιδον παρὰ μετὰ τὴν διαταγὴν τοῦ προξένου μου. Τὸν ἐπληροφόρησα ἐπίσης τὴν ἐπιθυμίαν ποῦ εἶχεν ὁ μαῦρος νὰ ἐξαγοράσῃ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ τὸν ἠρώτησα ἀντὶ πόσου τὸν ἐξείμα. Ὀρίσεν τὴν τιμὴν εἰς ἑξακόσια γρόσια, ποσὸν μέγαλον διὰ μαῦρον, ποῦ δὲν πωλεῖται καὶ ὁ ὅποιος κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ κυρίου του ἐφυγεν ἤδη δύο φορές. Ἀπὸ ἀνθρωπισμοῦ αἰσθημα

κινούμενος ἐδέχθη διὰ τὸν μαῦρον, καὶ ὑπεσχέθη νὰ εἶμαι ἐγγυητής τῆς πληρωμῆς τοῦ ποσοῦ τούτου. Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν, ἔπου εὐρισκόμεθα, τουρκικὴ ἀρχὴ συνεφωνήθη, πρὸς πληρεστέρας ἐξηγήσεις νὰ καταφύγομεν εἰς τοῦ Ζαπίτη τῆς Δευτεράς, ἔπου κατώκουν. Ἀλλὰ κατὰ τὸν ἐρχομὸν μας ὁ μαῦρος, πού τοῦ ἀνέθηκα τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἀποσκευῶν μου, κατὰ τὴν συνθήειάν μου, ἀνηπάγη διὰ τῆς βίας ἐν τῷ μέσῳ τῶν τριῶν κυρατζήδων, οἱ ὅποιοι τὰς ἔφερον, χωρὶς νὰ κάμωσιν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον κίνημα διὰ νὰ τὸν ὑπερασπίσωσιν.

Ἄφου ἔψεξα τούτους διὰ τὴν ἀτιμον ἀνανδρίαν των, ἔδωσα εἰς τὸν τοῦρκον κιαγιά τοῦ φιλοξενούντος με τὸ ἄλογόν μου διὰ νὰ τρέξη πρὸς ἀναγκάλυψιν τῶν κακοποιῶν. Ἄλλ' ἦτο ἤδη θράδου καὶ τὸ ἄλογο κουρασμένο, κανεὶς δὲ δὲν τοὺς εἶδεν εἰς τὰ διάφορα χωρία πού ἐπεσκέφθη ὁ ἀνθρωπος αὐτός. Εἶνε εὐκολονόητον, θέβαια, ἔτι τὰ ὑποκείμενα αὐτὰ ἐρρίφθησαν εἰς τὰ χωράφια διὰ νὰ ἀποφύγωσι κάθε καταδίωξιν. Τούτο μου ἐστοίχησε μόνον τὴν κουσαμάραν ἐνδὸς ἀλόγου καὶ ἓνα μετζητιέν, δοθέντα εἰς τὸν κιαγιάν. Αὐτὰ εἶνε αἱ μόναι ὑλικαὶ ἀπώλειαι τὰς ὁποίας εἶχον ὑποστῆ.

Ἀλλὰ αἱ ἀποσκευαὶ μου ἐταξίδευσον ἕλην τὴν νύκτα ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἀνθρώπου πού κανεὶς δὲν ἐγνώριζε καὶ ὅστις ἐπὶ πλέον ἔφερε ἔπλον καὶ καρπίνια. Θὰ ὁμολογήσητε, ἔτι δὲν ὤφειλον νὰ εἶμαι ἥσυχος.

Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην παρουσιάζονται τρεῖς ζητήματα. 1ον) Παραβίασις τοῦ οἴκου γάλλου καὶ τῆς οἰκογενείας του. 2ον) Ἀνάγκη δι' αὐτὸν παρακολουθήσεως ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὄχι μόνον ἀφήραζον τὸν δοῦλον του, ἀλλὰ διὰ τῆς πράξεως αὐτῆς καὶ ἀφηνον ἐκτεθειμένους τὰς ἀποσκευὰς του, τὴν φύλαξιν τῶν ὁποίων οὗτος εἶχεν, ἐξ οὗ αἰτησις ἀποζημιώσεως. 3ον) Οἱ ἀπαγωγαὶ παρουσιάσθησαν χωρὶς τίτλους τόσον ἀπὸ τὰς ἀρχὰς των ὅσον καὶ ἀπὸ ἐμένα, διὰ νὰ ὑποστηρίξωσι τὰς διεκδικήσεις των. Ἐπισημοποιήθη μάλιστα ὅτι ὁ μαῦρος, ὁ παρουσιαζόμενος ὡς ζαπτιές, δὲν ἦτο παρὰ ἓνας παληάνθρωπος τῆς Αἰθῆρας, περιουλεγεὶς διὰ τὴν περιστασίαν. Ἐπὶ πλέον ὁ μαῦρος, ὅστις κατὰ τοὺς νόμους τῆς χώρας δὲν δύναται νὰ μεταπωληθῆ, ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν καταναγκαστικῶν ἔργων, ἐζήτησεν ἐπιμόνως νὰ ἐξαγορασθῆ. Θὰ ἐπεθύμουν νὰ σημειωθῆ ἢ ἐπιθυμία του. Καίτοι ἡ ζημία, ἣν ὑπέστην, εἶνε ἐλάχιστη ἢ προσβολὴ τοῦ ἀπαρabiάστου γαλλικῆς οἰκογενείας εἶνε πολὺ σοβαρὸν γεγονός, εἰς οἷα δῆποτε δόξα καὶ ἂν ἐπισυμβῆ, ὥστε νὰ παροραθῆ, τοσοῦτον μᾶλλον καθόσον οἱ ἔνοχοι εὐρίσκονται εἰς τόπον μακρυνόν, ἔπου ὁ σεβασμὸς

τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ὀνόματος εἶνε ἀνάγκη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ ὑπενθυμίζεται. Ἀναθέτω λοιπὸν εἰς σὰς τὸ ζήτημα. Ἄγνοῶ τὸ ὄνομα τοῦ μαῦρου, τοῦ παρουσιασθέντος ὡς ζαπτιές, ἀλλὰ ζητοῦντες νὰ παρουσιασθῶσι πρὸ ὑμῶν ὁ κύριος καὶ ὁ σκλάβος, θὰ ἔχετε ἀσφαλῶς ἱκανοποιητικὰς πληροφορίες διὰ τὸν κακοήθη αὐτὸν, πού ἐπαίξεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆν τὸν κυριώτερον ρόλον. Θὰ ἦτο ἐπίσης εὐκαταῖον νὰ ἐγράφετε εἰς τὸν Ζαπίτην τῆς Δευτεράς νὰ καλέσῃ ἐνώπιόν του τοὺς τρεῖς κυρατζήδες καὶ νὰ τοὺς ἐπιπλήξῃ, ἔπως τοὺς ἀρμόζει, διατὶ νὰ ἀφήσουν νὰ ἀρπαχθῆ ὁ δοῦλος ἐνδὸς εὐρωπαϊκοῦ, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἦσαν ὑπεύθυνοι, ἐπίσης καὶ αἱ ἀποσκευαὶ του, ἀπὸ δύο ληστὰς οἱ ὅποιοι δὲν ἐνήργουν δυνάμει οὐδενὸς εἰδους διαταγῶν ἐκδόθεισῶν ὑπὸ οἷας δῆποτε ἀρχῆς.

Δεχθῆτε, κ. πρόξενε, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πλήρους ἐκτιμήσεως μετὰ τῆς ὁποίας ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διατελῶ ἀφοσιωμένος δοῦλος σας.

* *

Κοντράτον ἐκμισθώσεως τοῦ Τσιφλικιοῦ τῆς Ὀρόκλινης εἰς τὸν Ὀμέρ Bacha, διὰ τρία χρόνια.

Τὸ ἔτος 1736 τὴν 1ην Ὀκτωβρίου προμεσημβρίας, ἡμεῖς Louis, Jacques Lemaire Chever Conser (1) du Roy, πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Κύπρῳ, πληροφορηθεὶς παρὰ τοῦ κ. Alexandre Lemaire, καγκελλαρίου τοῦ προξενείου τῆς Γαλλίας, ὅτι θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ φροντίσωμεν τὴν ἐνοικίασιν τοῦ τσιφλικιοῦ τῆς Ὀρόκλινης, ἐπειδὴ ἡ προθεσμία τῶν τριῶν ἐτῶν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐξεμισθώθη ὑπὸ τοῦ κ. Paul Denoris Callimery (2) ἐξέπνευσεν ἀπὸ ἐνδὸς ἤδη ἔτους, καὶ ἐπειδὴ ὁ ρηθεις κ. Callimery δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνανεώσῃ ἐνοικίασιν, δὲν θὰ εὐρεθῆ κανεὶς πού θὰ ἠθελε νὰ πλειοδοτήσῃ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῶν 20 γροσιῶν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐνοικιάσθη τὸ παρελθὸν ἔτος, μόνον δὲ ὁ ὀνομαζόμενος Omer Bacha, καθάξης μας, προσέφερεν ὡς ἐνοίκιον τὸ αὐτὸ ποσόν, ἦτοι τὸ ποσὸν τῶν εἴκοσι γροσιῶν τρεχουμένων, πληρωτέων ἑκαστοῦ ἔτους προκαταβολικῶς διὰ τὸ ὡς ἂνν διάστημα τριῶν ἐτῶν, ἀρχομένων ἀπὸ τὴν ἡμέραν καὶ χρονίαν τῆς σήμερον καὶ νὰ τελειώσῃ τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1739, ἡμεῖς, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ρηθείσεως προσφοράς, ἐπὶ τῆς ὁποίας οὐδεὶς ἠθέλησε νὰ πλειοδο-

1) Ἰππότης σύμβουλος τοῦ βασιλέως.

2) Ἴδε Κ. Χ. τ. Ζ 289. Εἰς Λάρνακα ὁ Denores Antonio Francesco 1769)1840, ἦτο πρόξενος τῆς Ἰσπανίας. Ἡ Adela Denores (1811) ὑπανδρεύθη τὸν Cirilli Cuiseppe.

τήση, κατεκύρωσαμεν εἰς τὸν ρηθέντα Omer Bacha τὰς γαίας τοῦ τσιφλικιοῦ τῆς Verocline μετὰ τὰς κατοικίας καὶ τὰ ἐξαρτήματα ὅπως εὐρίσκονται, καθὼς καὶ τὰ κατώγεια τῆς οἰκίας. Πρὸς τοῦτο ὁ Omer Bacha ἐδήλωσεν ὅτι ἔλαβε κατοχήν ὄλων ὑπὸ τοῦ καγκελαρίου, ἦτοι τρία ζεύγη βοῶν, καλῶς ἔχοντα, ἐκτιμώμενα ἑβδομήκοντα πέντε γρόσια τὰ τρία, ἓνα γουροῦνι ἀξίας ἑπτὰ γρόσιων, 260 πρόβατα, ἀρνάκια, αἰγες, 60 σάκκουσ ἀχυρον, 21 κάφιζια κριθῆς καὶ 5 μοζέη σιτάρι, πού κάμνον 40 κάφιζια, τὰ ὅποια ὁ Omer Bacha ὑπόσχεται καὶ ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιστρέψῃ ἔλα ὡς ἐξηγείται διὰ τοῦ παρόντος συμβολαίου, καὶ εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος εἰς τὸ τέλος τῶν τριῶν ἐτῶν, καὶ νὰ κάμῃ αὐτὰς τὰς ἐπιδιορθώσεις αἱ ὅποια θὰ εἶνε ἀναγκαῖαι εἰς τὰ κατώγεια δωμάτια τοῦ τσιφλικιοῦ, τὰ ὅποια θὰ χαιρεται πλήρως καὶ ἀδιατάρακτως μέχρι τέλους τῆς ἐνοικιάσεως, ὑποσχόμενος καὶ ὑποχρεούμενος νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τοὺς ὄρους καὶ τὰς συμφωνίας τοῦ παρόντος συμβολαίου ἐνοικιάσεως, ὑποβαλὼν πρὸς τοῦτο τὴν παρουσίαν του παρουσαν καὶ μέλλουσαν εἰς πρώτην ζήτησιν.

Ἐγένετο καὶ ἐκονοποιήθη εἰς τὴν Λάρνακα τῆς Κύπρου εἰς τὴν καγκελαρίαν τοῦ προξενείου τῆς Γαλλίας ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ κ. Jean Baptiste Martin καὶ Francois Reynaud κληθέντων μαρτύρων καὶ ὑπογραψάντων μετὰ τοῦ ρηθέντος Omer Bacha ἡμῶν προξένου καὶ τοῦ καγκελλάρου μας.

Martin. Lemaire cons., F. Raynaud.

Omer Bacha (τουρκιστὶ)

Lemaire Chancel.

Λεπτομέρειαι περὶ Ἀντ. Χρ. Χριστοδουλίδου,

Εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Ἀντων. Χ. Οἰκονόμου, τὸ τιτλοφορούμενον «Ἐνα Πάνθεον, οἱ μεγάλοι εὐεργέται τῆς Λάρνακος καὶ τῶν χωρίων τῆς, ἐν Λάρνακι 1934» ἀναγράφεται τὸ ἑξῆς εἰς σελίδα 80 :

«Εἰς τὸν Κώδικα τῆς Μητρ. Κιτίου εὐρίσκομεν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 29 Μαΐου 1880 σημείωμα, διὰ τοῦ ὁποίου κάποιος Ἀντώνιος Χριστοδουλίδης κατέθεσε χίλια χρυσὰ φράγκα εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ γαβρ. Χρυσοπολιτίσης, ἵνα οἱ τόκοι τοῦ ποσοῦ τούτου διαγέμονται εἰς τοὺς πτωχοὺς τῆς ἐνορίας ἐκάστην Μ. Πέμπτην. Τίς ἦτο καὶ ποία ἡ καταγωγὴ τούτου δὲν ἐγένετο κα-

τορθωτὸν νὰ ἐξακριβωθῇ παρὰ μόνον ὅτι ἦτο ἓνας γέρον κάτοικος Χρυσοπολιτίσης, ἀγάμος, ἔχων κἀνναβην.»

Ὁ γέρον αὐτὸς, ἓνας ἐκ τῶν εὐεργετῶν τῆς Λάρνακος, ὁ ὁποῖος, ἀγνώστου διὰ ποῖον τινὰ λόγον, ἀπεκαλεῖτο καινότερον Μοσχτῆς, συνήθιζε δὲ νὰ φορῇ τσοῦπὲν καὶ καππάστην, πού ἦτο ἓνα εἶδος δεσμάτος τοῦ μάνδηλιου περὶ τὸ φέσι, εἶναι γνωστός εἰς τοὺς παλαιότερους. Ἐξῆ εἰς παλαιὰν Λάρνακα, διαμένων εἰς οἰκίαν τινὰ κειμένην παρὰ τὸν ναὸν Χρυσοπολιτίσης, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἀπέθανε χρόνον τινὰ ὕστερον ἀπὸ τὴν δωρεάν του, φθίνοντος δηλαδὴ τοῦ 1880.

Ὁ Ἀντώνιος Χριστοδουλίδης, καταγόμενος ἐξ Ἐμπας τῆς ἐπαρχίας Πάφου, ἐσυγγένευε μετὰ τὸν Ἱερώνυμον Κ. Περισιτιάνην καὶ τὸν Ἀχιλλέα Νικολαΐδη, πατέρα τῆς σήμερον οἰκογενείας Τζαπούρα. Εἰς Λάρνακα ἐγκατασταθεὶς ποτε διεξήγεν ἐμπόριον, ἰδίᾳ οἴνου καὶ κουμανδαρίας πού ἦτο ἐπικερδὲς τότε, κεκτημένος ὀνομάστην κἀνναβην κουμανδαρίας κατὰ τὴν ἐνορίαν Χρυσοπολιτίσης ἐν ἀρχῇ, μεταφέρθεισης βραδύτερον, περὶ τοὺς χρόνους τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς, εἰς Σιάλαν κατὰ τὴν παραλιακὴν ὁδόν. Ἦλθεν εἰς γάμου κοινωνίαν μετὰ τῆς Κατίνας, ἀδελφῆς τῆς Χρισταλλένης συζύγου τοῦ Νικολῆ Βονιτσιάνου, ἐκ τῆς ὁποίας ὅμως οὐδὲν ἀπέκτησε τέκνον. Διὰ τοῦτο ἀπὸ συμφώνου ἀμφοτέροι ἀπεδέχθησαν καὶ ἀνέθρεψαν δύο παιδία, υἱοθετήσαντες αὐτά, τὸν μαῦρον Γεωργὴν φέροντα τὸ ἐπίθετον Χριστοδουλίδης καὶ τὸν ὁποῖον οἱ παλαιότεροι ἐνθυμῶνται κατοικοῦντα παρὰ τὸ καφενεῖον Χρυσοπολιτίσης, ὅπου οἰκία μετὰ μικροῦ ἐξώστου, πλησίον τῆς ὁποίας εἶχε καὶ τὴν κἀνναβὴν του πωληθεῖσαν εἰς τὸν οἶκον Βαλδασεριδῆ, καὶ τὴν Θεοδώραν, ἔχουσαν συγγενικοὺς δεσμοὺς μετὰ τὰς οἰκογενείας Λιμπούση καὶ Ἀπεγίτου. Ταύτην ἐνύμφευσαν μετὰ τὸν Καλογίρην, ὅστις βραδύτερον ἐγκατεστάθη εἰς Αἴγυπτον.

Ὁ Ἀντώνης καὶ ἡ Κατίνα ἦσαν ἀρκοῦντως εὐποροὶ. Τῆς τελευταίας μάλιστα κάποιος ἐκλεψε τὰ διαμαντικά καὶ ἄλλα κοσμήματα εἰς μεγάλο κουτί, τὰ ὅποια φεύγων τὴν καταδίωξιν ἐρριξεν εἰς τὸ πηγᾶδι τῆς παρὰ τὸν ναὸν τῆς Χρυσοπολιτίσης οἰκίας τοῦ Βονιτσιάνου, ἀφ' ὅθεν μετὰ πάροδον χρόνου τινὸς ἀνέσυρε.

Ὁ Γεωργῆς Χριστοδουλίδης, θαγὼν ἀνύμφευτος, κατέλειπε τὴν περιουσίαν του εἰς τὸν ναὸν Χρυσοπολιτίσης. Φέρεται ὡς ἐξ Ἐμπας καταγόμενος.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

Φυσικόν τζιαί παιδευτικόν

Διὸ φιλοσόφοι ἐμαλλῶναν ἀναμεταξύν τους τζι' ἐλαλούσαν ὁ ἓνας ὅτι τὸ φυσικόν νικᾷ τζ' ὁ ἄλλος ὅτι τὸ παιδευτικόν.

Τζεινος που τὸ παιδευτικόν ὡς τζιαί τὸν κάττον του ἐσπούδασέν τον τὸ βράδυν τὴν ὥραν τοῦ φαγειοῦ τζι' ἐθκάλεν πάνω ὅς τὸ τραπέζιν τζι' ἐκράτεν τὸ τζιερίν τζι' ἔτρωεν.

Μετὰ τζιαίριδὸν ἐπροσκάλεσεν τὸν ἄλλον φιλόσοφον νὰ τοῦ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ παιδευτικόν νικᾷ τὸ φυσικόν. Ἐμαθέν το ὁ ἄλλος φιλόσοφος πῶς ὁ φίλος του ὡς τζιαί τὸ καττίν του ἔμαθέν το νὰ τοῦ κρατῆ τὸ τζιερίν τζιαί νὰ τρώῃ τζι' ἐπιασεν μίαν ταπακκέραν τζι' ἔβαλεν ἓναν ποντικόν μέσα τζιαί ὅσιν ἐδειπνοῦσαν τζι' ἐκοντεῦσαν νὰ σηκωθοῦσιν τζεῖ που ἐκάθουτον ὅς τὴν τράπεζαν «νὰ τραυήσουμεν τζι' ἓναν ταπακκόν, λέει ὁ φιλόσοφος· συχωρᾷς το λέει του ;» Μάλιστα, λέει του ὁ ἄλλος. Κτυπᾷ τὴν ἀμπούσταν γιὰ νὰ ξυπνήσῃ ὁ ποντικός που μέσα, ποταβρίζει τοῦ τὴν τοῦ φιλοσόφου τὴ ταπακκέραν τζιαί ἀμέσως πετάσεται ὁ ποντικός χαμαί· ὁ κάττος ξαπολᾷ τὸ τζιερίν τζιαί βουρᾷ πάνω ὅς τὸν ποντικόν. Ἐσηκώθη ὁ φιλόσοφος τζι' ἐζήτησέν του συγγνώμην τζι' εἶπέν του ὅτι «ὡς τζιαί τὰ κτηνὰ τὸ φυσικόν τους ἐν τὸ ξαπολοῦσιν.»

Συμπέρασμα.

Τὸ φυσικόν νικᾷ τὴν παιδείαν.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ

Περιοχὴ Λευκάρων

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Κυπριακὴ διάλεκτος εἶναι ἡ μόνη ἐκ τῶν νεοελληνικῶν διαλέκτων—πλὴν τῆς Τσακωνικῆς—ἡ ὁποία διετήρησε τύπους τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης—αιολικῆς. Τὸ πρᾶγμα μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ λαϊκὰ τραγούδια—ἔρωτικά διστιχα, ἀκριτικά κ.ο.κ. τὸ περιεργότερον ὅμως εἶναι ὅτι εἰς τινὰ περιοχὴν τῆς ἐπαρχίας Λάρνακος, τὰ Λεύκαρα καὶ τὰ περικύρια αὐτῶν, διατηρεῖται εἰσέτι ἡ χρονικὴ ἀύξησης καὶ τύποι δωρικοί π.χ. ἐν Λευκάρους λέγεται σήμερον ἢ φράσις ἡψέν το

μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ἀναψέν το. Τὸ ἦψεν εἶναι ἀβρ. ἠύξημένος τοῦ ρ. ἄπτω—ἀνάπτω, ἀβρ. ἀνήψα, ἐπίσης διατηρεῖται ἡ λ. ἔστασα ἀντὶ τοῦ ἔστησα καὶ ἄλλα.

Τὸ κτ ἐν Λευκάρους προφέρεται ὡς κττ δηλ. τὸ τ προφέρεται τόσον δυνατὰ ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ διπλοῦ καὶ τριπλοῦ συμφώνου π.χ. ἡ λ. κτίζω προφέρεται ὡς νὰ ἐγράφετο κττίζω ὁμοίως ἢ λ. κτῆμα κττῆμα καὶ τὰ ὅμοια.

Ἡ λ. αἰσχύνομαι διατηρεῖται εἰσέτι ἐν Λευκάρους προφερομένη ὡς αἰσχύνομαι. Γενικῶς ἡ περιοχὴ αὕτη παρουσιάζει σημαντικὰ διαφοράς ἀπὸ τὰ λοιπὰ Κυπριακὰ ἰδιώματα καὶ ἀξίζει νὰ μελετηθῇ ἰδιαίτερος. Αἱ κατωτέρω λ. προέρχονται ἐκ Λευκάρων καὶ ἀπαντῶσι μόνον εἰς τὴν περιοχὴν αὕτην.

Ζυοτήριν=αἰῶρα.

Περβολικά=λαχανικά καὶ πάντα τὰ προϊόντα ἐνὸς κήπου.

Ναιτώριον=κατοιμία.

Ράζω, ἀβρ. ἔρασα καὶ οὖσ. τὸ ράσμα=κορυφολογῶ τὸ ἀμπέλι. Θὰ πάω ὅς τὸ ράσμαν σήμερα.

Ποίησω=θὰ. πείσω. Ἐποίησά σε=σε ἔπεισα.

Περιοχὴ Καρπασιοῦ.

Κέστα με=ἄφισέ με· ἢ λ. Τουρκική.

Ψανίζουμαι=σιχαίνομαι.

Κερτέλιν, ὅ, τι ἀλλαχοῦ τῆς Κύπρου λέγεται σίκλα=κουδᾶς.

Πασαρτίζω=κατορθώνω, λ. Τουρκική.

Τραππουλῶ=πηδῶ.

Σιάχιν, πρόφερε Schiάχιν=καπέλλο φάθινον.

Φ.τόνος

Διάλογος μεταξὺ δύο γυναικῶν.

—Σάδατον ἡμέραν ἐπλυννα τζι' ἐζύμωσα τζι' ἐλούθηκα τζι' ἔσταυροτζιεφαλῶθηκα ἤρτεν ἡ γειτόνισά μου ἢ ἀναρκοδοντοῦσα, ἢ μακροδοντοῦσα, ἢ τσαττοβρυδοῦσα, ἢ μαλλουροποδικιὰ τζι' ἢ κρεμμαστοβίζα. Εἶπέμ μου—

—Σάδατον ἡμέραν ἐπλυνες τζι' ἐζύμωσες τζι' ἐλούθηκες τζι' ἔσταυροτζιεφαλῶθηκες ; Ἰσια ἴπεσα τοῦ θανατᾶ.

Λαλεῖ τῆς τζιαί τζεῖνη :

—Ἐν εἰδίεν ὀκυδ κάρβουνα τζιαί τρία κουτσίᾶ ἐλγὰν νὰ

πῆς εἰς τ' ὄνομα τῶν πατρῶν τζιαι τοῦ υἱοῦ τζιαι τοῦ ἁγίου πνεύματος ; Ἐγὼ, λαλεῖ της, πρὶν ἀνατεῖλη ὁ ἥλιος ἐφτά σάμ-
μυδύκια γέμισα, ἐφτά παπάδες ἔκαμα τζι' ὁκτώ δκιακόγους
τέλλειωσα τζι' ὁ ἥλιος ἐν εἰδίεν γεννηθῆ ἀκόμα, τζιαι καπνίζω
τζι' ἐν πιάνει τ' ἀμμάτιν.

Διάλογος μεταξὺ ἐρωτευμένων

- Ἐκεῖνη—Ὡς πόσον πλέον γὰ περνῶ ζωὴν δυστυχισμένη ;
α) ἀρά γες τούτ' ἢ γνώμη σου πότε θέλει νὰ γένη ;
τρία ἔτη πλησίασαν ἔπου μὲ βασανίζεις
β) ὅτι θὰ μὲ στεφάνωθῆς ἐν τῷ ἀποφασίζεις.
Μὲ καρτερᾶς, ἀγάπη μου, διὰ νὰ μεγαλώσω ;
γ) καμμιάν τριανταρκὰν γρονῶν μὲν πεθυμᾶς νὰ γίνω
- Ἐκεῖνος—Παράδοξη μοῦ φάνηκεν αὐτὴ ἢ ὁμιλία.
Νὰ σοῦ εἰπῶ, ἀγάπη μου, τὴν ἐδική μου γνώμη ;
τόσο γὰ μὲν διάζειςαι τζι' εἶσαι μικρὴ ἀκόμη.
- Ἐκεῖνη—Ἐμέναν ἢ μητέρα μου ἔταν ἔστεφανώθην
ἦτουν δώδεκα γρονῶν τζι' εἰς τοὺς ἐννιά ἄχαρτώθην.
- Ἐκεῖνος—Ἀφῆστον τζι' εἶνον τὸν τζιαιρὸν πούτουν τοῦ κόσμου
[ἢ φτήνεια
α) ἐν βλέπεις τόρα τὸν τζιαιρὸν τοῦ κόσμου τὴν
[ἀκρίθειαν ;
ἐν βλέπεις πῶς ἐν θρίσκουμεν σκεδὸν νερόν νὰ πιούμεν
β) τζιαι σοῦ ζητᾶς τέτοιον τζιαιρὸν διὰ νὰ παντρευ-
]τοῦμεν;
- Ἐκεῖνη—Ἐν σοῦ ζητῶ φορέματα, φουστάνιν τζιαι καππέλλον
μόνο μιὰ ζωοτροφήν ἀπὸ ἐσένα θέλω
- Ἐκεῖνος—Ἐν τὸ συμφέρον, λάλε μου, τζιαι μὲν μὲ περιπαίζης
α) ἄμαν ἡμπῶ ὅς τὸ δίχτυον κατόπιν γὰ μὲ μπλέξης
θὰ μοῦ ζητᾶς φορέματα, καππέλλον τζιαι φουστάνιν
β) γὰ μοῦ λαλῆς ἢ κάμε το ἢ ἄλλος μοῦ τὸ κάμνει.
- Ἐκεῖνη—Ὡφφου, καλέ, τί πράματα ὅς τὸν νοῦ σου ἐν που βάλλεις
εἶναι ἀλήθεια πού λαλεῖς ἢ ὄχι, μὲ πειράζεις ;
- Ἐκεῖνος—Ἐλα γὰ παραιτήσουμεν τούτην τὴν ὁμιλίαν,
τάξε πῶς δὲν μὲ ἤξερες, μὲ γιῶ πῶς δὲν σὲ εἶδα.

Ἐρωτικά δίστιχα

- Τι θὰ κάμω τί θὰ γένω νὰ σοῦ στεῖλω μιὰ γραφή,
πού τὸ γαιμάμ μου μελάγι πού τὰ στηθός μου χαρτί.
- 2) Ἀληθινὰ σὲ ἀγαπῶ γὰ λλόου σου ποθαίνω
ἀνοιξε τ' ἀγκαλούδκια σου τζιαι μέσα νὰ ποθαίνω
- 3) Ἰδοῦ ποθαίνω διὰ σέ, λοιπὸν εὐκαριστήθου
λυπήθου με τὸν ἀρφανὸν τζιαι τὸν θεὸν φοβήθου
- 4) ὁ ἔρωτας ἔπ' ἐν ἔρωτας πάλαι ρωτᾶ νὰ μάθῃ,
τῆς νύχτας τὰ καμώματα τζιαι τῆς αὐκῆς τὰ πάθη.
- 5) Ὡ οὐρανε ποῦσαι ψηλὰ στείλε τὸ χάρον κάτω
νὰ πάρῃ τὸ κορμάκιν μου πούναι πληγῆς γεμάτο.
- 6) Τοῦτον τ' ἀγέριν πού φουᾶ ἔρκεται πού τὴν λίμνη
ἐπεφέν το ἢ ἀγαπῶ νὰ μὲν μὲ λάμνη ἔννοια.
- 7) Ἐβλώμιανα τζιαι μ' ἀρωτᾶς εἰντα ἄπαθα τζι' εἰμ' ἔτσι
ἐλ λλοαρχάζεις τοὺς καμούς πού πίννω πού τὰ πέρσι ;
- 8) Ἀγκρίστηκες τζι' ἐφόρησα μαῦρα πού τὸν καμόμ μου
τζι' ἀφαίρεσα τζιαι τὰ γρουσὰ πούχα εἰς τὸν λαιμόμ μου.
- 9) Ἀγκρίστηκες τζι' ἐγίνηκα πού πάν' ὡς κάτω μαύρη
ἔβαλα μάγον τζι' ἀνοιξεν τὴν ἀφορμὴ σου ναύρη.
- 10) Ἀγκρίστηκες τζι' ἐγὼ ρωτῶ νὰ βρῶ τὴν ἀφορμὴ σου
γιατί ἐξόδεψα πολλὰ χρήματα ὅς τὸ κορμί σου.
- 11) Ἀγκρίστηκες τζι' ἐν ἔξερα ὁ νοῦς μου τί νὰ κόψῃ
τζι' ἂν ἐν πιστεύκης κύταξε πῶς ἐμ μοῦ μεινεν ὄψι.
- 12) Ἀγκρίστης τζι' ἀγκριστήκαμεν μέρωσε νὰ μερώσω
τζιαι μιὰν ψυχὴν ἐν πὸ βαστῶ νὰ σοῦ τὴν παραδώσω.
- 13) Μάνα μου τζι' ἂν ἀγκρίστηκες τζι' ἐγὼ ἀγκρισμένος εἶμαι
πού τὸ δεφτέριν σου ἔβκαρμε τζι' ἀλλοῦ γραμμένος εἶμαι.
- 14) Ὡς που μὲ εἰδίες εἶχα σε δέντρον μέσ' ὅς τὴν αὐλήμ μου
τζιαι μουσοκάρφιν κόκκινον πάνω ὅς τὴν τζιεφαλήμ μου.
- 15) Ἀγάπου σε, ἀγάπας με κανεῖς ἐν τζι' ἔξερὲν το
τζιαι πού τὸν νοῦ σου τὸπ πελλὸν ὁ κόσμος ἔμαθὲν το.
- 16) Ἀντὰ σὲ εἶχα ἐν μ' ἔθελες, τὸρὰ εἰντα ὄδεις τζιαι κλαῖς με ;
ἦμουν ἀθθὸς τοῦ γιασομιού τζι' ἔππεσα τζι' ἔχασές με.

- 17) Ἀγάπη σου τζι' ἀγάπη μου ὁιοινίν ἦτον τζι' ἐκόπην
δεντρὸν τζι' ἐξεριζώθηκεν τζι' ἐμείνασιν οἱ τόποι.
- 18) Λέω της καλή-νύχτα σου νὰ καληνυχτιστοῦμεν.
πάλαι 'ς τὸν ἴδιον τόπον ἔρκεσαι τζιαι μιλοῦμεν.
- 19) Λέω της, λάμνε 'ς τὸ καλὸ τζιαι πάλ' ἐνὰ βρεθοῦμεν
τοὺς πόνοὺς πῶχ' 'ς τὴν καρδιάν νὰ τοὺς δικαιοκραστοῦμεν.
- 20) Που πέντε νύχτες τζι' ὕστερα θρίσκω την ὀμπροστά μου
πῶρκοιμου νὰ τὸν καθενέν νὰ πῶ 'ς τὸν νοτᾶ μου.
- 21) Λέω της, καλωσῶρισε περῆφρανη τοῦ κόσμου
πῶς ἔδωσεν ὁ πλάστης μου τζι' ἠῦρά σε ὀμπροστά μου ;
- 22) Ἀποὺ τὸ σιέριν μ' ἄρπαξεν τζιαι λέει μου χαρῶ σε
στάθου ἐγαλ λόν νὰ σοῦ πῶ πολλὰ πκρακαλῶ σε.
- 23) Ἐσοὺ 'σαι ἡ ἀγάπη τζι' ἐγὼ εἶμαι τὸ φῶς σου,
τρελλαίνουμαι 'ποὺ τὸ πρῶτ' ἄ δέσ σε δῶ ὀμπρός μου.
- 24) Καυκάδες μὲ τὴμ μάνα σου τζιαι μὲ τοὺς συγγενεῖς σου
ἐθ θέλω νᾶχω, μουζουροῦ, μόνο χαρὲς μαζί σου.

ΧΡ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ.

— Ἀποσταλέντα βιβλία.

Λοῖζου Φιλίππου. Ἡ Ἱερά Μονὴ Χρυσορογιατίσης, ὑπὸ Ἱερωνύμου Κ. Περισιάνη ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Α. Π. τοῦ καθηγοῦμένου Κου Κου Κυρίλλου Γεωργιάδου. Πάφος 1935. Τιμᾶται σελ. τρία.

Ἡ Μονὴ Χρυσορογιατίσης καταλέγεται μετὰ τῶν παλαιότερων καὶ σημαντικωτέρων τοιούτων ἐν Κύπρῳ. Ἡ ἱστορία της ὅπως καὶ τῶν ἄλλων διασωζομένων Μονῶν, εἶναι καὶ ἄλλως ἐνδιαφέρουσα διὰ τὰς παρασχεθείσας ὑπηρεσίας εἰς δυσκόλους περιστάσεις τοῦ βίου ἡμῶν τῶν Κυπρίων. Εἶναι εὐχάριστον ὅτι σχεδὸν ὅλων τῶν Μονῶν συγγραφομένη ἐπιμελῶς ἡ ἱστορία ἐκδίδεται ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην. Ἡ τῆς Χρυσορογιατίσης τοιαύτη, καταρτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἱερωνύμου Κ. Περισιάνη ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Πανος. Ἡγουμένου Κυρίλλου Γεωργιάδου, ἐπιθεωρηθεῖσα δὲ ὑπὸ τοῦ λογίου Α. Φιλίππου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ

συγγραφέως, ἐξεδόθη ἤδη εἰς τεῦχος ἐκ σελίδων 93 μετὰ διαφόρων εἰκόνων. Ἡ τῆς Τροοδίτισης παρασκευαζομένη μέλλει καὶ αὐτὴ νὰ ἐκδοθῆ προσεχῶς. Τοιοῦτοτρόπως τίθεται εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς φιλαναγνώστου, ἀξιόλογον καὶ ἐνδιαφέρον ἱστορικὸν τῶν Μονῶν σύγγραμμα, ἀφ' οὗ πολλὰ τὰ ἐνδιαφέροντα δύναται νὰ καταμάθῃ, ἐνῶ συγχρόνως διὰ τῆς διαθέσεως τοῦ ἔργου εὐρύτερον ἐξυπηρετεῖται καὶ ἡ Μονή, οἰκονομικῶς ἐνισχυομένη.

— Φοινικικὴ ἐπιγραφή.

Εἰς τινὰ οἰκίαν, κατὰ τὴν ἐγορὴν ἀγίου Ἰωάννου, ἀπόκειται μετὰ τῶν ἄλλων (4) λίθων κατεργασμένων, ὁμοίων τὸ σχῆμα καὶ τὰς διαστάσεις—1.12 ὕψους, 0.32 πλάτους τῆς μιᾶς καὶ 0.38 τῆς ἄλλης πλευρᾶς, καὶ ἑνας, κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου καὶ ἐπὶ τῆς πλατυτέρας πλευρᾶς ὑπάρχουσιν ἔγγλυφοι σειραὶ γραμμάτων, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα φοινικικῶν. Ἐκ τούτων ἡ μὲν ἄνω ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑπτὰ ψηφία ἐκτεινόμενα εἰς 0. 28 μῆκος, ἡ κάτω δὲ τέσσαρα, ἔγγλυφα ἐπίσης, ἐκτεινόμενα εἰς 0. 23. Ἐκαστον ψηφίον ἔχει τὸ αὐτὸ ὕψος, ἦτοι 0.06.

Ὅταν πρό τινων μηνῶν ἀνεγείρετο, κατὰ τὴν παραλίαν Λάρνακος, τὸ νέον σφαγεῖον, οἱ ἐργάται ἀνεῦρον ἐντὸς τῆς ἄμμου τοὺς λίθους αὐτοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐκ τούτων ὁ εἰς εἶναι ὁ ὡς ἄνω ἐνεπιγραφος, ἕτερος δὲ φέρει δύο ἐντυπώματα ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλευρᾶς.

Διὰ τὴν ἐπιγραφὴν αὐτὴν, ἴσως ἀναθηματικὴν στήλην, νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ἐνδιαφερθῇ τὸ Κυπριακὸν Μουσεῖον καὶ νὰ περισώσῃ αὐτὴν εἰς τὰς αἰθούσας του.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.

Τὰ Κ. Χρονικὰ ἀντὶ 320 σελίδων, ὡς ἡ ἀναληφθεῖσα ὑποχρέωσις των, παρέχουσιν ἐκτάκτως εἰς τοὺς κ. συνδρομητάς των ἕλην 336 σελίδων.

Πίναξ περιεχομένων ΙΑ΄. έτους 1935.

	Σελίς
Ἡ πρώτη δεκαετηρίς	1
Ἄγαγνοστόπουλου Γ.—Περὶ τοῦ λεξικοῦ τῆς νέας Κυπριακῆς Διαλέκτου	8
Dawkins, R. M. Exeter College, Oxford.—Ona Hagiographical source used by Leontios Makhairas	10
Ἰντιάνου Α. Κ.—Chronology of Cyprus (sir R.S.) συμπληρώσεις	29
Κληρίδου Ν.—Συκοφαντία κατὰ Μελετιου Γ΄	36
> Τὸ παραμῦθον τοῦ Καρπασίτη—Παφίτη	38
> Ἱστορίες τῆς παπαδικιάς	102
Κουκουλέ, Φαίδ.—Τὸ Βυζαντινὸν παιγνίδιον κλοτσάτα	24
Κυριαζῆ, Ν. Γ.—Ναογραφία Μαραθάσας, 69, 143,	308
> Ἱστορίες τῆς παπαδικιάς	112
> Ὁ Λαμαρτίνος ἐν Κύπρῳ	122
> Παραδόσεις περὶ Τρουλλινοῦ καὶ Μαράθου	133
> Ν. Θεσεὺς καὶ ἡ στάσις τοῦ 1833	160
> Ἰατροὶ ἐν Κύπρῳ τὸν ΙΖ—ΙΘ αἰῶνα	177
> Ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαί	245
> Μία σελίς τῶν χρόνων τοῦ 181	259
> Οἱ Μαρωνίται ἐν Κύπρῳ	282
> Κληρικῶν πειράγματα	166
> Σκλάβοι ἐν Κύπρῳ	322
> Λεπτόμερειαι περὶ Α. Χριστοδουλίδου	328
† Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν.— Ὁ Βαρισοῦς Ἐλύμας	4
Παπαδοπούλου Χαρ.—Κρίσις ὑπὸ κρίσιν	170
Παπαχαραλάμπους Γ.—Τῆς τρίχας τὸ γιοφύριν	97
> Ὀλίγα περὶ συτζᾶς	257
Φιλίππου Α.—Τὸ Φρούριον τῆς Νέας Πάφου	44
Χαραλάμπους Χρ.—Λαογραφικὰ σύμμεικτα 48, 1,	330
> Ἥθη καὶ ἔθιμα τῶν Κυπρίων ἐν καιρῷ θανάτου	255
Χατζηγιάννου Κ. Π.—Κριτικὰ κ' Ἑρμηνευτικὰ	56
> Βιβλιοκρισία	172
Τσιφλίκην Ὁρόκλινης	327
Φοινικικὴ Ἐπιγραφή. 335. Βιβλία ἀποσταλέντα	334